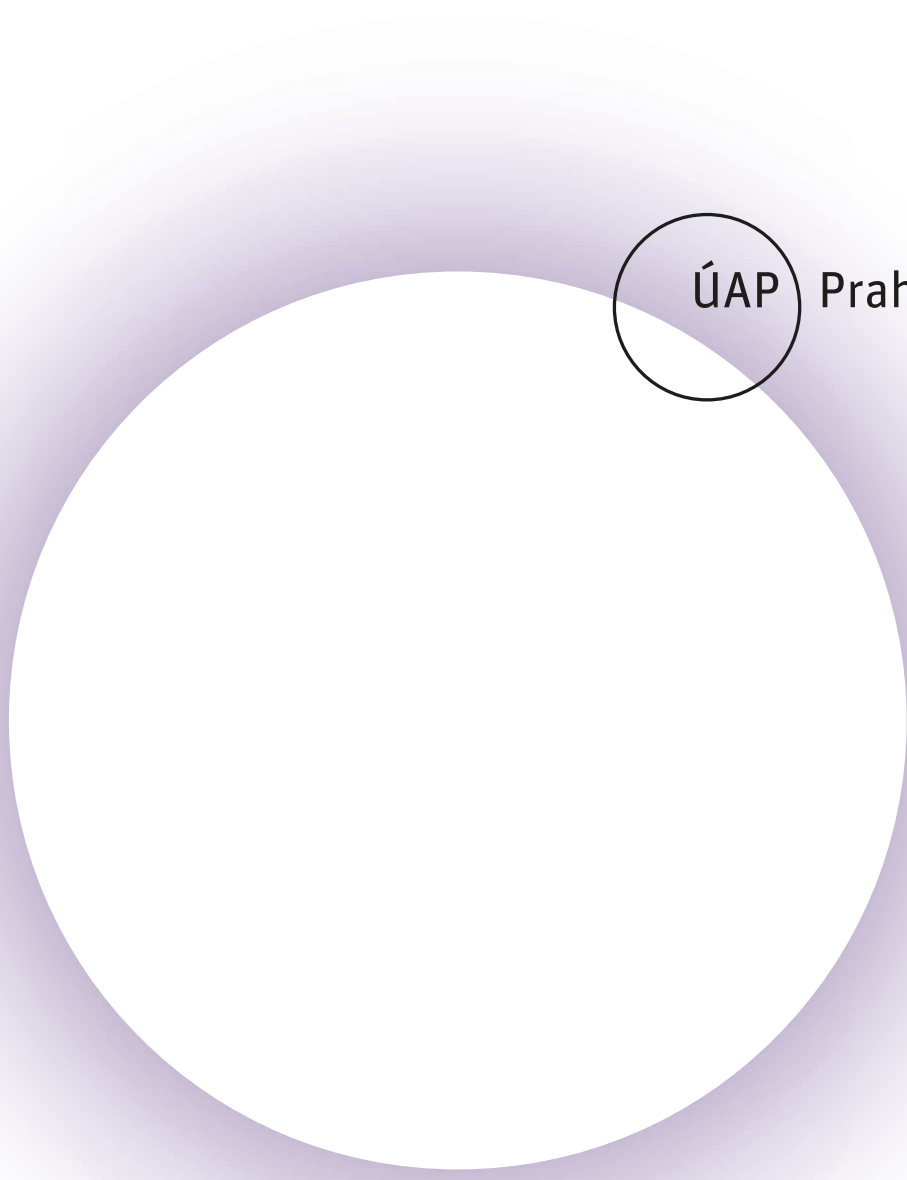

050 —

Metropole a region

Praha 2020
Obec

IPR —
PRaha

050 ———

Metropole a region

Širší vztahy a kontext

Územně analytické podklady hl. m. Prahy pro obec
2020

Pořizovatel

Odbor územního rozvoje Magistrátu hl. m. Prahy
Jungmannova 29/35, 110 00 Praha 1
Ing. Martin Čemus (ředitel odboru)

Zpracovatel

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Vyšehradská 57/2077, 128 00 Praha 2
Mgr. Ondřej Boháč (ředitel)

ISBN 978-80-88377-21-4

ISBN 978-80-88377-24-5 (online; pdf)

1.	ÚVOD A KONTEXT	4			
1.1	Preambule	4			
	Jak číst tuto knihu	5			
	Pojmy	6			
	Zkratky	7			
1.2	Souvislosti	8			
1.2.1	Tematická a měřítková provázanost	8			
1.2.2	Vymezení metropolitních regionů	8			
2.	STRUKTURA	14			
2.1	Krajina 100	14			
2.1.1	Prostorové uspořádání krajiny metropole a regionu	14			
2.1.2	Přírodní podmínky metropole a regionu	16			
2.1.3	Klíma a klimatická změna metropole a regionu	24			
2.1.4	Kvalita ovzduší metropole a regionu	28			
2.1.5	Kvalita vody metropole a regionu	29			
2.1.6	Závěr podkapitoly	30			
2.2	Město 200	32			
2.2.1	Vývoj sídelní struktury	32			
2.2.2	Rozrůstání sídel do krajiny	34			
2.2.3	Závěr podkapitoly	35			
2.3	Využití území 300	44			
2.3.1	Obyvatelé metropole a regionu.	44			
2.3.2	Dojíždějící z regionu a ČR	46			
2.3.3	Bydlení v metropoli a regionu	48			
2.3.4	Produkce v metropoli a regionu	52			
2.3.5	Cestovní ruch v metropoli a regionu	55			
2.3.6	Závěr podkapitoly	57			
2.4	Potenciál 400	62			
2.4.1	Potenciál území metropole a regionu	62			
2.4.2	Ekonomický potenciál a konkurenceschopnost	63			
2.4.3	Ekonomický blahobyt obyvatel	67			
2.4.4	Lokační volba v regionu a veřejné finance	70			
2.4.5	Závěr podkapitoly	72			
3.	INFRASTRUKTURA	74			
3.1	Krajinná infrastruktura 500	74			
3.1.1	Východiska pro vymezení krajinné a zelené infrastruktury	74			
3.1.2	Napojení krajinné infrastruktury na evropskou, republikovou a regionální síť	75			
3.1.3	Závěr podkapitoly	82			
3.2	Dopravní infrastruktura 600	83			
3.2.1	Napojení metropole na evropskou, republikovou a regionální dopravní síť	83			
3.2.2	Kvalita spojení metropole a spolehlivost sítě	88			
3.2.3	Závěr podkapitoly	90			
3.3	Technická infrastruktura 700	91			
3.3.1	Napojení metropole na evropskou, republikovou a regionální síť	91			
3.3.2	Retence vody v území a protipovodňová opatření	91			
3.3.3	Závěr podkapitoly	93			
3.4	Veřejná vybavenost 800	94			
3.4.1	Význam veřejné vybavenosti	94			
3.4.2	Kvalita veřejné vybavenosti	95			
3.4.3	Dostupnost a spádovost veřejné vybavenosti	97			
3.4.4	Závěr podkapitoly	101			
4.	SYNTÉZA	102			
4.1	Shrnutí	102			
5.	REJSTŘÍKY A SEZNAMY	104			
5.1	Sledované jevy	104			
5.2	Související legislativa	105			
	Zákony	105			
	Vyhlášky	105			
	Nařízení	105			
5.3	Referenční literatura	105			
5.4	Citované zdroje	106			
5.5	Zdroje dat	108			
	Doplňkové zdroje dat obrazových příloh	108			
	Zdroje tematických podkladových dat pro obrazové přílohy	108			
	AUTORSKÝ TÝM	110			

1. ÚVOD A KONTEXT

1.1 Preambule

Knih 050 | Metropole a region | Širší vztahy se zabývá popsáním kontextu a územních souvislostí Prahy. Územně správní hranice hl. m. Prahy je sice jasně stanovena, ale některá témata tuto hranici výrazně přesahují. Širší evropský, republikový či regionální kontext je zkoumán vždy ve vztahu k metropoli. Cílem knihy není pouze popsat problematiku, která má vazby a dopad na metropoli, ale také vysledovat územní průmět jednotlivých tematických oblastí. Kniha si klade tři základní otázky:

Kde je hranice pražského metropolitního regionu, respektive jak velká je oblast, která je skutečně spádovou oblastí¹ metropole?

Jaká problematika v regionu má zásadní dopad na metropoli, tedy jejich vzájemná vazba?

Jaká je kvalita života v metropoli a regionu v evropském a republikovém kontextu?

Výstupem knihy by mělo být zjištění, zda všechny tematické oblasti vykazují obdobný územní průmět, či nikoliv a zda se shodují s již vymezenými hranicemi metropolitního regionu.

V kapitole 1 Úvod a kontext jsou představeny tuzemské i zahraniční přístupy k vymezování metropolitních regionů, které jsou východiskem pro stanovení územního rozsahu jednotlivých témat. Dále je kniha logicky členěna na dvě

hlavní kapitoly: 2 Strukturu a 3 Infrastrukturu, čímž navazuje na zavedené členění územně plánovacích dokumentů a podkladů IPR, nastavené Kanceláří metropolitního plánu IPR [1]. Kapitola 2 Struktura představuje prostorové uspořádání krajiny a vystavěného prostředí, jejich využití a potenciál. Kapitola 3 Infrastruktura naopak charakterizuje toky v území a je doplňující službou pro fungování území. 2 Struktura je následně rozdělena na podkapitoly 2.1 Krajina, 2.2 Město, 2.3 Využití území a 2.4 Potenciál. 3 Infrastruktura obsahuje podkapitoly 3.1 Krajinná infrastruktura, 3.2 Dopravní infrastruktura, 3.3 Technická infrastruktura a 3.4 Veřejná vybavenost. Kniha je členěna na základě tematických oblastí, které odpovídají uspořádání celého dokumentu ÚAP 2020 (000.3.1.3), tím napomáhá lepší orientaci. Až u jednotlivých témat jsou pak zohledněna měřítk a: evropské, republikové a regionální. Ne vždy mají témata automaticky všechna měřítk a (1.3.1).

-
-
-

JAK ČÍST TUTO KNIHU

Územně analytické podklady hl. m. Prahy pro obec (ÚAP obce) mají textovou a grafickou část. Textová část je členěna do 8 tematických (100–800), 4 komplexních (000 / 050 / 900 / 1000) a jedné syntetické knihy (1100). Grafická část ÚAP obce obsahuje čtyři výkresy: 0.1 Hodnoty území, 0.2 Limity využití území, 0. 3 Záměry na provedení změn v území, 0.4 Problémy k řešení. K orientaci slouží odkazový aparát.

Odborná terminologie a zkratky

Na začátku knihy jsou v podkapitole 1.1 Preambule v částech Pojmy a Zkratky uvedeny definice použitých odborných termínů a seznam zkratek. Definice všech pojmů jsou uvedeny v knize 000 v tématu 000.1.3.1 a zkratky užívané ve všech knihách v 000.1.3.2.

V textu jsou pojmy vyznačeny graficky: odborný termín.

Obrazové přílohy

Textová část ÚAP obce obsahuje obrazové přílohy, jako jsou mapová schémata, grafy, diagramy, fotografie, tabulky aj. Obrazové přílohy mají uveden název, autora, rok vytvoření, a případně použitá zdrojová data a jejich dataci či zdroj, ze kterého je materiál adaptován. Podrobné vysvětlení je v knize 000 v tématu 000.3.1.5.

Zdroje podkladových datových sad mapových schémat vyjmenovává část Zdroje tematických podkladových dat pro obrazové přílohy v podkapitole Zdroje dat v kapitole Rejstříky a seznamy. V části Doplnkové zdroje dat obrazových příloh jsou uvedeny ročenky, použité jako zdroj dat. Obrazové přílohy jsou v textu číslovány v rámci příslušného celku. Tabulky jsou uvedeny v kapitole Přílohy a jsou číslovány průběžně v rámci knihy.

V textu knihy je odkaz vyznačen graficky: (→ Obr. 4.1.1.2) (→ Příloha P.01).

Je-li odkaz míněn na materiál v jiné knize, je uvedeno i číslo knihy: (→ Obr. 1100.3.2.1.5) (→ Příloha 100. P. 01).

Sledované jevy

Jevy uvedené v příloze A a B vyhlášky č. 500/2006 Sb. naplňované v knize jsou uvedeny v úvodu každé příslušné podkapitoly a souhrnně za celou knihu v kapitole Rejstříky a seznamy v podkapitole Sledované jevy. Celkový přehled řešených jevů ÚAP obce je uveden v podkapitole 000.5.1.

Související legislativa

Seznam zákonů, vyhlášek, nařízení, rozhodnutí a opatření obecné povahy souvisejících s knihou je uveden v jejím závěru v kapitole Rejstříky a seznamy v podkapitole Související legislativa.

V textu je související legislativa zpravidla označena zkrácenou verzí názvu: (zákon č. 256/2001 Sb.).

Odborné zdroje

Pro citované a odkazované odborné zdroje, jako jsou knihy, studie, odborné články, analýzy či závěrečné práce je použit číselný systém referencí dle citační normy ČSN ISO 690 Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů (vyd. 2011).

V rámci textové části jsou odkazované materiály označeny číslem, resp. číslem a rozsahem stran v hranaté závorce: [28] [15 str. 45] [40 stránky 201–226].

Seznam všech odkazovaných materiálů v knize je uveden v jejím závěru v kapitole Rejstříky a seznamy v podkapitole Citované zdroje. V téže kapitole je i podkapitola Referenční literatura, která uvádí seznam vybraných pramenů doporučených autorským týmem jako reference při četbě knihy.

Související textová část

Témata v rámci jedné knihy i napříč knihami spolu mohou souviset a navzájem se doplňovat. Odkaz na část textu v rámci téže knihy je uveden s příslušným číslem: kapitola 2 / podkapitola 6.1 / téma 4.1.3 / 4.1.4. Je-li odkaz míněn na text v jiné knize, je uveden s příslušným číslem včetně čísla knihy: kniha 600 / kapitola 400.3 / téma 1100.2.3.3 / 1100.2.3.4.

Související grafická část

V textu je odkaz na související výkres grafické části označen jeho číslem: (→ Výkres 0.1).

Související limit

Seznam všech limitů ÚAP obce je uveden v knize 900 (→ Příloha 900.P.05). V rámci textové i grafické části jsou související limity označeny jejich číslem: (L28).

Související indikátor a cíl udržitelného rozvoje

Seznam všech indikátorů a cílů udržitelného rozvoje ÚAP obce je uveden v knize 1100 v tématu 1100.3.2.1. Ty, které přísluší této knize, jsou vypsány v jejím závěru v kapitole Syntéza v podkapitole Dílčí rozbor udržitelného rozvoje. Odkaz na indikátor je v textu uveden s jeho číslem: (i.02.1.04). Odkaz na cíl bez indikátoru je uveden analogicky: (c.10.3.06).

Portál ÚAP

ÚAP obce jsou k dispozici elektronicky na on-line Portálu Územně analytických podkladů hl. m. Prahy (Portál ÚAP). Témata jsou zde doplněna a rozšířena, zejména v aplikacích: Atlas ÚAP, Katalog městských částí, Katalog lokalit, Katalog indikátorů a metrik, Katalog dat a jevů. Odkaz v textu je např.: Analýza je dostupná na Portálu ÚAP ↗.

^[1] — Pojem spádová oblast v textu vyjadřuje území za administrativní hranicí Prahy, které má zásadní vazby či je částečně závislé na Praze. Do pojmu nezahrnujeme hledisko správního členění (území ORP) ani systém veřejné vybavenosti, který stanovuje zařízení pro určitou spádovou oblast.

POJMY

biogeografická provincie

jednotka biogeografického členění; je členěna na další podprovincie; zpravidla rozsáhlé území se svéráznou vegetační stupňovitostí, která je dána specifickým makroklimatem

ekonomická efektivita

schopnost ekonomického systému alokovat výrobní faktory a další zdroje v ekonomice na jejich celospolečensky nejhodnotnější využití a minimalizovat neproduktivní ztráty

Giniho koeficient

ukazatel příjmové nerovnosti; zachycuje situaci mezi dokonalou příjmovou rovností (hodnota koeficientu 0) a dokonalou příjmovou nerovností (hodnota koeficientu 1)

hydrologická bilance

porovnání přírůstků a úbytků vody a změn vodních zásob povodí, území nebo vodního útvaru za daný časový interval

hydrologický režim

souhrn charakteristických změn stavu vodních objektů v čase; změny řady jevů probíhajících v určitém prostředí či části hydrosféry; jde např. o režim povrchových a podzemních vod

lokační volba

proces, ve kterém se domácnosti a firmy rozmisťují v prostoru města; vnímají při tom, jaké má lokalita přínosy (vybavenost a kvalita lokality, blízkost dalších firem nebo přístup na trhy) a náklady (cena nebo délka dojížďky)

moderní kancelářské plochy

kanceláře určené k pronájmu, které jsou soustředěny v objektech kvalitativního standardu A nebo B²; základními podmínkami pro zahrnutí budovy do standardu A nebo B jsou: 1) dokončení nebo rekonstrukce po roce 1990, 2) velikost pronajímatelné plochy alespoň 1 000 m², 3) převládající kancelářská funkce budovy a za 4) dostupné jednotky musí být inzerovány odpovídajícím způsobem

NUTS

nomenklatura územních statistických jednotek (z angl. Nomenclature of Units for Territorial Statistics), územní jednotky zavedené v roce 1988 pro účely EUROSTATU, statistického úřadu Evropské unie, s přihlédnutím k administrativnímu členění konkrétních států; na území ČR regiony NUTS 3 odpovídají krajům, NUTS 2 představují sdružené kraje tzv. regiony soudržnosti (neadministrativní jednotky), např. Střední Čechy, Severozápad apod.

tepelný ostrov

oblast města, která je výrazně teplejší než okolí v důsledku snížené schopnosti absorbovat vodu a zvýšenému pohlcování tepelného záření vlivem městské zástavby

ZKRATKY

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
FUA	Functional urban area – funkční městské oblasti
HUZ	hromadná ubytovací zařízení
ITI	Integrated Territorial Investment – integrované územní investice
JLL	Jones Lang LaSalle – společnost v oblasti realit
LAU	Local Administrative Units – místní samosprávné jednotky
MUA	morfologická oblast
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ORP	obec s rozšířenou působností
PID	Pražská integrovaná doprava
PMO	Pražská metropolitní oblast
PPS	Purchasing power standart (Standard kupní síly)
PÚR	Politika územního rozvoje ČR
PZKO	Program zlepšování kvality ovzduší aglomerace Praha CZ01
SČK	Středočeský kraj
SLDB	sčítání lidu, domů a bytů
TEN-T	transevropské dopravní sítě
ÚAN	ústřední autobusové nádraží
ÚSES	územní systém ekologické stability
WTTC	World Travel & Tourism Council – Světová rada cestování a turismu
ZÚR	zásady územního rozvoje

-
-
-

^[1] — Kvalitativní standardy kancelářských budov A nebo B byly definovány Prague Research Forem.

1.2 Souvislosti

1.2.1 TEMATICKÁ A MĚŘÍTKOVÁ PROVÁZANOST

Kniha 050 | Metropole a region je členěna do tematických podkapitol, které odpovídají členění dokumentace ÚAP, z důvodu lepší orientace a snazšího hledání vzájemných vazeb napříč dokumentací. Kniha se zabývá širším kontextem a to především tématy, která mají zásadní vliv na Prahu. Nejvýznamněji se tyto vazby týkají využití území, krajinné, dopravní, technické a veřejné infrastruktury. V závěru tématu je popsána míra podrobnosti témat knihy, tedy měřítka, ve kterých jsou témata řešena. Jde o úroveň evropskou, republikovou a regionální.

Obsah celé dokumentace ÚAP 2020 je uveden v rámci 000.3 Obsah a struktura dokumentu. V tématu 000.3.1.3 jsou představeny jednotlivé knihy a popsán vzájemný vztah mezi nimi. Tematické členění knihy 050 odpovídá členění celé dokumentace ÚAP 2020 s cílem přispět tak k lepší orientaci a hledání vzájemných vazeb. Vzhledem k širí záběru knihy je tematicky provázána se všemi knihami dokumentace. Podkapitoly knihy 050 formulují východiska, týkající se širších souvislostí, pro příslušné tematické knihy (návaznost dopravní infrastruktury, prostorové uspořádání krajiny aj.). Zároveň podkapitoly specifikují problematiku za administrativní hranicí hl. m. Prahy, která má zásadní vliv či negativní dopad i na jiné tematické knihy. Z hlediska vazeb a vlivu na Prahu je nejzásadnější podkapitola 2.3 Využití území, která má zásadní dopad na dopravní infrastrukturu (podkapitola 3.2, kniha 600) a veřejnou vybavenost (podkapitola 3.4, kniha 800) Prahy, ale i technickou infrastrukturu (podkapitola 3.3, kniha 700) nebo krajinnou infrastrukturu (podkapitola 3.1, kniha 500). Zásadní dopad zejména na dopravní infrastrukturu a veřejnou vybavenost Prahy má i podkapitola 3.4 Veřejná vybavenost, která specifikuje nejen počet dojíždějících za vybaveností do Prahy, ale i území, z něhož lidé dojíždí.

Kniha 050 řeší tři měřítkové úrovně: evropskou, republikovou a regionální. Svou mírou podrobnosti se pohybuje v měřítkách 1 : 500 000 či 1 : 200 000. V případě regionu může mít i větší míru podrobnosti, která odpovídá až úrovni obce (1 : 25 000). Kniha se zabývá vybranými tématy, která má smysl řešit v evropském, republikovém či regionálním kontextu. Měřítko, ve kterém danou problematiku řeší, je pro každé téma specifické. Jeho volba vychází z potřeby popsat existující vazby a vlivy širšího kontextu na metropoli. Významnou roli hraje i dostupnost dat a jejich míra podrobnosti vzhledem k novému pojetí širších vztahů v ÚAP 2020. Různým měřítkům odpovídá i jednotka analýzy. U evropského a republikového kontextu je

zkoumána daná problematika na území metropolitního regionu, ev. území hl. m. Prahy. Regionální problematika je řešena v podrobnějších jednotkách, jako jsou základní sídelní jednotky a katastrální území.

1.2.2 VYMEZENÍ METROPOLITNÍCH REGIONŮ

Téma se zabývá vymezením metropolitních regionů z pohledu skutečných funkčních a územních vazeb „de facto“, které se nekryjí se správními hranicemi „de jure“. Pro popsání evropského kontextu a mezinárodní srovnání používá IPR vymezení regionů funkčních městských oblastí (město vč. jeho zázemí) na základě metodiky OECD a Evropské komise. Pro vymezení regionů je klíčovým aspektem nastavení spolupráce a správa regionu. Na základě tohoto hlediska Metropolitan Research Institute v Budapešti stanovil dva základní přístupy: institucionární a procedurální. Na území ČR neexistuje jednotná metodika se stanovenými kritérii vymezení těchto území. Rozvojová oblast Praha (OB1), definovaná v Politice územního rozvoje, zohledňuje potenciál rozvoje daného území. Naproti tomu Pražská metropolitní oblast (PMO) slouží jako nástroj Strategie integrovaných územních investic. Pro Prahu a její metropolitní region lze definovat tři klíčové hranice: hranice souvisle zastavěného území města, příměstské území (užší aglomerace) a hranici širšího území – metropolitního regionu (PMO). Zatím neexistuje jednotná metodika v přístupu pro vymezení metropolitních regionů, která by zahrnula jak prostorové uspořádání území tak socioekonomické a funkční aspekty. Kniha nestanovuje jednoznačně vymezenou hranici, ale zkoumá u jednotlivých témat jejich územní rozsah.

Pro definování metropolitních regionů lze použít historicky stanovené správní hranice „de jure“ nebo oblasti, vymezené z pohledu skutečných funkčních a územních vazeb „de facto“ [2]. Územně správní členění, sloužící jako nástroj státu pro výkon místní státní správy a samosprávy, je popsáno v knize 000. **Na základě funkčních a prostorových vazeb lze rozlišit 3 základní typy regionů:**

- **morfologická oblast** (MUA) tvořená spojitě zastavěným územím města,
- **funkční městská oblast** (FUA) zahrnující kromě zastavěného území města i oblast s každodenními silnými vazbami (např. dojíždění),
- **ekonomická oblast** vymezena skrze optiku investorů (např. dostupnost do 1 hodiny od letiště) [2].

V případě srovnání jednotlivých hranic dochází k zásadní nesouměrnosti. **Souvisle zastavěné oblasti se zpravidla nekryjí se správními hranicemi** a oproti nim mají v evropském

průměru o 70 % procent vyšší počet obyvatel [2]. FUA mají v průměru o 130 % vyšší počet obyvatel než administrativní oblasti [2], což ale plyne z jejich definice. Nejednotná metodika vymezení regionů v jednotlivých zemích, která vychází z národních definic administrativních či právních hranic, s sebou nese nekonzistentnost zejména ve velikosti administrativně správních jednotek napříč zeměmi. Tento přístup neumožňuje relevantní mezinárodní srovnání a je formálním identifikováním hranic bez zahrnutí prostorových a socioekonomický aspektů [3].

Evropská unie a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) společně vyvinuly metodiku pro jednotné vymezení FUA, které představují město a jeho zázemí, stanovené na základě ekonomických a funkčních vazeb [3] [4]. Metodika definuje 3 základní pojmy: městské centrum, město, zázemí města. **Městské centrum** je vymezeno na základě koncentrace obyvatel v území nezávisle na administrativních či statistických hranicích. Aspekt velikosti zastavěného území není uvažován. Analýza vychází z dat počtu obyvatel v rastru 1 x 1 km² a vytváří shluky sousedních rastrových buněk s hustotou vyšší než 1 500 obyvatel na km² a s celkovým počtem nejméně než 50 000 obyvatel. Vymezení území **města** je založeno na výběru místních samosprávných jednotek (LAU), ve kterých žije alespoň 50 % obyvatel uvnitř městského centra. Oblast zázemí města je detekována na základě nižší hustoty osídlení a výběru lokálních administrativních jednotek sousedících s městem, z nichž minimálně 15 % obyvatel vyjíždí za prací a do škol do přilehlého města (→ Obr. 1.2.2.1). Pro velká měřítka Evropská unie definuje metropolitní regiony promítnutím FUA s více než 250 000 obyvateli do regionů NUTS 3, kde alespoň 50 % populace žije uvnitř FUA. Z hlediska popsání konkrétních vazeb metropole a regionu to je příliš zkresené obecné vymezení.

Metropolitan Research Institute v Budapešti [2] definoval nesoulad ve vymezení regionů z hlediska územních a funkčních aspektů (MUA, FUA) a z hlediska nastavení spolupráce a správy (zpravidla administrativní jednotky). Na základě těchto hledisek stanovil základní **přístupy pro zajištění spolupráce města a jeho metropolitního regionu** [2]:

- institucionární přístup** vytváří metropolitní instituce (např. nová úroveň správy) s dostatečně velkým rozsahem kompetencí a je vázaný na jasně vymezené území,
- procedurální přístup**, který naopak není vázaný na pevně stanovené území, nastavuje pravidla a nástroje, umožňující koordinovat rozvoj metropolitních oblastí, například při formulování společných strategií anebo při územně plánovací činnosti.

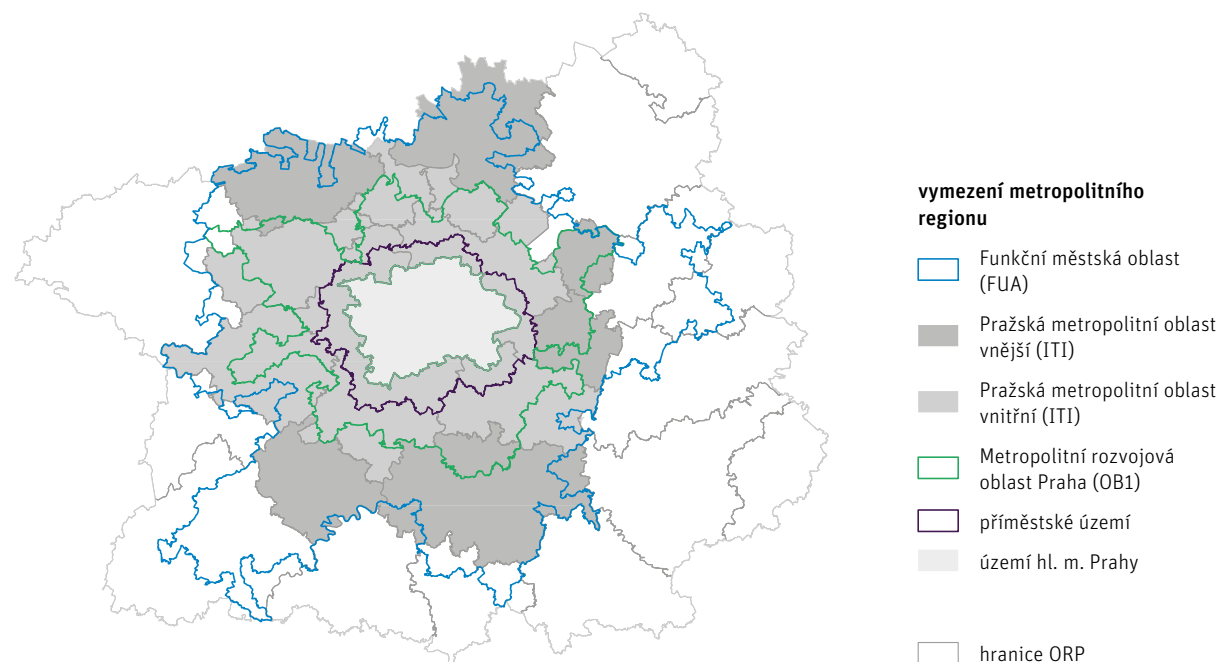
Pro dosažení lepší spolupráce města s jeho metropolitním regionem je potřebná kombinace obou nástrojů. Současné politické klima spolu se zadlužeností veřejného sektoru a vzestupu dalších společenských výzev však institucionárnímu přístupu nenahrává. Je aplikován pouze v Itálii a do jisté míry ve Francii a Anglii [2]. V řadě členských státu funguje spíše procedurální přístup, prostřednictvím plánování a strategií. Existuje řada měst a mezi nimi i Praha, které využívají k posílení spolupráce s metropolitním regionem nástroje politiky soudržnosti EU jako nástroj integrovaných územních investic (ITI) [2]. Praha využívá zejména procedurální přístup, ale kromě nástroje ITI není v úrovni strategického a územního plánování mezi Prahou a Středočeským krajem nastavena užší spolupráce.

Na republikové úrovni je od roku 2006, resp. 2008, schválena Politika územního rozvoje ČR (PÚR), která v kapitole 3 ve znění aktualizace 2019 definuje obecně rozvojovou oblast Prahu (značenou OB1) na základě dotčených obcí s rozšířenou působností (ORP). Hranici z PÚR zpřesňují Zásady územního rozvoje (ZÚR) Středočeského kraje v kapitole 2.1, aktualizace 2018, které stanovují rozvojovou oblast výběrem obcí (katastrálních území) z ORP, tedy na základě správního členění (→ Obr. 1.2.2.2). Součástí rozvojové oblasti je i území hl. m. Prahy. IPR pro účely Strategie integrovaných územních investic z roku 2014 (akt. 2019) [5] používá hranici Pražské metropolitní oblasti. Tuto oblast definovala Urbánní a regionální laboratoř (URRlab) PŘF UK [6]. Vymezení oblasti respektuje administrativně správní hranice ORP. Vychází z integrovaného sytému středisek, založeném na vzájemném vztahu dojíždky do zaměstnání, škol v sídlech Středočeského kraje (SČK) (viz sociodemografická regionalizace M. Hampla [7]) a vymezení suburbánní zóny Prahy (metodika zón rezidenční suburbanizace URRlab [8]). Zároveň byla použita data mobilních operátorů, popisující dojíždčkové vazby a čas strávený v Praze (průměrně min. 1 hodinu denně). Naopak velké územní celky, vzhledem k vymezení pomocí starších dat a nerespektování hranic ORP, nebyly zohledněny. Výsledná hranice je založena na výběru ORP, jejichž větší část území je zahrnuta ve výše zmíněných dílčích vymezeních (→ Obr. 1.2.2.3). Pro vymezení užší aglomerace definoval Milan Körner příměstské území [9] [10] (→ Obr. 1.2.2.3).

Vymezení metropolitních regionů je nejen v evropském, ale i regionálním přístupu **zásadním meziobrovým tématem**. Hranice nemůže být stanovena pouze na základě správních hranic, ale musí zohlednit prostorové uspořádání území (krajiny, zastavěného území aj.), socioekonomické a funkční vazby (koncentrace obyvatel, dojíždění do práce, škol a za vybaveností aj.). Zatím neexistuje žádná metodika, která by tuto komplexnost postihla. IPR v knize 050 | Metropole a region nestanovuje jednoznačně vymezenou hranici, ale

1.2.2.2 Porovnání přístupů vymezení metropolitního regionu

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2014, 2020, ZÚR SČK 2018, Eurostat 2018

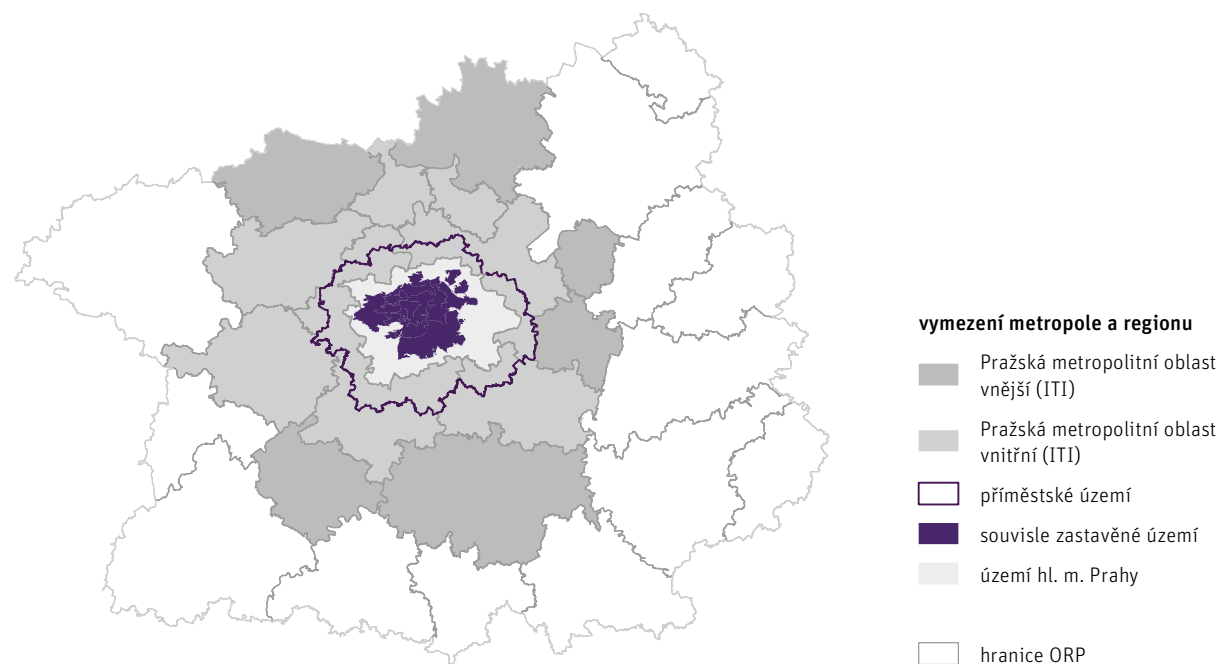

zkoumá u jednotlivých témat jejich územní rozsah. Pro popsání evropského kontextu a mezinárodní srovnání používá IPR vymezení regionů FUA (město vč. jeho zázemí). I přes určitou míru zkraslení je toto vymezení jednotné napříč evropskými zeměmi (→ Obr. 1.2.2.2). Naproti tomu na území ČR neexistuje jednotná metodika se stanovenými kritérii vymezení těchto území. Rozvojovou oblast Prahy nelze ztotožňovat s vymezením metropolitní oblasti [9]. Rozvojová oblast Praha zohledňuje potenciál rozvoje daného území, naproti tomu Pražská metropolitní oblast slouží pro Strategii integrovaných územních investic. Podobně jako v případě FUA lze pro Prahu definovat tři hranice: hranice souvisle zastavěného území města, příměstské území [10] a hranici širšího území – metropolitního regionu [9] (→ Obr. 1.2.2.3). Velkou výzvou v evropském měřítku je nastavení spolupráce a správy metropolitních oblastí [2]. Pro Prahu to znamená zejména nastavit spolupráci se SČK, vzhledem k administrativnímu rozdělení území do 2 krajů.

• • •

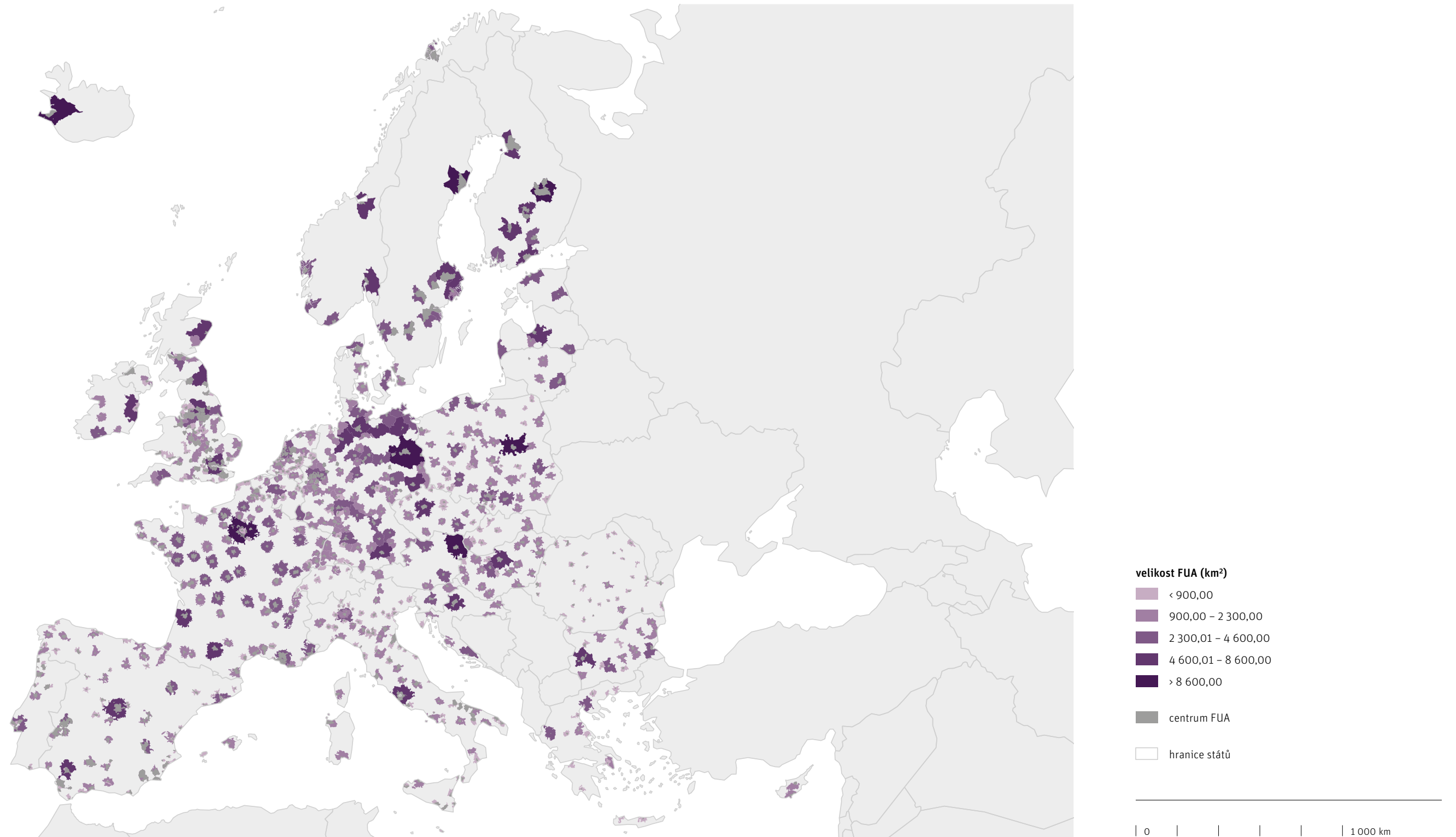
1.2.2.3 Vymezení Prahy a metropolitního regionu v ÚAP 2020

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2014, 2020

1.2.2.1 Vymezení evropských regionů – funkčních městských oblastí (FUA)

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2018

2. STRUKTURA

2.1 Krajina | 100

Správní hranice Prahy jako obce i kraje je z hlediska krajiny formální hranicí, nelze z ní při popisu širšího kontextu přírodních podmínek vycházet. Vstoupením v platnost Evropské úmluvy o krajině se Česká republika zavázala k definování typů krajin a jejich cílových kvalit. Téma 2.1.1 popisuje východiska pro definování typologií krajin pro měřítko celé ČR (definovány tři dominantní typologie) i pro měřítka jednotlivých regionů a hranice mezi jednotlivými typologickými jednotkami. Výše uvedenou typizaci krajiny pro území ČR zpřesňují územně plánovací dokumentace (ÚPD). Podle vyhlášky č. 500/2006 Sb. definují zásady územního rozvoje krajinné typy v podrobnějším měřítku a na toto vymezení navazuje územní plán či další podrobnější územně plánovací dokumentace.

Aby plánování rozvoje krajiny mělo smysl a nestalo se formalitou, je vždy třeba přihlížet k přírodním podmínkám, které místní prostředí formují, i když je pak na většině území v různé míře člověkem měněno. Jen tak jsou prostředky věnované kultivaci krajiny využívány účelně. V opačném případě hrozí, že výsledek lidské činnosti, například nově komponovaná krajina, bude trvale udržitelný jen za cenu dodatečných a často nepřiměřených nákladů. Projekty by měly zohlednit geologické podloží dané oblasti, vlastnosti půd, na nichž je zásah uvažován, a topografii (utváření) terénu. Všechny tyto charakteristiky spolu s klimatickou situací vytvářejí místní mikroklima, které je určující pro vznik optimálních rostlinných a živočišných společenstev. Tím se dá zvýšit jejich odolnost vůči nemocem a invazím nežádoucích, společenstva narušujících druhů organismů.

2.1.1 PROSTOROVÉ USPOŘÁDÁNÍ KRAJINY METROPOLE A REGIONU

Praha leží uprostřed České kotliny, jasně vymezené od okolní evropské krajiny pásem pohoří. Krajinné prostředí Prahy v sobě zahrnuje podle Schulze všechny přírodní síly Čech: „V Praze najdeme zvlněnou nížinu, skalnaté vrchy i vodu. Toto území tak pozoruhodně shromažďuje a reprezentuje okolní zemí. ... Praha nemůže být pochopena izolovaně, ale jen jako „svět ve světě“. Krajina metropole a regionu je ovlivněna morfologií terénu. Na výrazná hluboká údolí vytvořená vodními toky, zejména Vltavou a Berounkou, navazují svahy a skalní výběžky. Hrany svahů plynule přechází do plošiny se zemědělskou půdou či lesnatými pahorkatinami (4 základní typy krajiny – vycházející z morfologie). Historické centrum Prahy je

umístěno do zářezu a prostoupeno celky městské krajiny, která se otvírá směrem ven do otevřené krajiny v podobě svahů přecházejících v náhorní plošiny. Okolí Prahy je typické významnými krajinnými celky a přírodními (geologickými) útvary, které se potkávají v centru Prahy a tvoří její neopakovatelný obraz. Téma srovnává vymezení do typů krajin v metropoli a ve Středočeském kraji (jiná koncepce v ZÚR Prahy a Středočeského kraje), zkoumá rozhraní jednotlivých krajinných typů a popisuje rozpory v přístupech k vymežování krajinných typů v rámci ČR.

Zasazení Prahy do širšího krajinného a přírodního rámce je zásadní pro porozumění uspořádání krajiny a přírodních podmínek na území města. Podle Christiana Norberga-Schulze „Praha nemůže být pochopena izolovaně, ale jen jako svět ve světě“ [11]. Krajinu a přírodní podmínky Prahy nemá smysl zkoumat v evropském kontextu, neboť Praha je nedílnou součástí Čech, které jsou jasně definovanou hydro- i geofyzikální jednotkou [11]. Krajina Čech je od té evropské jasně morfologicky vymezena hraničními pohořími. Tomuto krajinnému vymezení odpovídá i hranice státu. Pro území Čech je charakteristická zvlněná krajina, jejíž základní kontinuita je narušena dramatickými zvraty [11]. Hluboká zaříznutá údolí řek, skalnaté vrchy střídá mírně kopcovitá krajina, mnohdy přecházející do podoby lehce zvlněné nížiny. Schulz klasifikuje krajinu Čech jako romantickou krajinu³, kterou netvoří jasně definované charakteristické prvky (např. osamělé hory aj.) ani žádný jednotčí prvek [11]. Česká krajina obsahuje vše zároveň, jak píše J. W. Goethe: „Je krásný pohled na české krajiny, jejichž zvláštní charakter spočívá v tom, že nejsou ani horami, ani rovinami, ani údolími, ale vším zároveň“ [11]. **Území Prahy v sobě soustřeďuje všechny prvky české krajiny** (→ Obr. 2.1.1.1). Pražská kotlina, formovaná nejdelší českou řekou Vltavou, je obrazem samotné České kotliny (2.1.2).

Základním impulsem pro řešení **typologického členění krajiny** byla implementace Evropské úmluvy o krajině, která vstoupila v mezinárodní platnost dne 1. 3. 2004. V českém právním prostředí vstoupila v platnost později, dne 1. 10. 2004. Česká republika se jejím přijetím zavázala k definování typů krajin a jejich cílových kvalit [12]. MŽP nechalo vypracovat mezi roky 2003–2005 jednotnou klasifikaci založenou na pestrosti krajiny, která má sloužit jako jednotný podklad pro ÚAP

^[1] Ch. Norberg-Schulz definuje 3 základní typy krajin: romantickou, kosmickou a klasickou [11]. Romantická krajina je heterogenní, plná individuálních míst a dynamických zvratů. Lze ji považovat až za chaotickou, protože neobsahuje žádný sjednocující prvek. Kosmická krajina je jejím pravým opakem – uniřikovaná, až monotónní krajina s absencí individuálních míst. Klasickou krajinu charakterizuje rovnováha mezi člověkem a přírodou. Spojuje individualitu a srozumitelnost krajiny v podobě jasného řádu.

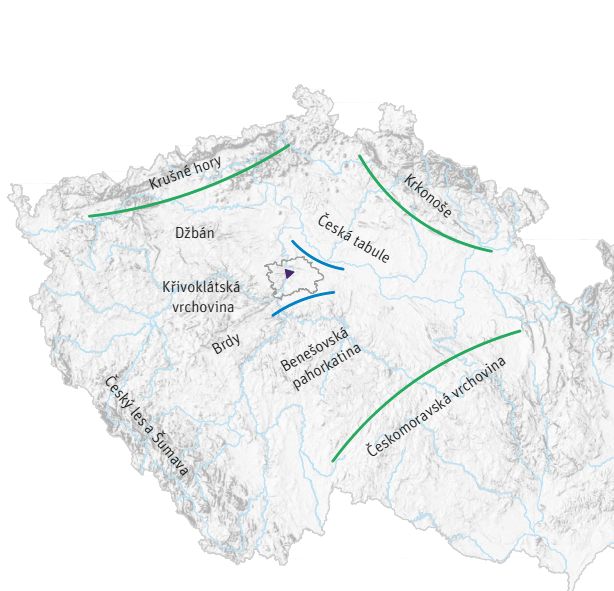
a ÚPD [13]. Pro stanovení pestrosti krajiny na území ČR bylo zahrnuto 8 stěžejních aspektů: vegetační stupňovitost (teplé, chladné oblasti), relativní členitost reliéfu (rovina až velehory), výjimečnost typu reliéfu (typický, atypický aj.), biogeografická podprovincie (2.1.2), využití ploch (přírodní, antropogenní), historické typy sídel a jejich plužin⁴ (traťová, lánová), stavební typy domů (alpský, roubený, podstávkový aj.), vývoj a doba osídlení krajiny (starosídelní, novověké sídelní, neosídlené). Cílem typizace krajiny je vytvořit jednotný pohled na krajinu v měřítku ČR, který podchytí širší kontext. V podrobnějším měřítku jsou typy krajin zpřesněny v rámci ÚAP a ÚPD pouze pro vymezené správní území. **Na základě prolnutí výše zmíněných aspektů byly pro měřítko celé ČR definovány tři dominantní typologie krajiny** [13].

- Typy sídelních krajin⁵ [13] vycházejí z doby osídlení krajiny, které odpovídá typu sídla a uspořádání plužiny.

^[1] Typy sídelních krajin vycházejí z doby osídlení krajiny, které odpovídá typu sídla a uspořádání plužiny.
^[2] Typy sídelních krajin vycházejí z doby osídlení krajiny, které odpovídá typu sídla a uspořádání plužiny.
^[3] Typy sídelních krajin vycházejí z doby osídlení krajiny, které odpovídá typu sídla a uspořádání plužiny.
^[4] Plužina představuje zemědělské uspořádání krajiny.
^[5] Typy sídelní krajiny na území ČR jsou definované na základě období jejich osídlení: Stará sídelní krajina Hercynika a Polonika, Stará sídelní krajina Panonika, Vrcholně středověká sídelní krajina Hercynika, Vrcholně středověká sídelní krajina Karpatika, Pozdně středověká sídelní krajina Hercynika, Novověká sídelní krajina Hercynika, Novověká sídelní krajina Karpatika [13].

Obr. 2.1.1.1 Morfologie krajiny Prahy v kontextu ČR

2.1.1.1 Morfologie krajiny Prahy v kontextu ČR
IPR Praha 2020 / adaptováno z: Foglar Filip. Diplomní projekt Urbanistická koncepce Metropolitního regionu. Praha: FA ČVUT, 2016, s. 43 / data: NOAA.GeoPlatform 2019

Na území Prahy a jejího regionu převažuje **Stará sídelní krajina Hercynika**, současně v jižní části zasahuje **Vrcholně středověká sídelní krajina Hercynika**.

Obě krajiny jsou nepřetržitě osídlené od neolitu. Jde o zemědělskou krajinu, původně členěnou nepravými traťovými plužinami.

Typy využití krajin⁶ [13] jsou stanoveny na základě převažujícího způsobu využití a převažující podoby krajiny (přírodní, přírodě blízká, ovlivněná lidskou činností). Území Prahy a regionu lze vzhledem k vysoké intenzitě zastavění klasifikovat jako **Urbanizovanou krajinu**, silně ovlivněnou antropogenními vlivy. Významnou část regionu zabírá **Zemědělská krajina** (severní část) a **Lesozemědělská**, doplněná **Lesní krajinou** (jižní část).

^[1] Typy sídelních krajin vycházejí z doby osídlení krajiny, které odpovídá typu sídla a uspořádání plužiny.
^[2] Typy sídelních krajin vycházejí z doby osídlení krajiny, které odpovídá typu sídla a uspořádání plužiny.
^[3] Typy sídelních krajin vycházejí z doby osídlení krajiny, které odpovídá typu sídla a uspořádání plužiny.
^[4] Plužina představuje zemědělské uspořádání krajiny.
^[5] Typy sídelní krajiny na území ČR jsou definované na základě období jejich osídlení: Stará sídelní krajina Hercynika a Polonika, Stará sídelní krajina Panonika, Vrcholně středověká sídelní krajina Hercynika, Vrcholně středověká sídelní krajina Karpatika, Pozdně středověká sídelní krajina Hercynika, Novověká sídelní krajina Hercynika, Novověká sídelní krajina Karpatika [13].

^[6] Typy využití krajin lze klasifikovat do 6 typů podle převažujícího způsobu využití: Zemědělská krajina, Lesozemědělská krajina, Lesní krajina, Rybníční krajina, Krajina horských holí, Urbanizovaná krajiny [13].

3 Typy reliéfů⁷ [13] vycházejí z členitosti a specifčnosti morfologie krajiny. Na území Prahy převažuje **Krajina plošin a plochých pahorkatin**, do níž dramaticky vstupuje **Krajina zaříznutých údolí**, tvořená hlubokým údolím řeky Vltavy a jejích přítoků. Jižně od Prahy je krajina rozmanitá a vytváří dramatické zvraty. Převažující **Krajinu členitých pahorkatin a vrchovin Hercynika**, v níž se řeky zařezávají do hlubokých údolí, akcentují **Krajiny výrazných svahů a skalnatých a horských hřbetů** (např. hřeben Brd) a **Krasová krajina**. Přesným protipólem je **Krajina rovin** na sever od Prahy, která tvoří kontinuální prostor a rozkládá se podél **Krajiny širokých říčních niv**, utvořené řekou Labe.

Na území Prahy se tyto rozmanité typy krajin potkávají a **vytváří nezapomenutelný obraz města** (100.2.2.1).

Výše uvedenou typizaci krajiny pro území ČR zpřesňují ÚPD. Podle vyhlášky č. 500/2006 Sb. definují zásady územního rozvoje (ZÚR) krajinné typy v podrobnějším měřítku, navrhují jejich cílové kvality (Příloha č. 4, oddíl I. odst. 1 bod f), č. 500/2006 Sb.) a jak mají být rozvíjeny. ZÚR stanovují vysoký počet rozmanitých typů krajin, vymezených na administrativním území jednotlivých krajů. Rozmanitost vyplývá z pestrosti krajiny, současně je i výsledkem nejednotného pojetí vymezení krajin napříč ZÚR krajů. Podle převažujícího **využití krajiny** je stanovena typologie krajiny pro kraj Středočeský, Liberecký, Jihočeský, Královehradecký, Pardubický, Zlínský, Plzeňský a Kraj Vysočina, což je polovina krajů ČR. Některé kraje (Kraj Vysočina, Liberecký, Královehradecký, Zlínský a částečně i Plzeňský) mají navíc definované oblasti krajinného rázu, které vycházejí z morfologie terénu. Kromě Zlínského kraje není vymezení krajiny dle využití a krajinného rázu na sebe skladebné. Druhým přístupem je určení typologie na základě geografických názvů a chráněných území jako v případě kraje Jihomoravského, Moravskoslezského, Olomouckého, Ústeckého a Karlovarského. Posledním přístupem je definování krajiny na základě syntetičtějšího pohledu s přihlédnutím k morfologii terénu, místopísnému názvu, ale i využití dané krajiny. Do této skupiny lze zahrnout kraj Hlavní město Praha, částečně i Olomoucký a Ústecký kraj (→ Obr. 2.1.1.2). Zatím nedošlo ke

sjednocení typologie krajiny na území ČR napříč ZÚR. Problém není jen v rozdílném hledisku kategorizace (využití, reliéf aj.), ale i v nejednotném měřítku.

Nejednotnost ve vymezení krajinných typů se projevuje na rozhraní jednotlivých krajů. ZÚR Středočeského kraje (SČK) definují prstenec okolo Prahy jako **krajinu sídlení a příměstskou**, což vychází z vyššího podílu zastavěného území, rozšiřování zástavby do krajiny a dalších negativních antropogenních vlivů (→ Obr. 2.1.1.2). Hledisko využití nevystihuje osobitost krajiny. ZÚR hl. m. Prahy představují krajinné typy s osobitým charakterem, který má být rozvíjen. V jižní části Prahy dominují krajinně nečekané zvraty. Krajinu nivy Berounky, tvořenou širokou říční nivou střídá Krajina Povltavských lesů se skalnatými příkrými svahy, a morfologicky bohatá Krajina Českého krasu (→ Obr. 2.1.1.2). V severní části Prahy **dramatická Krajina kaňonu Vltavy a Šáreckého potoka** s hlubokými zaříznutými údolímí **přechází do mírnějšího reliéfu** s lokálními dominantami a drobnými vodními toky (Krajina Turské plošiny, Krajina Čakovické a Zdíbské tabule). Rozdíl v metodickém přístupu umocňuje administrativně-správní hranice krajů („de iure“) (1.2.2), které nerespektují hranice („de facto“) definované krajinou. Bez ohledu na správní hranice lze na území Prahy a jejího regionu na základě topografie krajiny rozlišit **4 základní typy krajiny**, definované v Konceptu odůvodnění Metropolitního plánu Prahy [9] (→ Obr. 2.1.1.3):

- říční niva Berounky, Sázavy, Vltavy a Labe,**
- krajina svahů, roklin, skalnatých výchozů kaňonů a Pražské kotliny,**
- zemědělská krajina na plošině,**
- krajina lesnatých pahorkatin.**

Toto syntetické pojetí skládá dohromady výše zmíněné individuální krajiny.

2.1.2 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY METROPOLE A REGIONU

Územně správní hranice Prahy je sice jasně dána, jde však o hranici formální, z níž nelze při popisu širšího kontextu přírodních podmínek vycházet. Geologicky patří celá Praha, stejně jako navazující části Středočeského kraje, do Českého masivu, geomorfologicky a topograficky je však velmi pestrá. Její podstatnou část představuje Pražská plošina s prostorově výrazným fenoménem Pražské kotliny, která byla formována zejména působením nejdelší české řeky – Vltavy. Severovýchodní část Prahy představuje okraj Středolabské tabule, území málo členitého a utvářeného druhou nejdelší českou řekou – Labem. Z hlediska biogeografické diferenciace Praha stejně jako většina ČR náleží do provincie

středoevropských listnatých lesů, konkrétně do Hercynské podprovincie. V poslední době však dochází k prokazatelným změnám jak české, tak celé evropské flóry a fauny souvisejícím s klimatickou změnou, projevující se změnami v geografickém i výškovém rozšíření jednotlivých druhů organismů.

Hranice Prahy jako obce i kraje je sice formálně jasně dána, jde však o hranici územně správní, z níž nelze při popisu širšího kontextu přírodních podmínek vycházet (1.2.2). Celá Praha, stejně jako navazující části SČK, geologicky patří do Českého masivu, geomorfologicky a topograficky je však velmi pestrá. Její podstatnou část představuje **Pražská plošina**, jejíž střední část byla zformována zejména působením nejdelší české řeky Vltavy a jejího největšího přítoku Berounky. Výsledkem je výrazně zahloubené údolí zvané Pražská kotlina. Obě jmenované řeky střídají ve středočeském prostoru úseky protékající dosti sevřenými údolímí s úseky, kde je vytvořena poměrně široká říční niva. Úzká údolí pomyslně uzavírají Prahu ze severu i z jihu, zatímco kolem nivy v centrální části dnešního města vzniklo ve vazbě na brod první osídlení. Oproti Pražské kotlině představuje severovýchodní část Prahy okraj Středolabské tabule, tedy území s málo členitým krajinným reliéfem, utvářeným druhou nejdelší českou řekou Labem

2.1.2.1 Geomorfologické členění Prahy a Středočeského kraje

IPR Praha 2020 / data: ČÚZK 2017, NOAA.GeoPlatform 2019

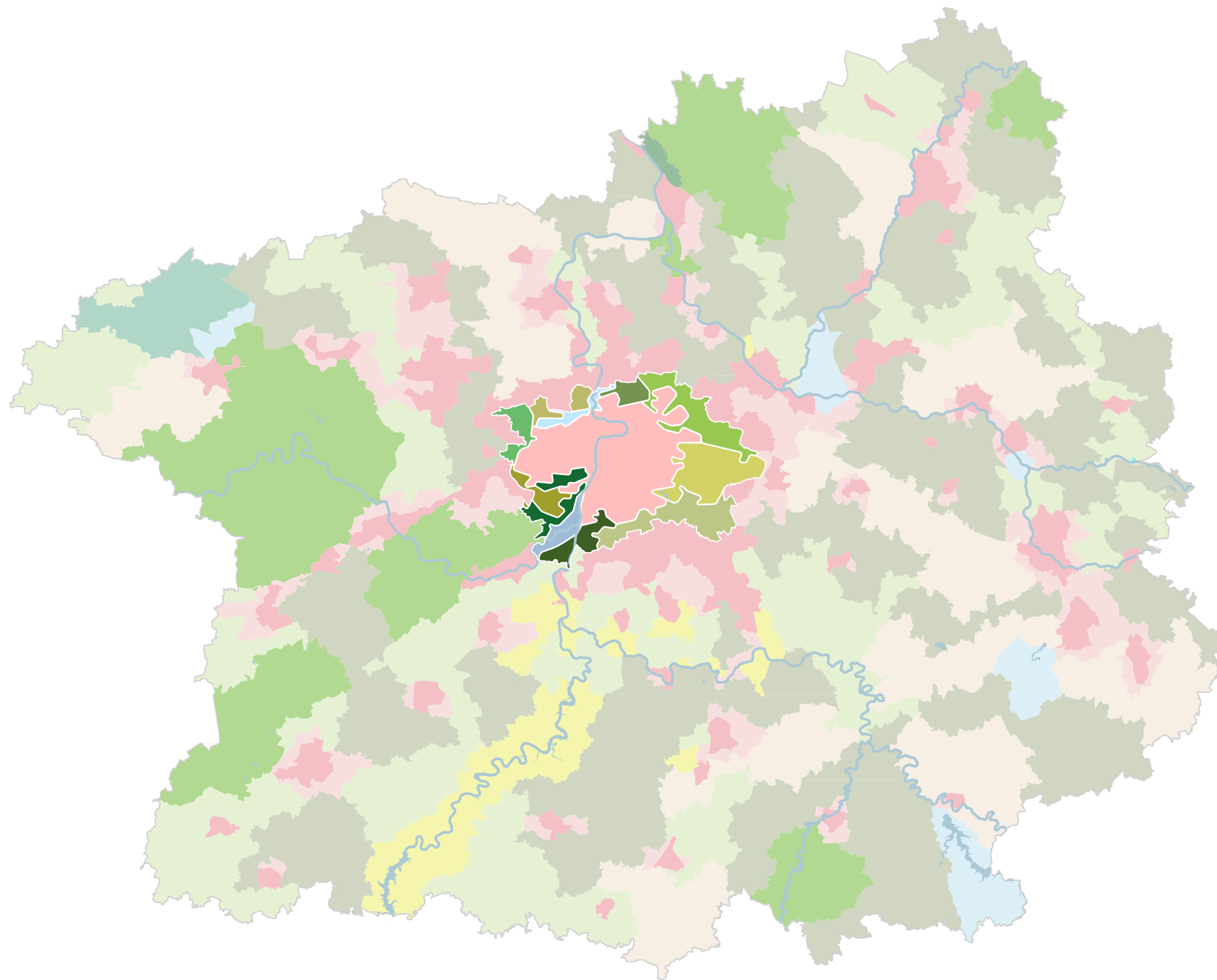
(→ Obr. 2.1.2.1). Problematiku geologických a morfologických fenoménů detailněji řeší text tématu 100.2.1.1, uspořádáním krajiny se komplexně zabírají zejména podkapitoly 100.2.1 a 100.2.2.

Podobně jako v případě klimatických charakteristik, které jsou detailněji rozebrány v tématu 2.1.3 a v podkapitole 100.3.3, je třeba i v případě rozmístění biodiverzity (pestrosti přírody), tedy tzv. biogeografické diferenciace, uvažovat v širších souvislostech. Praha stejně jako většina ČR náleží do kontinentální oblasti biogeografické provincie středoevropských listnatých lesů (→ Obr. 2.1.2.2), konkrétně pak do její části odborně nazvané Hercynská podprovincie⁸ – viz též Culek [14]. Nejrozsáhlejší zastoupení zde má bukový vegetační stupeň. **Z mapy potenciální přirozené vegetace ČR**, která byla zpracována Neuhäuslovou a Moravcem pro Atlas krajiny České republiky [15], však **vyplývá, že by převážná část Prahy a středních Čech byla bez existence lidské činnosti pokryta lesy** – konkrétně dubohabřinami a lipovými doubravami. Důvodem je nižší nadmořská výška uvedené

8 ——— Název Hercynská podprovincie je odvozen od německého pohorí Harz a označuje území v západní a centrální části střední Evropy s podobnými přírodními charakteristikami.

2.1.1.2 Typy krajín Prahy a Středočeského kraje

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2020, ZÚR SČK 2018

typy krajín ZÚR Praha

- krajina Turské plošiny
- krajina Třebotovské plošiny
- krajina Uhřetěveské plošiny
- krajina Úvalské plošiny
- krajina kaňonu Vltavy a Šáreckého potoka
- krajina nivy Berounky
- krajina povltavských lesů
- krajina Hostivické tabule
- krajina Čakovické tabule
- krajina Zdibské tabule
- krajina Českého krasu
- městská krajina Prahy

typy krajín ZÚR SČK

- krajina chmelařská
- krajina zvýšených hodnot kulturních a přírodních
- krajina relativně vyvážená
- krajina polní
- krajina přírodní
- krajina rekreační
- krajina sídelní
- krajina příměstská
- krajina vinařská
- krajina vodárenská

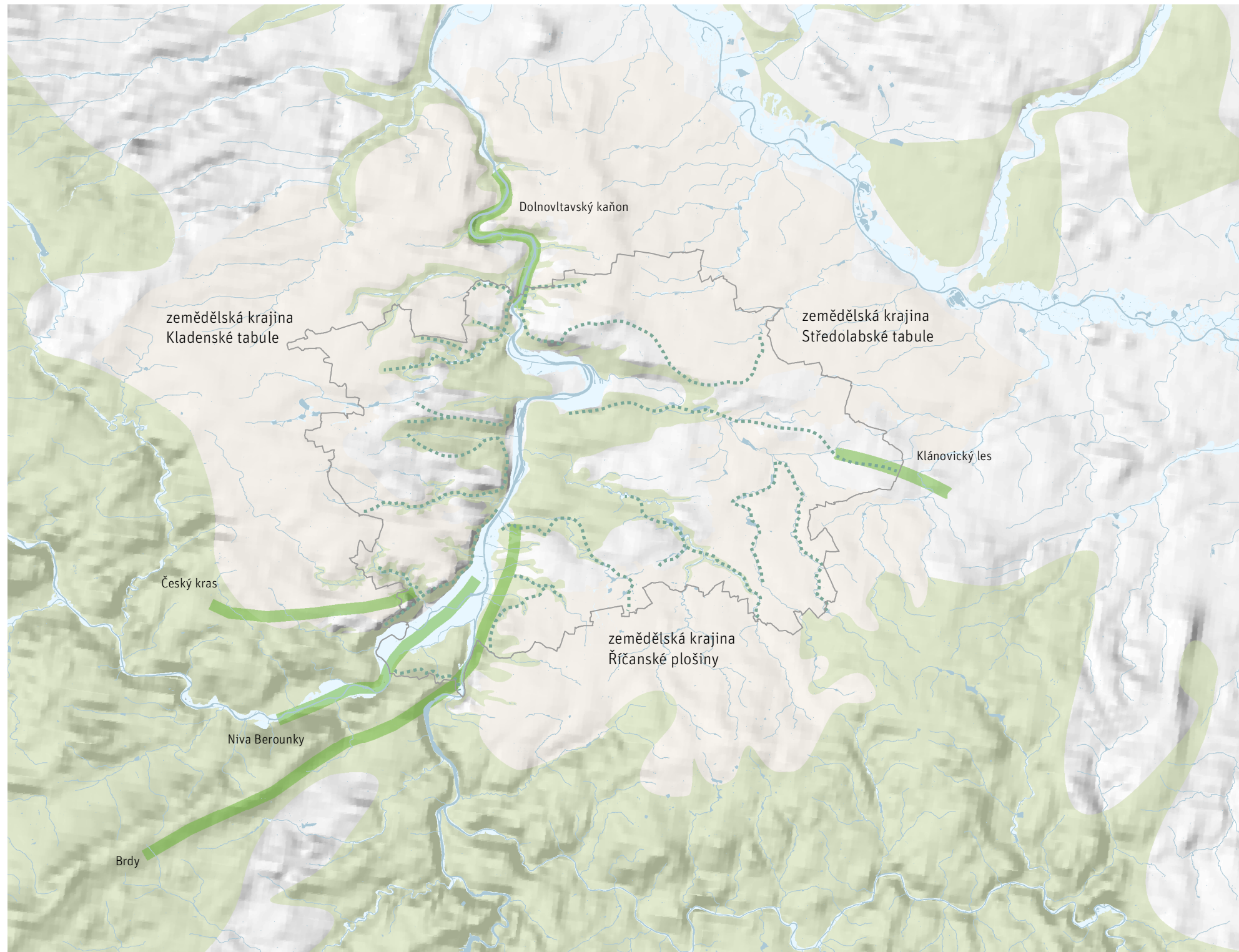
Pozn.: typy krajín ZÚR Praha a ZÚR SČK jsou vymezeny na základě odlišného metodického přístupu, cílem ÚAP je na tyto odlišnosti poukázat

hranice Prahy

0 | | | | 25 km

2.1.1.3 Struktura krajiny Prahy a metropolitního regionu

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2014, NOAA.GeoPlatform 2019

struktura krajiny

- propojení městských parků a veřejných prostranství s vnější krajinou
- významné krajinné celky překračující administrativní hranice
- zemědělská příměstská krajina
- krajina zářezů řeky a lesnatých pahorkatin

- vodní toky
- vodní plochy
- říční niva

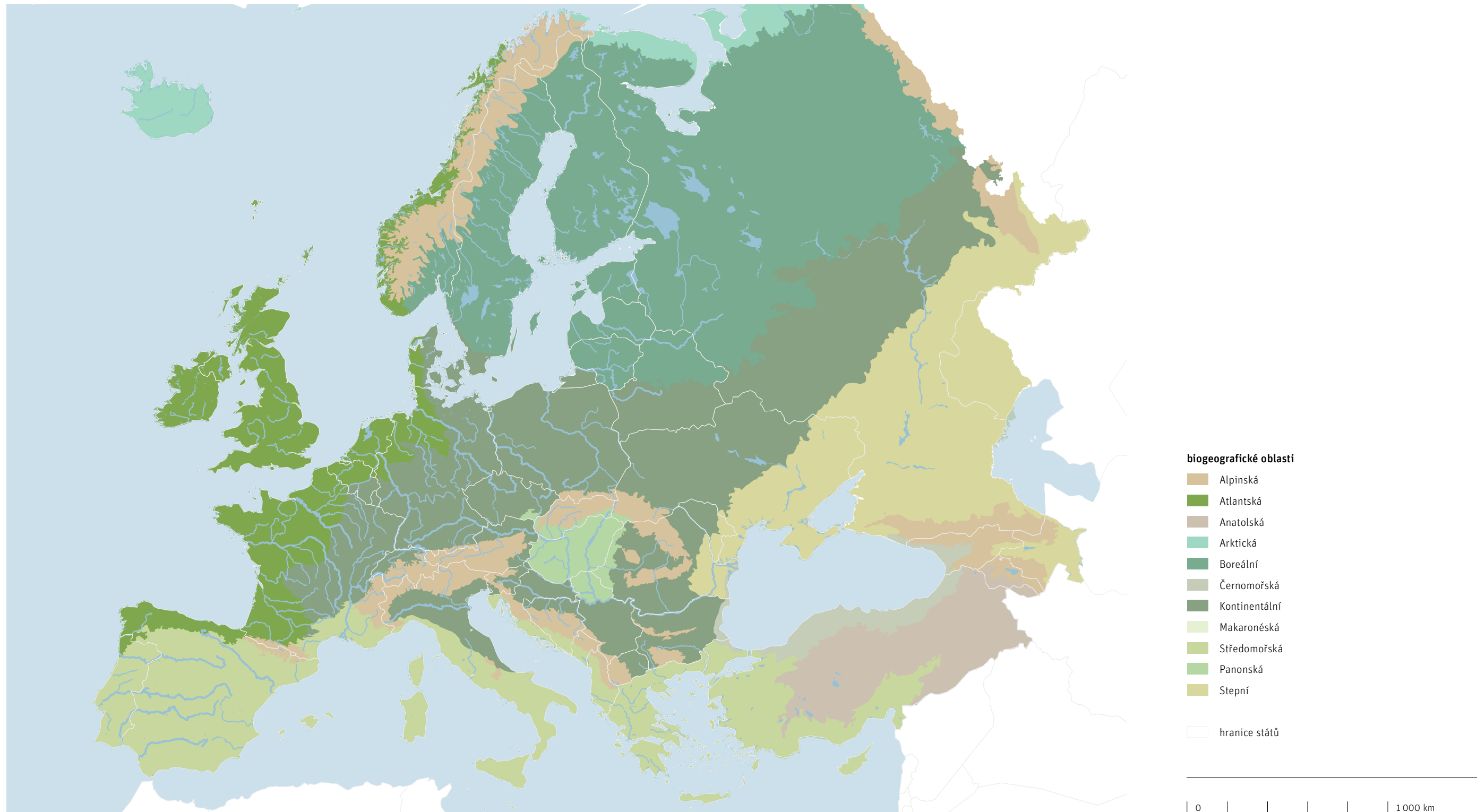
stínovaný reliéf krajiny

- hranice Prahy

0 | | | 10 km

2.1.2.2 Biogeografické členění Evropy

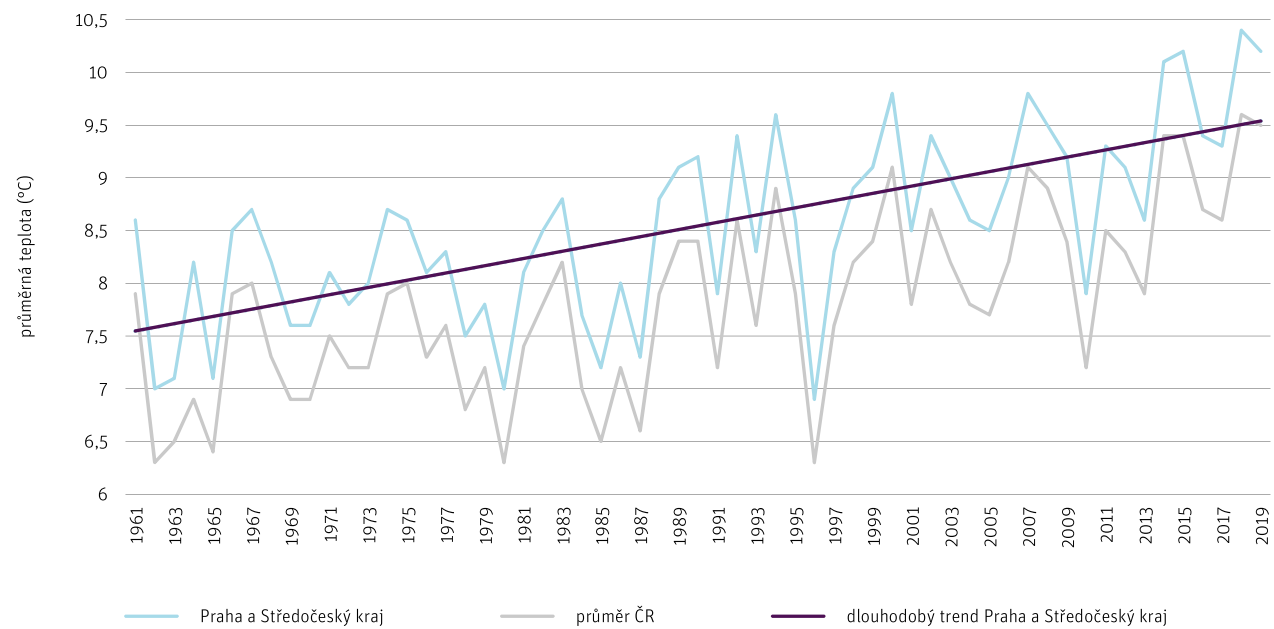
IPR Praha 2020 / data: European Environment Agency 2016 (přeloženo)

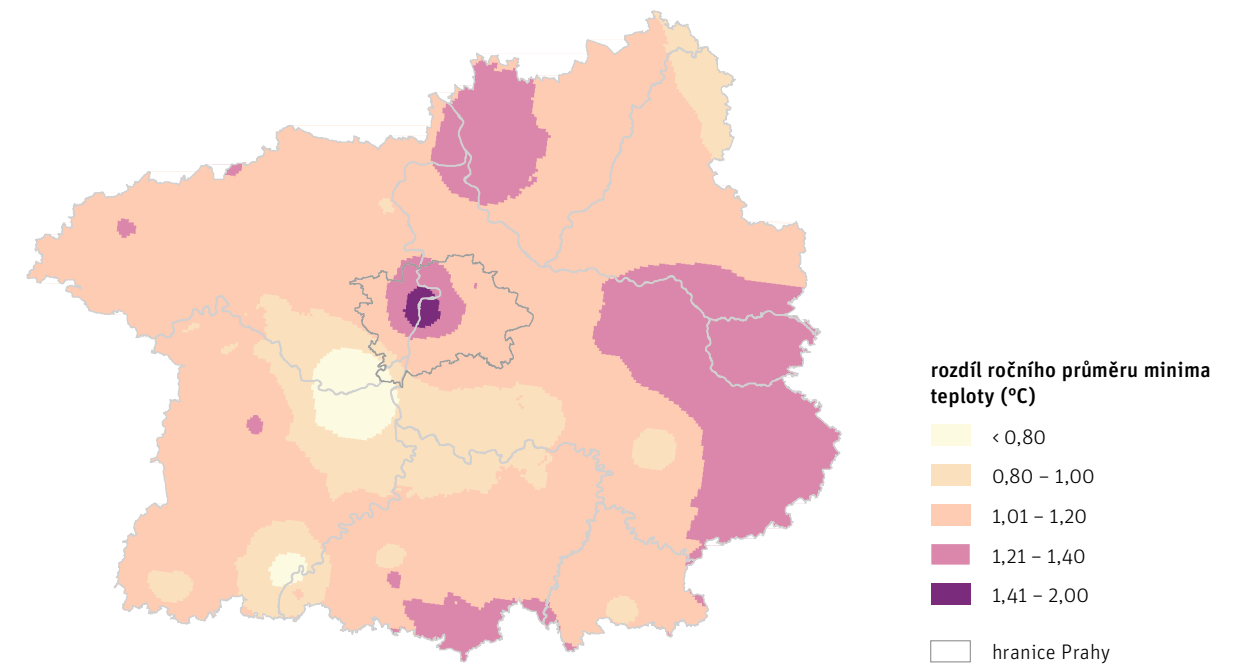
2.1.3.1 Dlouhodobý vývoj teploty v Praze a ČR

IPR Praha 2020 / data: ČHMÚ 2020

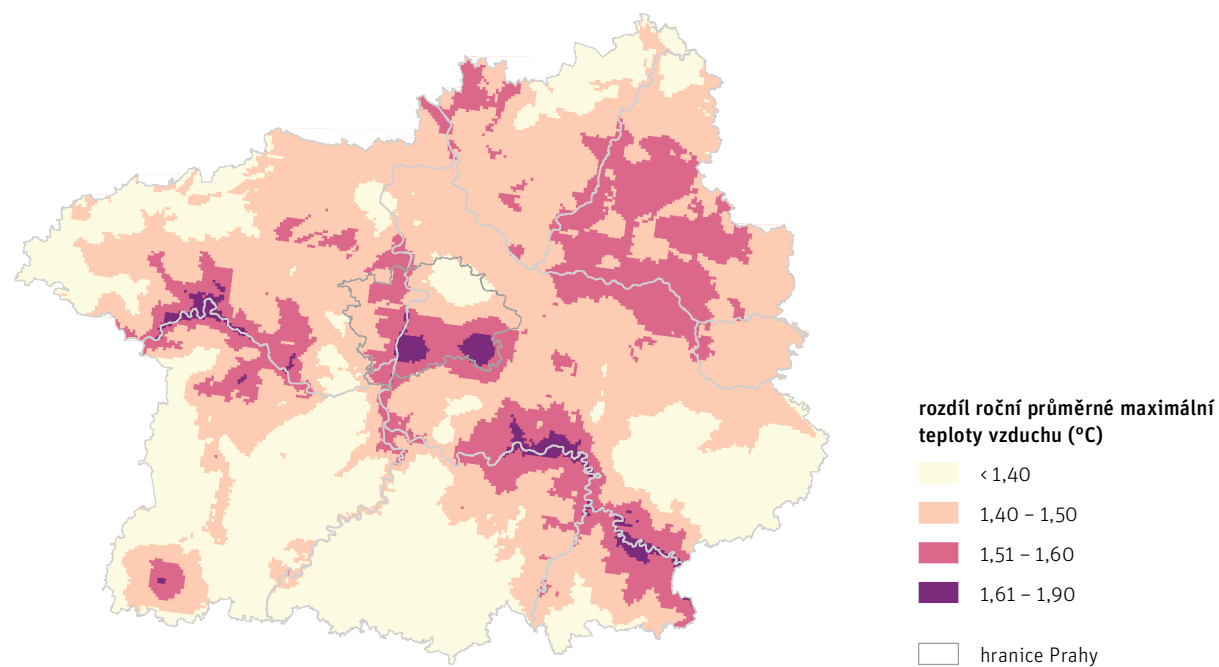
2.1.3.3 Rozdíl ročního průměru minima teploty vzduchu mezi obdobími 1961–1990 a 2001–2018

IPR Praha 2020 / data: ČHMÚ 2020

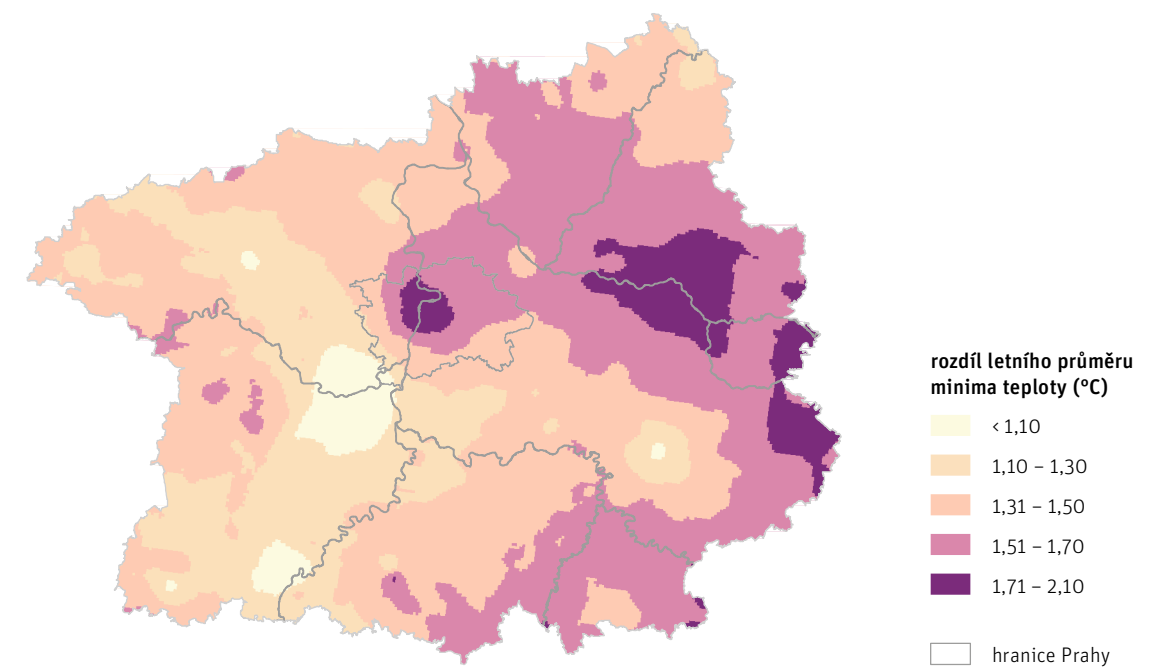
2.1.3.2 Rozdíl roční průměrné maximální teploty vzduchu mezi obdobími 1961–1990 a 2001–2018

IPR Praha 2020 / data: ČHMÚ 2020

2.1.3.4 Rozdíl letního průměru minima teploty vzduchu mezi obdobími 1961–1990 a 2001–2018

IPR Praha 2020 / data: ČHMÚ 2020

2.1.4 KVALITA OVZDUŠÍ METROPOLE A REGIONU

Zhoršená kvalita ovzduší představuje jeden z nejvýznamnějších problémů životního prostředí v hlavním městě a prokazatelně má příčinnou souvislost s automobilovou dopravou. Pro zlepšení situace byl v roce 2016 přijat Program zlepšování kvality ovzduší aglomerace Praha CZ01, jehož cílem je ve výhledu dosáhnout situace, kdy na území hlavního města nebudou překračovány imisní limity znečišťujících látek. Téma uvádí, jaké nepříznivé klimatické a morfologické vlivy mají dopad na koncentrace imisí v Praze, a srovnává je s jinými českými městy. Na závěr jsme seznámeni se základními koncepčními dokumenty a legislativou vztahující se k ochraně ovzduší.

Z hlediska znečištění ovzduší je Praha řazena **dlouhodobě mezi oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší**, stejně jako aglomerace Brno a aglomerace Ostrava / Karviná / Frýdek-Místek. V těchto aglomeracích je problém zvýšených koncentrací znečišťujících látek v ovzduší vzhledem k vysoké hustotě obyvatelstva obzvláště závažný a dotýká se velkého počtu lidí. Překračování limitů v aglomeraci Praha souvisí především se značným dopravním zatížením, neboť dopravně

nejzatíženější komunikace vedou přímo středem města. Podíl stacionárních zdrojů na znečišťování ovzduší zde naopak dlouhodobě klesá. Za nepříznivých povětrnostních podmínek jsou na území pražského metropolitního regionu překračovány imisní limity zejména pro suspendované částice PM₁₀ a PM_{2,5}, oxid dusičitý, benzo(a)pyren a přízemní ozon. Imisní situace ve městě se ale v souvislosti se zaváděním opatření ke zlepšení kvality ovzduší postupně zlepšuje. Byl zaznamenán pokles dlouhodobých koncentrací suspendovaných částic PM₁₀ a oxidu dusičitého NO₂, problémem ale nadále zůstává benzo(a)pyren. Obdobná situace je na dopravně zatížených lokalitách v aglomeraci Brno. Naopak původci znečištění ovzduší v oblasti aglomerace Ostrava / Karviná / Frýdek-Místek jsou vysoká koncentrace průmyslové výroby, velká hustota zástavby s lokálním vytápěním pevnými palivy a zahuštěná dopravní infrastruktura na obou stranách česko-polské hranice. Podrobně je problematika kvality ovzduší na území Prahy řešena v podkapitole 100.4.3.

Pro problematiku kvality ovzduší a ochrany obyvatel před negativními vlivy znečištění ovzduší je základním koncepčním dokumentem hlavního města Program zlepšování kvality ovzduší aglomerace Praha CZ01 (PZKO) [24]. Dokument vydaný v roce 2016 vypracovalo MŽP pro období do roku

2020 a byl vydán v souladu se zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, v platném znění. Zákon ukládá v případě překročení imisních limitů aglomerace vypracovat program na zlepšení kvality ovzduší MŽP ve spolupráci s příslušným krajem nebo obcí nejpozději do 2 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona (§ 9 odst. 1, § 41 odst. 3 zákona č. 201/2012 Sb.). PZKO nahrazuje Integrovaný krajský program snižování emisí a zlepšení kvality ovzduší na území Aglomerace hlavní město Praha, schválený usnesením č. 1854 Rady HMP v roce 2010 a zpracovaný dle původního zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Základním cílem PZKO je dosáhnout ve výhledovém horizontu stavu, kdy na území metropole nebudou překračovány imisní limity znečišťujících látek (bod 1–3, Příloha 1 zákona č. 201/2012 Sb.).

2.1.5 KVALITA VODY METROPOLE A REGIONU

Klimatické změny mají nesporný vliv na změnu zlepšujícího se trendu v kvalitě vody Vltavy, Berounky a dalších vodních toků ve městě. Zvyšující se teplota a menší množství srážek způsobuje změnu hydrologického režimu vodních toků, konkrétně snížení průtoků v korytech řek a potoků, snížení rychlosti proudící vody a zvýšení její teploty. Všechna opatření,

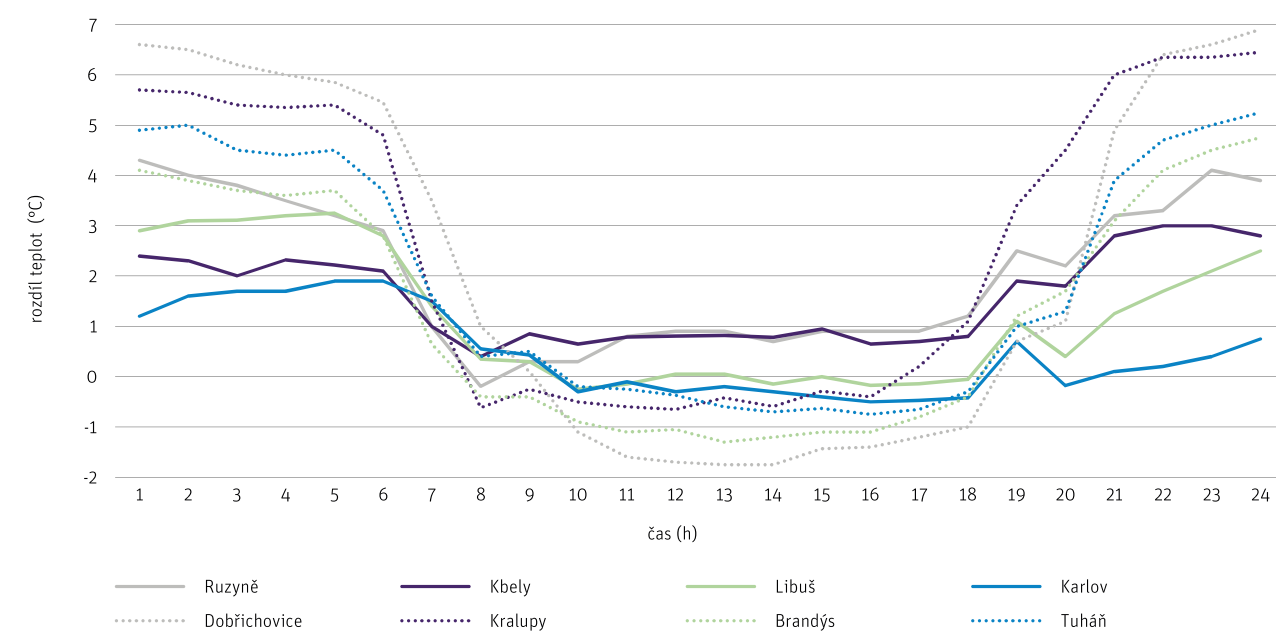
kteřá byla v minulosti provedena, jako je omezení znečištění vypouštěných odpadů z bodových zdrojů, rekonstrukce čistíren odpadních vod, neudrží zlepšující se trend, který se zastavil a lze říci, že se obrátil v roce 2014. Tento trend je možné vysledovat v rámci střední Evropy. Očekávané změny hydrologického cyklu a jakosti vody představují nebezpečí porušení funkce vodohospodářské infrastruktury a zřejmě povedou ke zvýšeným nárokům na odběry.

Pomineme-li některé drobné vodní toky, které pramení za hranicemi Prahy a do města přitékají, jsou z hlediska metropolitního pojetí sledování kvality vody **klíčové vodní toky Vltava a Berounka**. V rámci vyhodnocení jsou sledovány zejména ukazatele kyslíkového režimu¹³, základní chemické a fyzikální ukazatele a biologické a mikrobiologické ukazatele. Porovnání historických dat o **jakosti povrchové vody ve Vltavě a Berounce** s daty současnými ukazuje, že v těchto dílčích povodích došlo u řady ukazatelů jakosti vody k **podstatnému zlepšení**. Důvodem je hlavně postupné omezování znečištění

13 — Kyslíkový režim je důležitým kritériem při hodnocení kvality vody. Vodní nádrže a toky s velkým organickým znečištěním mají nedostatek rozpuštěného O₂

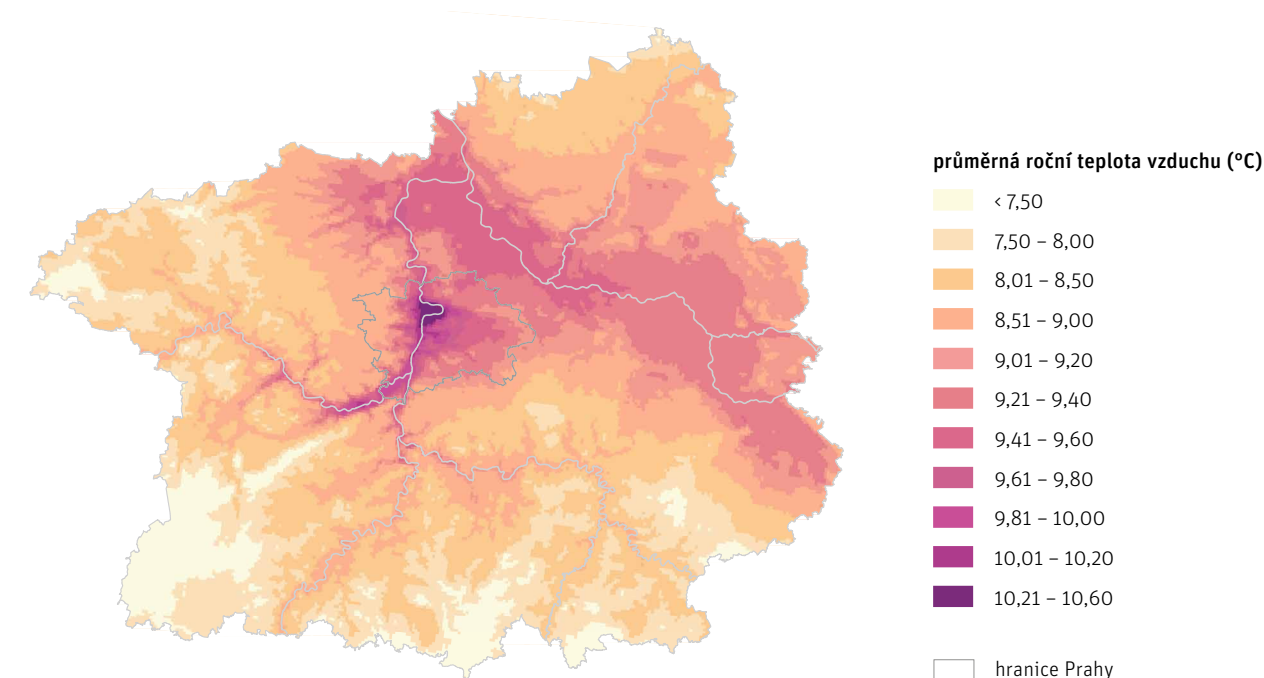
2.1.3.5 Průběh rozdílů teploty mezi Prahou a Středočeským krajem pro jasné červencové dny

IPR Praha 2020 / data: ČHMÚ 2020

2.1.3.6 Průměrná roční teplota vzduchu v období 1961–2016

IPR Praha 2020 / data: ČHMÚ 2020

vypouštěného z bodových zdrojů znečištění komunálního nebo průmyslového charakteru. Ve většině vodních toků došlo v posledních letech kromě poklesu organického znečištění¹⁴ i k výraznému zlepšení jakosti vody v ukazateli amoniakální dusík. Patrný je i pokles v ukazateli celkový fosfor a u řady vodních toků mírně klesají i koncentrace dusičnanového dusíku. V posledních letech se však zlepšující trend v jakosti vody spíše zastavil, nebo se u některých toků i mírně zhoršuje, neboť v důsledku nové výstavby nebo zásadních rekonstrukcí a intenzifikací čistíren odpadních vod¹⁵ výrazně poklesl vliv bodových zdrojů znečištění na jakost povrchové vody ve vodních tocích a **převažuje již vliv plošného znečištění vod**, případně v kombinaci se znečištěním difúzním¹⁶.

Změny klimatu ovlivňující hydrologický režim lze v České republice pozorovat již řadu let. **Malé průtoky, snížení rychlosti proudění vody a zvýšená teplota vody** způsobí, že voda bude mít v řekách a vodních nádržích delší dobu zdržení a bude se více prohřívat, což jsou obecně hlavní důvody snížení kvality povrchových vod. Vliv na zhoršující se jakost vody v posledních letech je částečně způsoben i dlouhodobě **nepříznivým vývojem srážkové a hydrologické situace s počátkem v roce 2014**, a to v podobě postupného nárůstu deficitu srážek, jejich nepříznivé plošné a časové distribuce v kombinaci s nadprůměrnými teplotami vzduchu v letním období. To dokumentuje v Praze profil Vltava-Podolí, na kterém je za poslední sledované období výsledná třída jakosti vody V¹⁷. Tento trend je možné vysledovat v rámci střední Evropy. Očekávané změny hydrologického cyklu a jakosti vody představují nebezpečí porušení funkce vodohospodářské infrastruktury a zřejmě povedou ke zvýšeným nárokům na odběry. Rostoucí požadavky na vodní zdroje mohou vést ke střetům zájmů mezi odběrateli i ke střetům se zájmem ochrany vodních ekosystémů a ekosystémů vázaných na vodní prostředí.

Vltava v Podolí

Vltava v Podolí

Vltava v Podolí

Vltava v Podolí

Vltava v Podolí

^[14] — Organické znečištění je způsobené organickými látkami, jako např. insekticidy, herbicidy, čisticí prostředky, léky apod.

^[15] — Intenzifikací čistíren odpadních vod se míní opatření, které povede k prohloubení čistícího účinku stávající čistírny odpadních vod. Souběžně s intenzifikací se často provádí rekonstrukce či modernizace čistírny odpadních vod, které se týkají zejména technologického vybavení.

^[16] — Difúzní zdroj znečištění je charakterizován znečištěním, jež je vypouštěno z konkrétního místa, ale není známa velikost vypouštěného znečištění ani nedochází k účinné regulaci vypouštěného znečištění; vliv znečištění je až následně pozorován na zhoršené nebo nelepšící se kvalitě vody.

^[17] — Třídy jakosti vody se dělí do tříd kvality – I. neznečištěná voda, II. mírně znečištěná voda, III. znečištěná voda, IV. silně znečištěná voda, V. velmi silně znečištěná voda.

2.1.6 ZÁVĚR PODKAPITOLY

Územní rozvoj krajiny

Krajinu je nutné vnímat a řešit v přeshraničních souvislostech. Výsledek nejednotného pojetí vymezování krajin napříč zásadami územního rozvoje krajů se projevuje na rozhraní jednotlivých krajů. Některé regiony mají vymezeny krajiny pouze podle převažujícího využití krajiny a nezahrnují aspekt prostorového uspořádání krajiny. Jiné regiony mají určeny typy krajin na základě geografických názvů a chráněných území. Ideálním přístupem je definování typů krajin na základě syntetického pohledu s přihlédnutím k morfologii terénu, místopisnému názvu, ale i využití krajiny. Zatím nedošlo ke sjednocení vymezování typologie krajiny na území ČR napříč zásadami územního rozvoje. Problém není jen v rozdílném hledisku kategorizace (využití, reliéf aj.), ale i v nejednotném měřítku. Přírodní podmínky Prahy a jejího okolí rámcově odpovídají situaci v celé střední Evropě. Zároveň je lze označit za regionálně a místně pestré, s výraznou proměnlivostí na relativně malém území, což nepochybně významně souvisí s členitým utvářením (topografií) terénu, ovlivněným zejména působením Berounky, Vltavy a jejich přítoků. Historicky zde tak vznikla různorodá škála rostlinných a živočišných společenstev, jež je často předmětem obdivu a ochrany ze strany člověka. V posledním období dochází působením klimatické změny k proměnám přírodních podmínek, které se zákonitě promítají i do stavu místní flóry a fauny. Tyto změny bude třeba detailněji monitorovat a promítnout je do strategie, jak má být nadále efektivně pečováno o dochované hodnoty naší přírody. Stejně tak je třeba k přírodním podmínkám přihlédnout při dalším plánování kultivace a využití české krajiny.

Územní rozvoj krajiny

Souvislost mezi vývojem tepelného ostrova města a klimatickými změnami lze považovat za prokázanou, takže oba problémy nelze řešit odděleně. Antropogenní klimatická změna pravděpodobně v globálním měřítku již způsobila posun hodnot extrémních teplot a jejich minim a maxim směrem nahoru, stejně jako i změny v četnosti a intenzitě dalších extrémních jevů, jako jsou například sucho, přívalové deště a povodně pozorované v posledních dekádách. Změna klimatu ohrožuje fungování všech krajinných systémů včetně lidské společnosti, takže sledování jejich dopadů a reakce na ni představují jeden z klíčových úkolů současné environmentální politiky. Znečištění ovzduší řadí hlavní město dlouhodobě mezi oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší. Za nepříznivých podmínek jsou zde překračovány imisní limity zejména pro suspendované částice PM₁₀ a PM_{2,5}, oxid dusičitý, benzo(a)pyren a přízemní ozon. Imisní situace v hlavním městě se ale v souvislosti se zaváděním opatření plynoucích

z Programu zlepšování kvality ovzduší aglomerace Praha postupně zlepšuje. Kvalita povrchové vody v povodí Vltavy a Berounky se v posledních letech zlepšuje. Důvodem je hlavně postupné omezování znečištění vypouštěného z bodových zdrojů, znečištění komunálního nebo průmyslového charakteru. Změny klimatu, nepříznivý vývoj srážkové a hydrologické situace posledních let (vyjma 2020) způsobí, že voda bude mít v řekách a vodních nádržích delší dobu zdržení a bude se více prohřívat, což jsou obecně hlavní důvody snížení kvality povrchových vod.

Územní rozvoj krajiny

Územní rozvoj krajiny

Územní rozvoj krajiny

2.2 Město | 200

Dnešní podoba sídelní struktury na území ČR je obrazem historického vývoje a její proměny v důsledku různých vlivů. Sledujeme proměnu hierarchicky uspořádané sítě od nejstaršího osídlení až po současnost. Sít' rozmístění obcí vznikala vždy na základě určitého vzorce, který se vlivem přírodních, sociálních, ekonomických a správních podmínek měnil. Od původního osídlení založeného na pěší dostupnosti místního centra, které je centrem řemesel a obchodu, až po současný vzorec s hierarchicky významnějšími centry v podobě krajských měst. Zrušení nevolnictví a rozvoj železnice a průmyslu umožnily zásadní změnu ve způsobu života a současně zkrátily vzájemné vzdálenosti měst. Města tak získávala na významu a rozrůstala se přílivem nových obyvatel. S dalším rozvojem dopravy a moderních technologií se tento význam ještě prohloubil a některá původní centra ztratila na svém původním významu. Současný vzorec evropského osídlení se odvíjí od expanze zázemí velkých města, kde dochází k enormnímu nárůstu kapacity původních obcí. Celé území regionu však zůstává závislé na své metropoli.

2.2.1 VÝVOJ SÍDELNÍ STRUKTURY

Podoba sídelní struktury ČR, stejně tak jako celé Evropy, je daná historickým vývojem území. Původní založení center spádových oblastí odpovídalo docházkovým možnostem či dojezdu s povozem. Se zrušením nevolnictví a rozvojem železnice a průmyslu došlo ke změně života a města získala na významu přílivem nových obyvatel a pracovních možností. S dalším rozvojem dopravy a moderních technologií se tento význam ještě prohloubil a některá původní centra ztratila na svém původním významu. Sledujeme proměnu na současnou podobu sítě sídel z hlediska změn vazby lidí na místo (nevolnictví vs. migrace), zrychlení dopravy a zkrácení vzdáleností a z hlediska změny způsobu života a obživy. Sídelní struktura regionu se v posledních desetiletích výrazně proměňovala, malé obce díky blízkosti metropole se výrazně rozrostly a proměnila se historická síť sídelní struktury celého regionu. V důsledku těchto změn dochází ke ztrátě významu některých historických sídel a naopak k nárůstu velkých měst a obcí v jejich zázemí.

Obraz dnešní sídelní struktury na území ČR je výsledkem vývoje sídelní struktury, který **se formoval po staletí**. Na vznik a vývoj osídlení působila celá řada faktorů, nejen přírodní podmínky, které ovlivnily vznik a lokaci osad, ale také vlivy ekonomické a sociální. Území středních Čech je osidlováno již od pravěku, což dokládají četné archeologické nálezy z období nejstaršího paleolitu. Města byla od nejstarších dob zakládána

jako centrum řemesel a obchodu, administrativně-správní centrum a současně pro obyvatele zajišťovala obrannou funkci. Nově zakládaná královská města, která měla výsostní postavení s řadou privilegií, upevňovala moc panovníka a zajišťovala výkon správy v určitém spádovém území. Středověké osídlení, jehož základ se dochoval dodnes a v průběhu staletí byl doplňován, vytvořilo rovnoměrné rozmístění jednotlivých obcí. Zároveň vznikalo hierarchické uspořádání sídelní struktury v podobě významnějších královských měst a poddanských měst a městeček. Hierarchicky významnější města sloužila jako administrativní, ale zejména obchodní centra, kde se konaly trhy, pro okolní spádovou oblast. Koncept odůvodnění Metropolitního plánu Prahy uvádí velikost spádové oblasti přibližně 6 km (mezi centrem spádové oblasti a jejím okrajem) [9]. Údaj je založen na docházkové vzdálenosti a dojezdu povozem. Historické osídlení bylo jemnější s více obdobně velkými centry, což je dáno vazbou člověka k zemědělské půdě a dostupností dopravních prostředků. Tato podoba sídelní struktury, až na výjimky jako Praha a Olomouc, vydržela do příchodu průmyslové revoluce (→ Obr. 2.2.1.1).

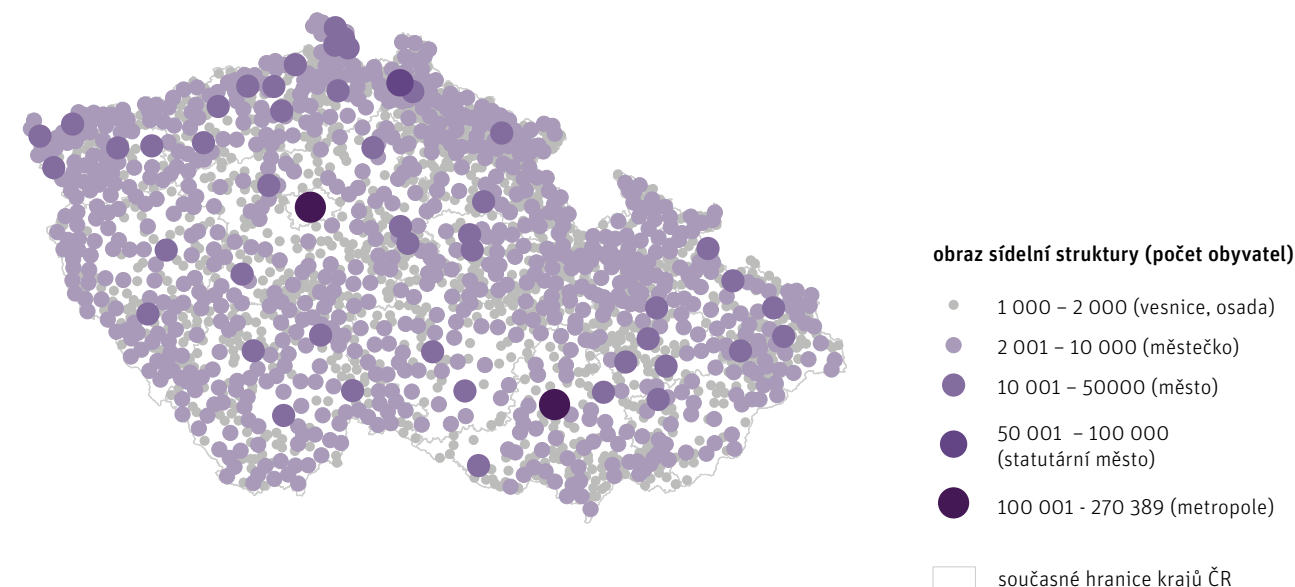
S příchodem průmyslové revoluce a zrušením nevolnictví se zásadně změnila vazba člověka na místo (nevolnictví), způsob obživy i života. Díky rozvoji železnice a průmyslu se zkrátily vzdálenosti a lidé se stěhovali do měst. Města tak získávala na významu přílivem nových obyvatel a pracovních možností, rozvíjela se a expandovala za původní hradby. Klíčovým faktorem ovlivňujícím rozvoj města bylo jejich napojení na železniční síť [9]. Došlo k přirozenému rozvoji těch sídel, která měla lepší potenciál oproti ostatním, čímž došlo k proměně původních center osídlení: některá se rozrostla, jiná ztratila na významu. Snahou o eliminaci tohoto přirozeného rozvoje bylo vytvoření střediskové soustavy osídlení, která vešla v platnost v roce 1971 [9]:

- střediska osídlení obvodního významu (SOOV)
- střediska osídlení místního významu (SOMV)
- nestředisková sídla trvalého významu (NSTV)
- nestředisková sídla ostatní (NSO).

Záměrem bylo zajistit rovnoměrné rozmístění sídel, do nichž se podle významu bude umísťovat občanská, komerční vybavenost a produkce. Výsledkem byl však umělý rozvoj měst bez ohledu na jejich potenciál. Po roce 1989 dochází v důsledku změny politického režimu k nadměrné expanzi obcí v okolí velkých měst, která ale neodráží reálný potenciál území (2.2.2). Od 90. let se stále mění struktura osídlení, **dochází k nárůstu významu metropolitních regionů v okolí zejména krajských měst** (→ Obr. 2.2.1.2).

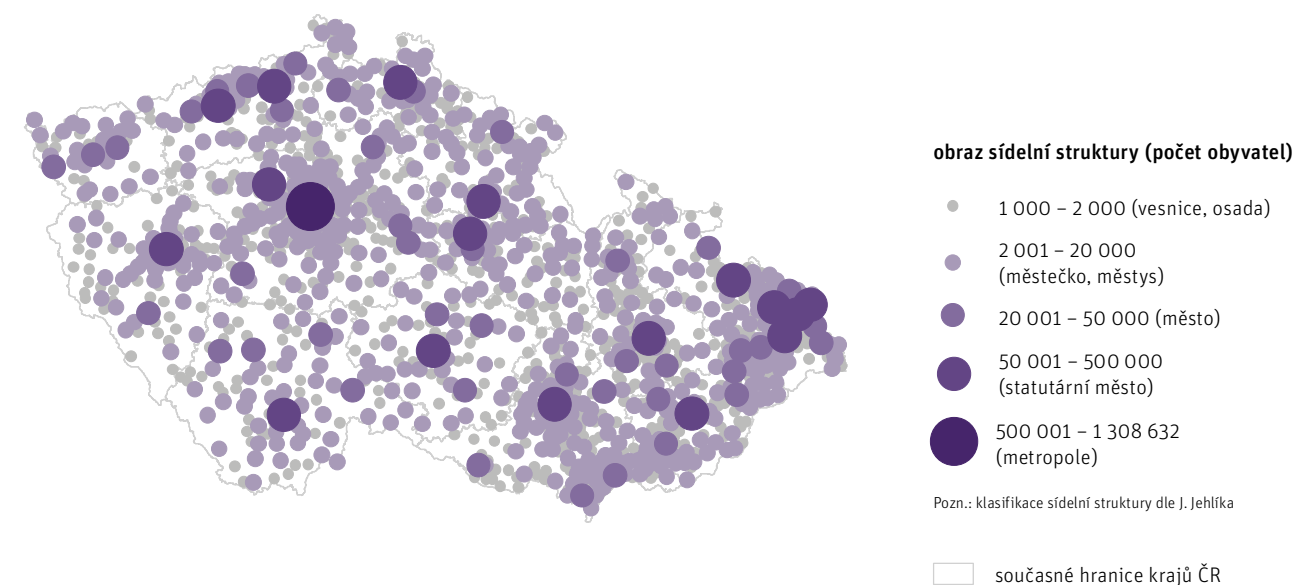
2.2.1.1 Obraz sídelní struktury ČR k roku 1869

IPR Praha 2020 / data: ČSÚ 2015

2.2.1.2 Obraz sídelní struktury ČR k roku 2019

IPR Praha 2020 / data: ČSÚ 2019

2.2.2 ROZRŮSTÁNÍ SÍDEL DO KRAJINY

V rámci celé Evropy dochází k nárůstu zástavby kolem velkých měst, v některých částech dochází ke srůstání několika měst do obrovských aglomerací. Vznikají tak metropolitní regiony, místa s koncentrací obyvatel a ekonomických aktivit, které představují centra rozvoje Evropy. Obdobně se proměňuje i zástavba a její struktura na území pražského metropolitního regionu. Zejména v posledních desetiletích docházelo k expanzi původních malých obcí do krajiny na území metropole, ale zejména i za její hranicí na území regionu, což dokládá analýza zón rezidenční suburbanizace. Nárůst zástavby je nejintenzivnější v příměstském území Prahy a kolem tahů dopravní infrastruktury vzhledem k dobré dopravní dostupnosti Prahy.

Nebývalý rozvoj měst a jejich regionů za poslední desítky let, který byl diametrálně odlišný od způsobu rozvoje v průběhu předchozích staletí, zásadně formoval současnou podobu evropské sídelní struktury (2.2.1). Současnou podobu sídelní struktury definuje Eurostat [4] pomocí **stupně urbanizace**, který vychází z hustoty osídlení v rastru 1 x 1 km² (→ Obr. 2.2.2.1). Na základě sousedních polí mřížky s podobnou hustotou obyvatel a celkového počtu obyvatel shluku byly vytvořeny typy klastrů: **městské klastry** (hustota nad 300 ob./km² a min. počet 5 000 obyvatel); **městská centra** (hustota nad 1 500 ob./km² a min. počet 50 000 obyvatel) a **venkovské oblasti** (pole mimo městská centra a klastry). V dalším kroku byly tyto klastry promítnuty do místních správních jednotek (LAU) (výsledek mírně zkrsluje různá vymezení správních jednotek napříč zeměmi). Výsledkem jsou 3 základní kategorie vázané na území správních jednotek (→ Obr. 2.2.2.2):

- **města** – hustě osídlené oblasti, kde nejméně 50 % populace žije v jednom nebo více městských centrech;
- **města a předměstí** – středně osídlené oblasti, kde méně než 50 % populace žije v městském centru, ale minimálně 50 % populace žije v městském klastru;
- **venkovské oblasti** – řídce osídlené oblasti, kde více než 50 % populace žije ve venkovském prostředí.

Výše uvedená klasifikace potvrzuje posílení významu metropolitních regionů, míst s koncentrací obyvatel a ekonomických aktivit, které jsou motorem rozvoje Evropy. Metropolitní region se tak stává předmětem zkoumání evropského urbanismu.

V evropském měřítku rozlišujeme typy metropolitních regionů, které vycházejí z počtu obyvatel metropole a počtu obyvatel regionu jako celku, ze vzájemných vazeb metropole a regionu,

celkového postavení a síly mateřského města. Na základě počtu obyvatel a postavení centra (dominantní jedno či více center) definoval Milan Körner tři základní kategorie metropolitních regionů [10 str. 4]:

- **I. kategorií** jsou **velké metropolitní oblasti** (cca 5 mil. a více obyvatel), které mají v některých případech dominující centrum (Moskva, Istanbul, Londýn, Paříž, Petrohrad, Madrid, Řím) nebo mají více jádrových měst, resp. „hlavní“ město je jen jejich menší částí: Rhein-Ruhr, Milán – Turín – Janov, Randstad v Nizozemsku, Mnichov – Augsburg – Ingolstadt, Rhein-Main (Frankfurt, Wiesbaden, Mainz),
- **II. kategorií** jsou regiony s více než 3 mil. obyv.: Neapol, Berlín, Vlaamse Ruit v Belgii, Barcelona, Stuttgart, Manchester – Liverpool, Hamburk, Athény, Birmingham, Kyjev, Vídeň – Bratislava
- **III. kategorií** jsou regiony s více než 2 (resp. 1,5) mil. obyvatel, u kterých se v řadě případů uplatňují **silná hlavní města** (Bukurešť, Minsk, Budapešť, Varšava, Bělehrad, Sofie, Praha).

Praha a její region se řadí mezi evropské regiony, jejichž jádrové město má kolem 1 mil. obyvatel a jejich metropolitní region či širší metropolitní oblast představují koncentraci více než 3 mil. obyvatel.

Nárůst metropolitního regionu Prahy a dalších měst na území ČR mapuje **analýza zón rezidenční suburbanizace**, zpracovaná Urbánní a regionální laboratoří (URRLAB) PŘF UK [25]. Suburbanizace je v analýze definována jako přesun obyvatelstva a jeho aktivit (v případě rezidenční suburbanizace migrace obyvatelstva) z jader metropolitních regionů do jejich zázemí. Metodika vymezení zón rezidenční suburbanizace z roku 2016 navazuje na předchozí vymezení z let 2008, 2010 a 2013. Obce na území ČR lze na základě velikostní kategorizace obcí (počet trvale bydlících obyvatel), polohy a dynamiky růstu v posledním období rozdělit na [25]:

- **jádrové obce městského charakteru** – o velikosti nad 10 000 obyvatel, neleží v suburbánní zóně měst a generují suburbánní migraci (generují nárůst zástavby v okolních obcích),
- **suburbia** – obce s dynamickou bytovou výstavbou a vysokou intenzitou přistěhování z jádrových měst,
- **venkovské obce** – nedosahují kritérií pro zahrnutí mezi jádrové obce a suburbia (nižší intenzita bytové výstavby a migrace z jádrových měst).

Oproti vymezení metropolitních regionů na základě dojíždky, které vystihuje vliv vazeb pracovních činností, vymezení zón

rezidenční suburbanizace je založeno na migraci obyvatel z jádrových obcí.

Obce v suburbánních zónách (suburbia) byla na základě charakteristik (počet obyvatel, počet přistěhovaných, průměrný počet nových bytů, průměrná roční intenzita přistěhování, průměrný počet dokončených bytů) rozčleněny do tří zón podle intenzity procesu suburbanizace [25]:

- **zóna 1** – nejvyšší intenzita suburbanizace
- **zóna 2** – střední intenzita suburbanizace
- **zóna 3** – nižší intenzita urbanizace

Vymezená doplňková zóna 4 představuje obce, které v analýze z roku 2016 nesplňují kritéria, ale byly zahrnuty do vymezení v předešlých analýzách z roku 2013 (→ Obr. 2.2.2.3). Na území ČR bylo na základě této metodiky vymezeno 1 182 obcí, které spadají do prvních tří zón rezidenční suburbanizace. Obce v suburbánních zónách rostla v období 2009–2016 v průměru tempem 37 % za rok. Celkem na území ČR k roku 2016 bydlelo 1,4 mil obyvatel v obcích s nejvyšší intenzitou bytové výstavby [25].

Specifikem metropolitního regionu Prahy je, že **vazby jádrových obcí a Prahy jsou natolik silné**, že obce přesahující 10 000 obyvatel v těsné zázemí Prahy (Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Říčany, Čelákovice, Milovice) nelze považovat za jádrové obce, ale za suburbia. K nejintenzivnějšímu nárůstu počtu obyvatel došlo v obcích Milovice, Jesenice, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav a Říčany [25]. V případě Neratovic a Kralup s počtem obyvatel kolem 16 tisíc nelze vyhodnotit, zda si vytváří vlastní suburbánní zónu, anebo vzhledem k těsné vazbě představují suburbánní zónu Prahy [25]. Potvrzení růstu obcí v metropolitním regionu Prahy pomocí mapování nárůstu zastavěného území obcí ve Středočeském kraji (SČK), které by nám mohlo poskytnout přehled o rozšiřování obcí, není bohužel možné vzhledem k postupné digitalizaci územních plánů obcí SČK. Lze mapovat pouze nárůst zástavby, který je nejintenzivnější v příměstském území Prahy a kolem tahů dopravní infrastruktury (železnice, dálnice). Nárůst zástavby ovšem nerozlišuje rezidenční a komerční suburbanizaci (→ Obr. 2.2.2.4).

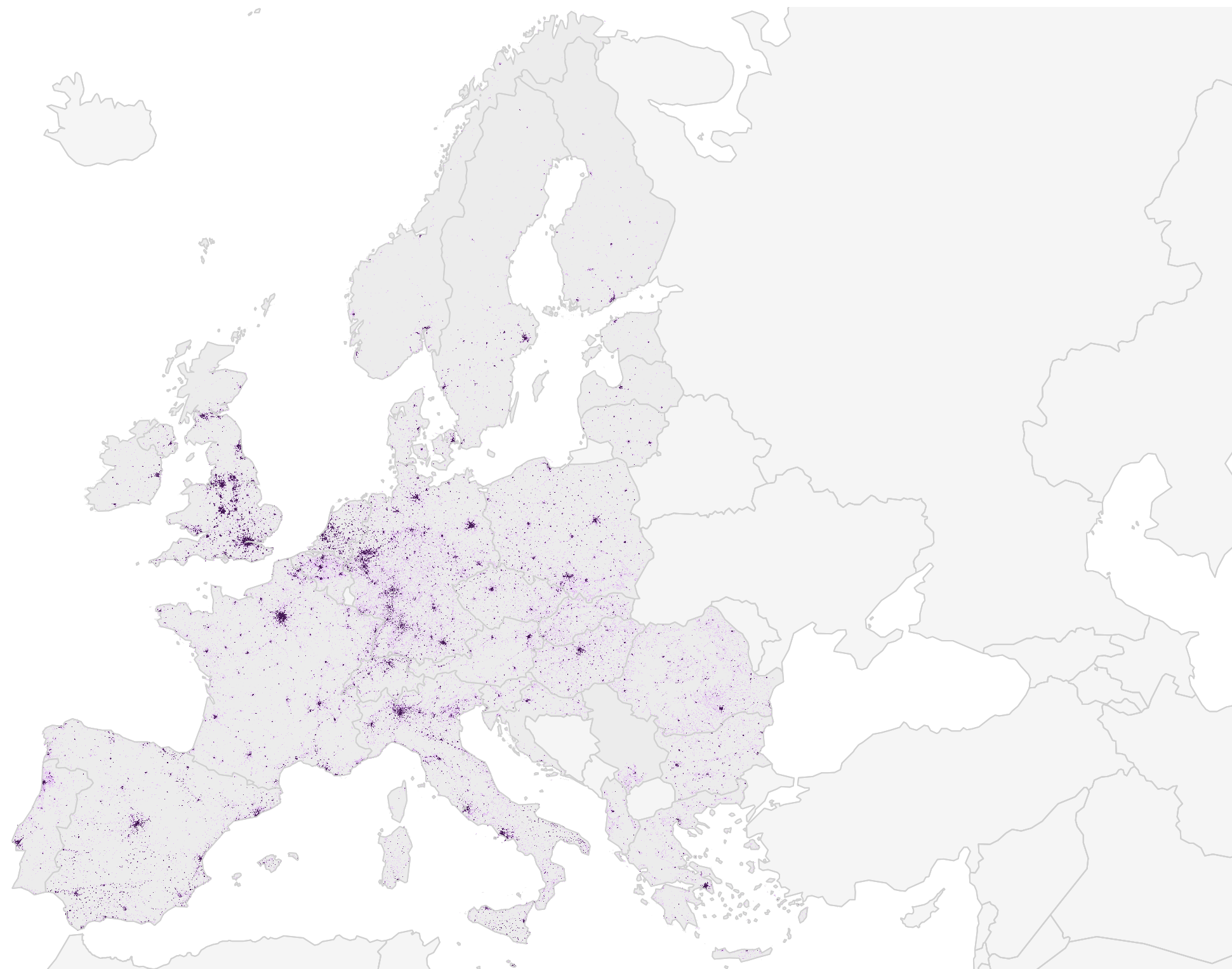
2.2.3 ZÁVĚR PODKAPITOLY

Hustota osídlení na území ČR je v porovnání s územím západní Evropy výrazně nízká. Silně urbanizované jsou oblasti Německa a velká část území Belgie, Nizozemsko, ale i Velké Británie. Na území ČR vybočuje v hustotě osídlení území hl. m. Prahy s okolním regionem na území Středočeského kraje. V republikovém kontextu lze rozpoznat koncentraci obyvatel v zázemí zejména krajských měst, které se stávají spádovými centry území celého kraje. Nicméně v rámci evropského srovnání se Praha řadí spíše k menším evropským metropolitním regionům. Milan Körner na základě počtu obyvatel a postavení centra zařadil Prahu do metropolitního regionu III. kategorie – tedy mezi evropské regiony, jejichž jádrové město má kolem 1 mil. obyvatel a jejich metropolitní region či širší metropolitní oblast představují koncentraci více než 3 mil. obyvatel [10]. Výše uvedené klasifikace potvrzují posílení významu metropolitních regionů, míst s koncentrací obyvatel a ekonomických aktivit, které jsou motorem rozvoje Evropy.

-
-
-

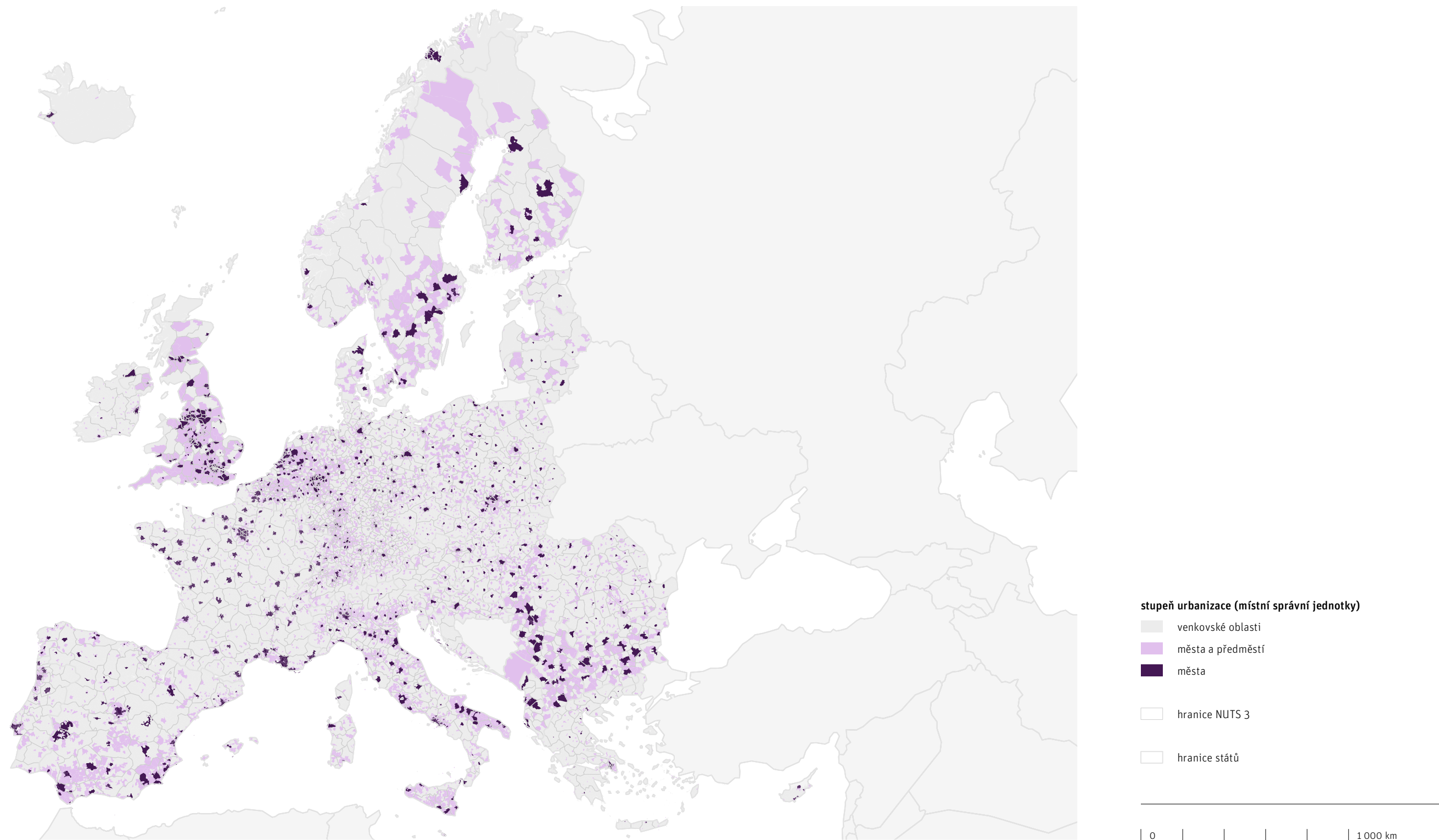
2.2.2.1 Hustota osídlení Evropy

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2011

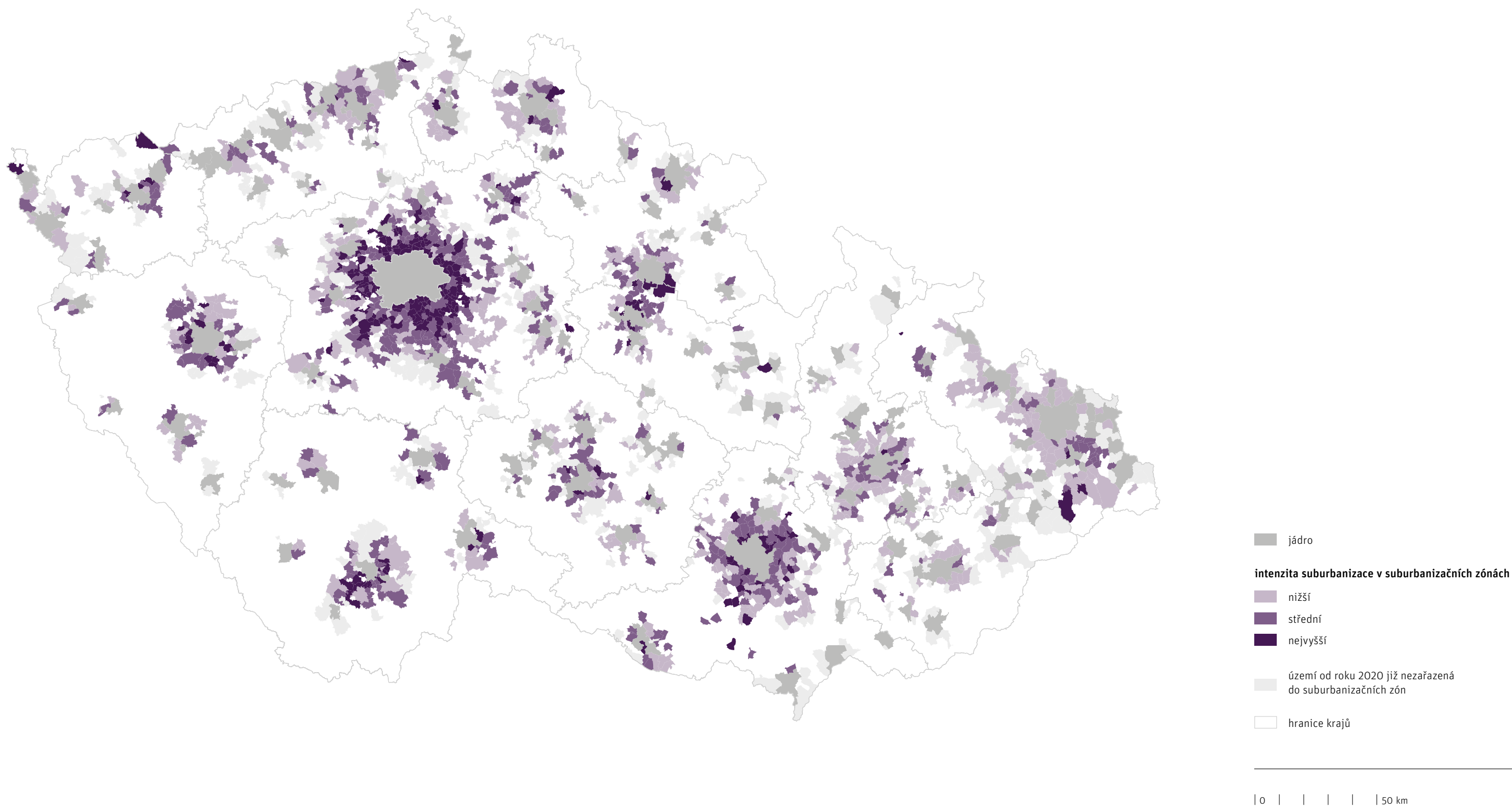
2.2.2.2 Stupeň urbanizace metropolitního regionu Prahy v evropském kontextu

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2018

2.2.2.3 Nárůst metropolitního regionu Prahy v republikovém kontextu

IPR Praha 2020 / data: Urbánní a regionální laboratoř PřF UK 2016

2.2.2.4 Vývoj zástavby Prahy a metropolitního regionu

IPR Praha 2020 / data: ZBAGED 2009, 2014, 2016

2.3 Využití území | 300

Využití území metropole a regionu neodmyslitelně souvisí s ději a činnostmi, které se v území odehrávají. Využití území města můžeme rozdělit na 3 základní způsoby – bydlení, produkci a rekreaci. Cílem podkapitoly je srovnat populační vývoj Prahy a regionu s evropskými metropolitními regiony, popsat proměny využití území a vazeb regionu a Prahy z hlediska dojížd'ky a vyjížd'ky.

Proměna využití metropole a regionu, jakož i proměna vzájemných vazeb mezi nimi sleduje zejména proměnu koncentrace bydlení a produkce v metropoli a regionu (velký podíl na využití území má i cestovní ruch), význam proměny, která má dopad na kvalitu života obyvatel je doložen níže mezinárodním srovnáním. Témata této podkapitoly naplňují sledovaný jev B009a – vyjížd'ka a dojížd'ka do zaměstnání a škol

2.3.1 OBYVATELÉ METROPOLE A REGIONU.

Téma se věnuje populačnímu vývoji a sociální struktuře Prahy a jeho zázemí v kontextu ostatních evropských měst. Počet obyvatel Prahy a dalších evropských měst se dlouhodobě zvyšuje, i když města procházejí fázemi populačního úbytku či stagnace. Růst počtu obyvatel v Praze, včetně jejího zázemí, můžeme očekávat i budoucnosti. Stejně jako v mnoha dalších evropských městech. Populační růst Prahy a evropských měst je do velké míry způsoben růstem počtu cizinců. V rostoucích městech je také patrná nižší dynamika populačního stárnutí. Téma se také věnuje procesu suburbanizace v Pražské metropolitní oblasti.

Populační vývoj Prahy se neliší od dalších evropských měst. Vyznačuje se dlouhodobým růstem, ale i obdobím populační stagnace (300.2.1.1). Většina západoevropských měst si prošla fázemi dynamického populačního přírůstku v době průmyslové revoluce, kterou vystřídala fáze populačního poklesu či stagnace a opětovného růstu. Populační pokles můžeme datovat do období 60. až 90. let 20. století. Byl způsoben vlivem procesů suburbanizace (obyvatelé města se stěhují do jeho zázemí) a deurbanizace (obyvatelé opouštějí městský region). Oba procesy úzce souvisejí s rozvojem dostupnosti automobilové dopravy a úpadkem průmyslu a pracovních míst ve městě. V posledních letech dochází ve většině měst k opětovnému populačnímu růstu (→ Obr 2.3.1.1). Ten je způsoben zejména zvyšující se koncentrací pracovních příležitostí v oborech s vyšší přidanou hodnotou (např. finančnictví, informatika, poradenství) a službách (obchody, pohostinství, cestovní ruch atd.). Neopominutelný pro růst měst je podíl mezinárodní migrace. Růst počtu obyvatel

není ovšem patrný ve všech evropských městech. Především města v bývalém východním bloku (v Česku např. Ostrava) jsou dlouhodobě vystavena populačnímu úbytku, primárně způsobenému emigrací obyvatel do bohatších měst.

Širší metropolitní regiony v Evropě (včetně pražského) vlivem procesu suburbanizace populačně rostou dynamičtěji než města ve svých administrativních hranicích. Pokles počtu obyvatel je zřejmý pouze v menších metropolitních regionech ve státech střední a východní Evropy, kde je patrná vyšší míra emigrace obyvatel do bohatších regionů západní Evropy. Za všechny evropské regiony NUTS 2, častokrát vymezující širší metropolitní oblast velkých měst, je Eurostatem zpracována demografická prognóza [26], která předpokládá pokračování nastolených trendů. **Metropolitní oblasti evropských měst by ve většině případů (vč. pražského) měly nadále populačně růst.** Počet obyvatel Prahy a Středočeského kraje by se měl zvyšovat i podle prognóz ČSÚ i IPR (300.2.1.4). Naopak mírný pokles obyvatel očekává prognóza Eurostatu v periferních oblastech, zejména chudších regionech států jižní, východní i střední Evropy, které jsou více postiženy emigrací obyvatel. Migrace (hl. zahraniční) bude mít nadále klíčový dopad na populační vývoj měst a regionů. Nezanedbatelný je ovšem také vliv věkové struktury a úrovně plodnosti.

Z důvodu zvyšování naděje dožití dochází v Praze stejně jako v celé Evropě ke stárnutí obyvatelstva, které se projevuje především nárůstem počtu obyvatel ve vyšších věkových skupinách, ale i růstem průměrného věku (300.2.1.5). Na druhou stranu **demografické stárnutí je v populačně rostoucích městech (resp. celých metropolitních oblastech) méně dynamické než v oblastech, kde počet obyvatel klesá či stagnuje.** Průměrný věk se od roku 1990 do současnosti v Praze zvýšil o 3,1 let (v roce 2018 šlo o 41,9 let). V celém Česku se za stejnou dobu průměrný věk zvýšil o 6 let (na 42,3 let). Praha má, díky vyššímu počtu přistěhovačů v mladších věkových kategoriích, v porovnání s dalšími českými městy jednu z nejmladších populací. Ještě nižšího průměrného věku pak dosahují, díky procesu suburbanizace, obce v pražském zázemí. Praha i celá pražská metropolitní oblast má celkově relativně nižší podíl seniorů, resp. relativně mladší populaci v porovnání s německými městy, ale i Budapeští či Varšavou (→ Obr 2.3.1.2) [27].

Současná evropská města jsou silně ovlivněna procesem globalizace, který se mimo jiné projevuje ekonomickou restrukturalizací a internacionalizací pracovních sil a kapitálu [28], [29]. Současná úspěšná města vyžadují jak vysoce kvalifikované zaměstnance s vysokými příjmy (často nadnárodní korporace), tak méně kvalifikované profese, kde je naopak významný tlak na zachování nízkých příjmů (např. stavebnictví, pohostinství). Důsledkem je zvyšování

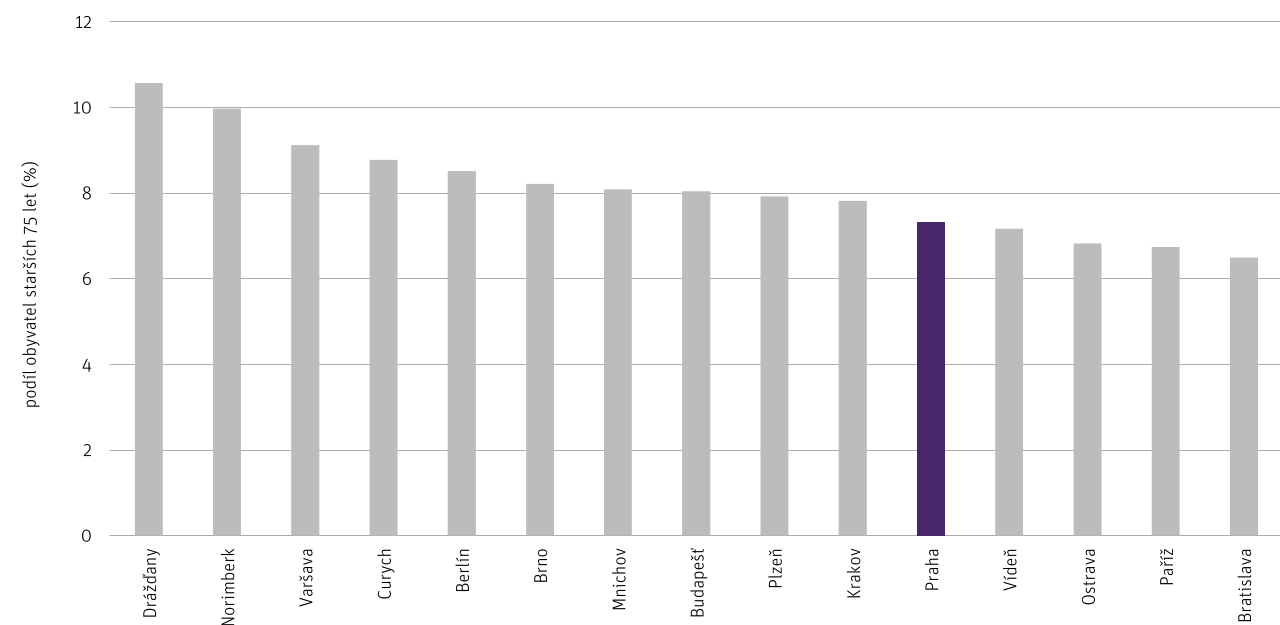
2.3.1.1 Vývoj počtu obyvatel ve vybraných evropských městech

IPR Praha 2020 / data: Eurostat, ČSÚ, Wikipedie, další národní či městské statistické úřady 2020

2.3.1.2 Podíl obyvatel starších 75 let na celkovém počtu obyvatel ve vybraných evropských městech (průměr 2009–2018)

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2020

sociálních nerovností. **I přes celkové bohatnutí měst dochází k růstu počtu lidí ohrožených sociálním poklesem a bezdomovectvím.** Jedním z důvodů je zvyšování nákladů na bydlení. Oba typy zmíněných pracovních pozic jsou velmi často obsazovány cizinci. **Nárůst počtu cizinců je jedním z typických znaků současných evropských měst.** V Praze již nyní cizinci tvoří více než 16 % populace (300.2.1.7), což je ze všech měst v Česku nejvyšší koncentrace. V porovnání s bohatými městy v západní Evropě, jako je Londýn, Brusel, Frankfurt, Vídeň nebo Ženeva, ale stále jde o nižší číslo. V těchto městech se podíl cizinců na celkovém obyvatelstvu pohybuje kolem 30 až 40 % (→ Obr 2.3.1.3).

Suburbanizace je proces, kdy zázemí města (populačně, ale i komerčně) roste rychleji než město samo, přičemž hlavním zdrojem růstu je zpravidla vystěhování obyvatel a přesun komerčních aktivit z města do zázemí (300.4.2.4.). **Proces suburbanizace probíhá v Praze dlouhodobě od změny politického režimu.** Od roku 2001 přibývalo v těsném zázemí hlavního města (okresy Praha-východ a Praha-západ) **na 85 tis. obyvatel** (→ Obr. 2.3.1.4) v delším časovém období (od roku 1990) a v širším vymezení (celý Středočeský kraj) jde o přírůstek skoro 200 tis. obyvatel. Ve velké míře se to týká obyvatel Prahy, kteří do hlavního města dále dojíždějí

za prací či studiem. Největší intenzita suburbanizace byla patrná v letech 2005–2009, kdy se do Středočeského kraje každoročně přistěhovalo o 7 až 12 tis. osob více, než se z něho odstěhovalo (→ Obr. 2.3.1.5). Od té doby došlo k mírnému poklesu migračního salda¹⁸ mezi Prahou a Středočeským krajem na hodnoty kolem 6 tis. osob z důvodu mírného snížení počtu vystěhovaných obyvatel z Prahy. V budoucnu můžeme očekávat postupné navyšování počtu přistěhovaných ze zázemí do města, půjde především o potomky těch, kteří se do zázemí odstěhovali v 90. letech. Nicméně výrazný zvrat v procesu suburbanizace se v horizontu příštích let nedá čekat, zejména z důvodu zvyšující se nedostupnosti bydlení v Praze (300.4.2.3).

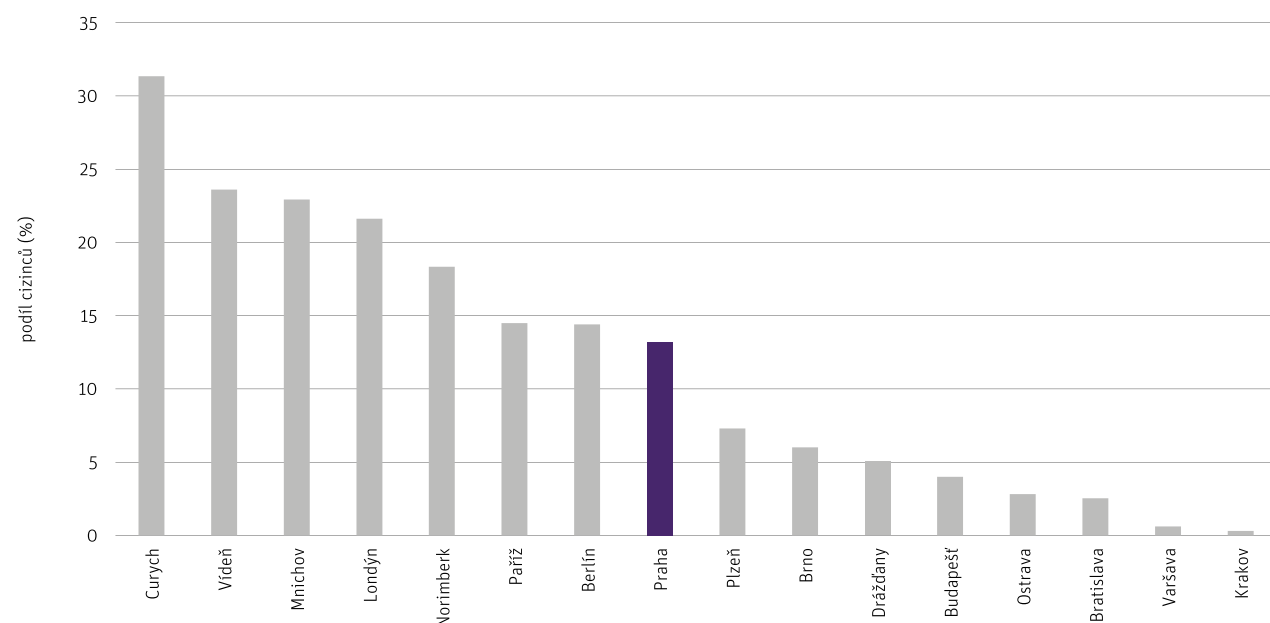
2.3.2 DOJÍŽDĚJÍCÍ Z REGIONU A ČR

Téma se věnuje dojížděcí a vyjížděcí do škol a zaměstnání v porovnání s ostatními městy v Česku. Do Prahy denně dojíždí cca 220 000 lidí, z toho 180 000 za prací, zbývající do škol. Vyjíždka z Prahy je nižší, jde o cca 45 tis. obyvatel.

18 — Rozdíl mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných

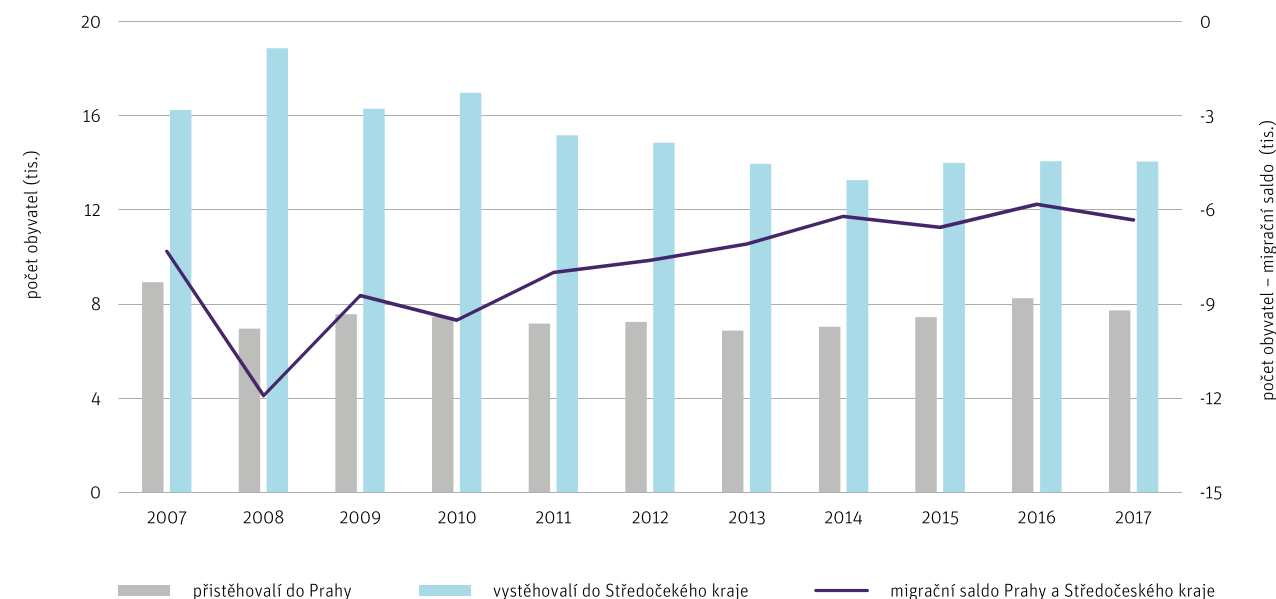
2.3.1.3 Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel ve vybraných evropských městech (průměr 2009–2018)

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2020

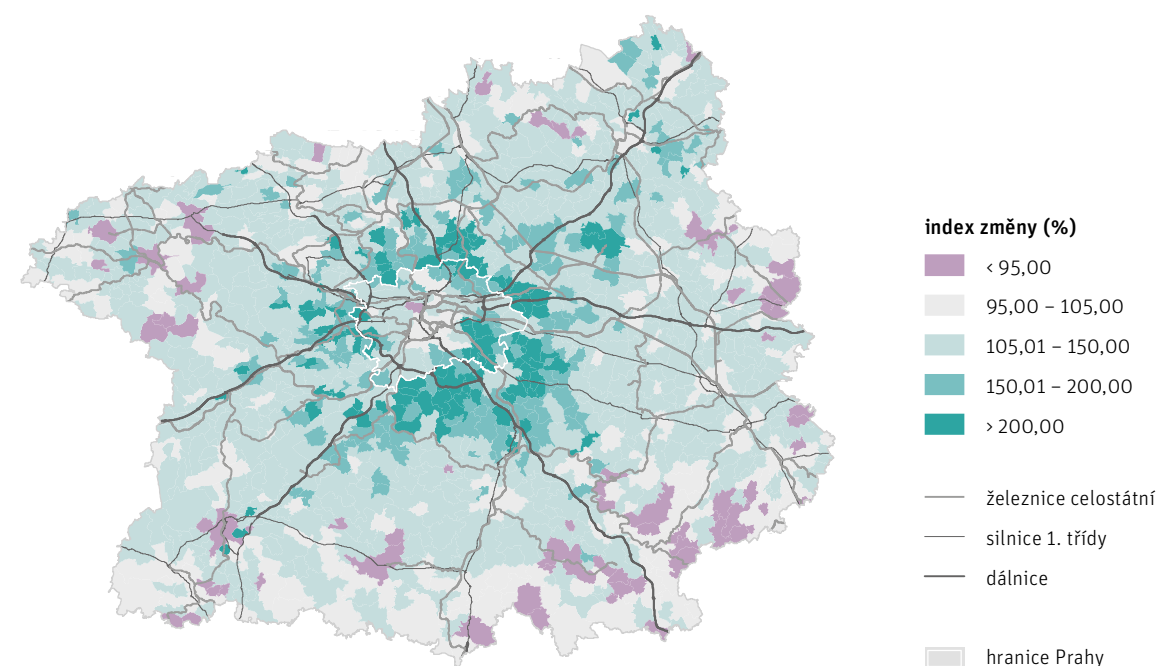
2.3.1.4 Vývoj migračního salda mezi Prahou a Středočeským krajem

IPR Praha 2020 / data: ČSÚ 2020

2.3.1.5 Index změny počtu obyvatel v obcích v zázemí Prahy a pražských MČ mezi lety 2001–2018

IPR Praha 2020 / data: ČSÚ 2020

Hlavní směry dojíždky i vyjíždky jsou dlouhodobě stabilní a jde především o zázemí hlavního města, což je primárně způsobené procesem suburbanizace, ale i vyšším počtem pracovních příležitostí v Praze.

V Praze z důvodu vysokých mezd, velkého počtu pracovních příležitostí, ale i rozvinuté suburbanizace **dlouhodobě vysoce převyšuje počet dojíždějících nad počty vyjíždějících.**

Do Prahy do zaměstnání dojíždí přibližně 184 tis. obyvatel z celého Česka, dalších 60 tis. pak dojíždí do škol. Celkově je patrné, že dochází ke zvyšování počtu dojíždějících do Prahy, kdy se celkové saldo zvýšilo za posledních 15 let o 38 % (ze 104 tis. na 143 tis.) (300.2.2.1). Ze všech českých měst má Praha jednoznačně největší spádovou oblast. Podle sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) 2011 do Prahy dojíždělo přibližně 200 tis. obyvatel do zaměstnání a škol. V Brně šlo o 100 tis., v Ostravě 50 tis. a v Plzni 40 tis. obyvatel.

Směry dojíždky a vyjíždky jsou dlouhodobě stabilní, přičemž hlavním zdrojem dojíždky do Prahy je primárně její nejbližší okolí (→ Obr. 2.3.2.1). Přibližně 70 % ze všech dojíždějících je dlouhodobě ze Středočeského kraje, přičemž přibližně 30 % pak z nejbližších okresů Praha-východ a Praha-

západ (11 % z okresu Kladno). Je patrné, že vyšší počet dojíždějících bude z obcí při významných komunikacích, jako jsou dálnice a železnice, především z obcí s vysokým počtem lidí přistěhovalých z Prahy (2.3.3); 5–7 % je poté z Ústeckého kraje. Do Prahy dojíždí i významný počet lidí z Libereckého, Královehradeckého, Plzeňského, ale i vzdálenějšího Jihomoravského kraje, či dokonce kraje Moravskoslezského. Přibližně 90 % vyjíždějících do práce z Prahy směřuje do Středočeského kraje.

2.3.3 BYDLENÍ V METROPOLI A REGIONU

Provedené mezinárodní porovnání nejdůležitějších charakteristik pražského bytového fondu poukázalo na stále přetrvávající rozdíly mezi Prahou (resp. postsocialistickými metropolemi) a německými městy či například Vídní. Velmi výrazné rozdíly jsou patrné zejména z hlediska obecního bytového fondu, jehož rozsah je v Praze z pohledu mezinárodního srovnání nízký. Porovnání intenzity bytové výstavby ukazuje, že počet nových bytů, které byly v Praze postaveny v období 2005–2018, je v zásadě srovnatelný s objemy výstavby, které byly realizovány v okolních středoevropských metropolích (při zohlednění odlišné

populační velikosti porovnávaných měst). V kontextu mezinárodního srovnání nelze opominout ani velmi aktuální problematiku strmého růstu cen a zvyšující se finanční nedostupnost bydlení, která je v Praze jedna z nejvyšších v Evropě. Téma v závěru t podrobněji (a to i z územního hlediska) postihuje vývoj bytové výstavby v pražském metropolitním regionu, který dlouhodobě představuje jádrovou oblast bytové výstavby v rámci České republiky. V posledním období je v porovnání s Prahou více bytů dokončováno na území Středočeského kraje a patrně se tak opětovně zesilují suburbanizační tendence.

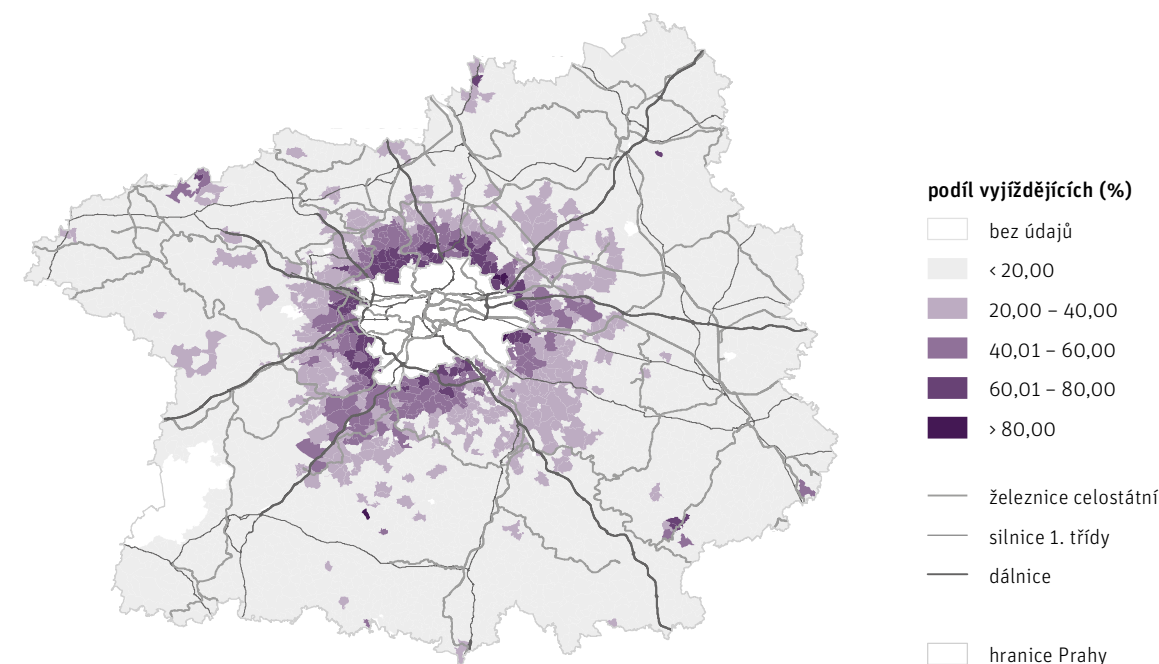
Na základě porovnání nejzákladnějších charakteristik bytových fondů vybraných středoevropských měst lze vyvodit obecně platný závěr, že **stále přetrvávají relativně významné rozdíly mezi bytovými fondy postsocialistických a “západních” měst,** a to i přes jejich postupné stírání. Kvantitu bytového fondu vyjadřuje ukazatel počtu bytů na 1 000 obyvatel (→ Obr. 2.3.3.1). Kvalitu bytového fondu lze vyjádřit například ukazatelem průměrné velikosti užitné plochy bytu připadající na jednu osobu (→ Obr. 2.3.3.2). Oba tyto ukazatele jsou v postsocialistických metropolích (konkrétně v Praze, Budapešti, Varšavě či Krakově) stále nižší

než v německých velkých městech (v Berlíně, Mnichově atd.) či ve Vídni. To je dáno především odlišným historickým vývojem v 2. polovině 20. století i rozdíly v ekonomické výkonnosti. Aktuálnost uvedeného srovnání je nicméně limitována tím, že k poslednímu Sčítání lidu, domů a bytů došlo v ČR již téměř před 10 lety (v roce 2011).

Další významný rozdíl, kterým se vyznačují bytové fondy středoevropských metropolí oproti městům lokalizovaným na západ od našich hranic, je výrazně nižší zastoupení obecního bytového fondu. Přitom potenciální účinnost a šíře dopadu municipální bytové politiky přirozeně velmi úzce souvisí s tím, jakým počtem bytů a jakou částí bytového fondu konkrétní město disponuje. Pokud město vlastní skutečně velmi rozsáhlý obecní bytový fond, což v rámci středoevropského regionu platí především o Vídni (v roce 2018 vlastnila 220 tisíc bytů), pak lze prostřednictvím městské bytové politiky dokonce i nepřímo ovlivňovat podmínky na rezidenčním trhu. Situace v Praze je diametrálně odlišná, protože **v rámci našeho hlavního města tvoří obecní byty přibližně jen 5 % z celkového objemu bytového fondu.** Takto nízký podíl je primárně důsledkem dlouhodobé rozsáhlé privatizace obecního bytového fondu a obecně souvisí s přístupem hlavního města a městských částí k bytové politice v minulých obdobích (300.4.2.3).

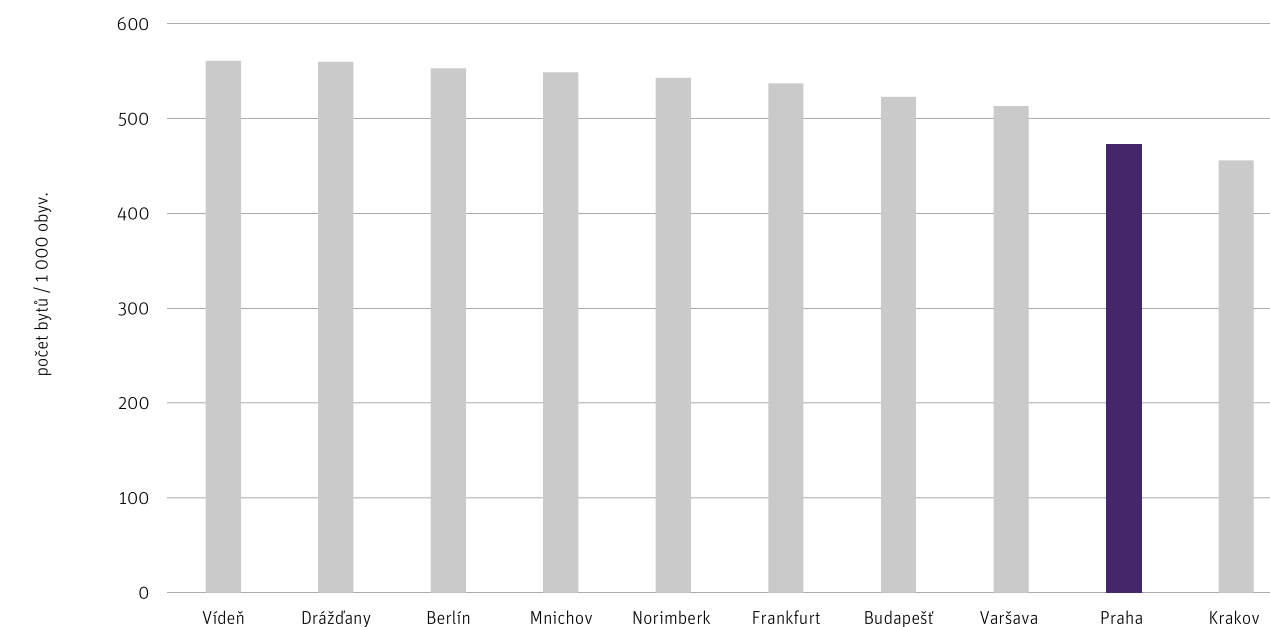
2.3.2.1 Podíl vyjíždějících ze Středočeského kraje do pražských ZSJ

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2015 podle dat O₂

2.3.3.1 Počet bytů v přepočtu na 1 000 obyvatel ve vybraných evropských městech v období 2011–2013

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2018, ČSÚ – SLDB 2011

Konkrétně bylo v roce 2019 v Praze evidováno přibližně **31 tis. obecních bytů**, což je jen nepatrně více než v Brně, kde bylo v roce 2016 sečteno 29 tis. obecních bytů. Naopak oproti Bratislavě, která v roce 2017 disponovala jen necelými 2 tisíci byty, to je výrazně více. V ostatních porovnávaných městech je absolutní i vůči počtu obyvatel relativizovaný počet obecních bytů oproti Praze vyšší, ve většině případů i velmi výrazně (→ Obr. 2.3.3.3).

Porovnáme-li v rámci vybraných středoevropských metropolí objemy dokončené bytové výstavby realizované v období 2005–2018 (→ Obr. 2.3.3.4), můžeme konstatovat, že v rámci Prahy bylo v tomto období z absolutního hlediska postaveno srovnatelné množství bytů jako v mnohem větším Berlíně. V Mnichově bylo v období 2005–2018 ročně dokončováno v průměru 6 751 bytů, což je zhruba o tisíc více než v Praze (5 692). Naopak v Praze byla intenzita výstavby o něco málo vyšší než v Budapešti (5 443). Z hlediska intenzity bytové výstavby zcela vybočuje Varšava, ve které bylo v uvedeném období dokončováno v průměru téměř 16 tisíc bytů ročně. Z hlediska průběhu výstavby v jednotlivých letech je zřejmé, že vlivem globální hospodářské recese byl nejnižší počet nových bytů dokončován v letech 2010–2013 (→ Obr. 2.3.3.4). **Od**

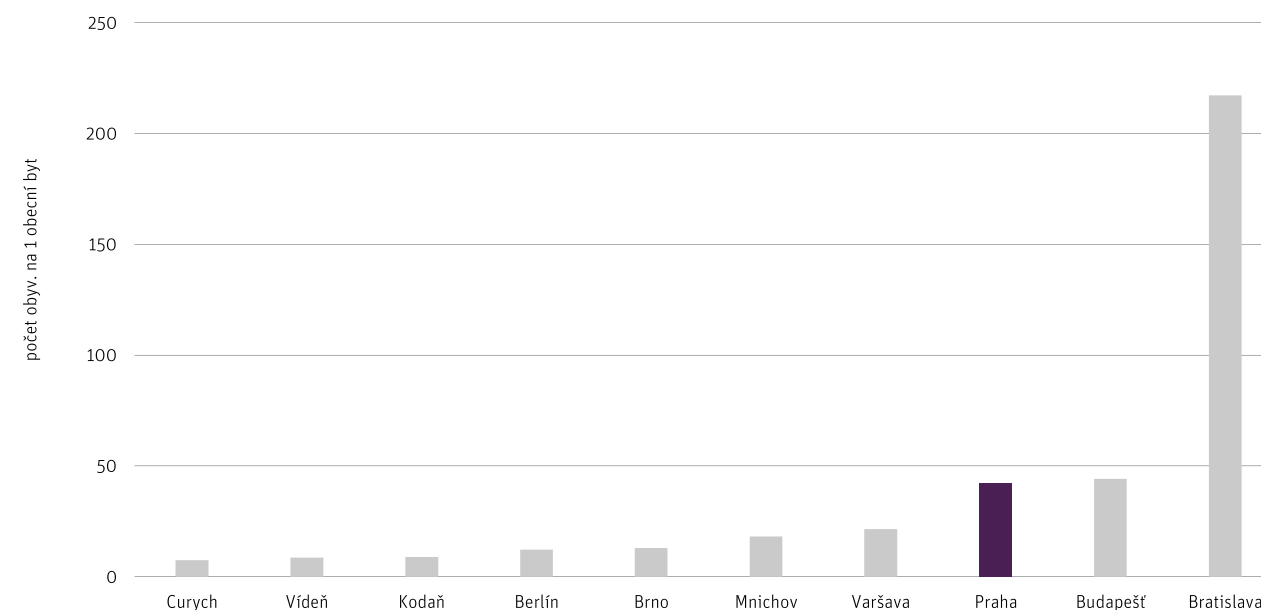
roku 2014 je ve většině měst (včetně Prahy) patrné oživení bytové výstavby.

Pro poslední vývoj je charakteristický růst cen rezidenčních nemovitostí, a to nejenom v rámci České republiky, ale i ve většině evropských zemí. Zatímco v zemích eurozóny se v období 2015–2018 zvýšily ceny rezidenčních nemovitostí v průměru o 3,7 %, v rámci ČR to bylo o 9,5 %. Motorem tohoto růstu je především zdražování cen bytů a domů v hlavních městech a ve významných ekonomických centrech a metropolích, kde jsou problémy spojené s finanční nedostupností bydlení s ohledem na silnou poptávku zpravidla nejzávažnější. **V kontextu porovnávaných evropských metropolí představuje Praha město s nejhorsí finanční dostupností bydlení** (→ Obr. 2.3.3.5). V roce 2017 musel za účelem koupě typického bytu průměrně vydělávající Pražan uspořít 12násobek průměrné hrubé roční mzdy (v roce 2013 to byl 9násobek). Kupříkladu v Berlíně či ve Varšavě bylo za účelem koupě průměrného bytu nutné spořit jen zhruba 6 let, tedy poloviční dobu oproti Praze.

V posledních letech je v porovnání s Prahou dokončováno více bytů na území Středočeského kraje, což naznačuje mimo jiné **opětovné zesilování suburbanizačních tendencí v kontextu**

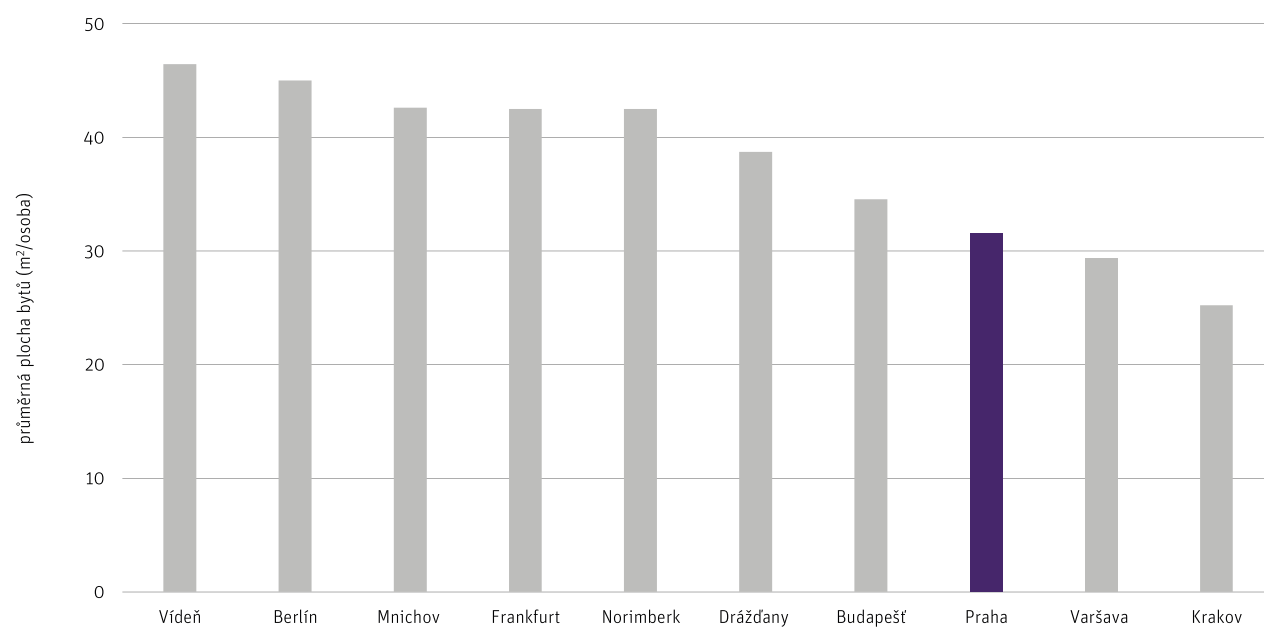
2.3.3.3 Počet obyvatel v přepočtu na 1 obecní byt ve vybraných evropských městech v období 2014–2019

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2019

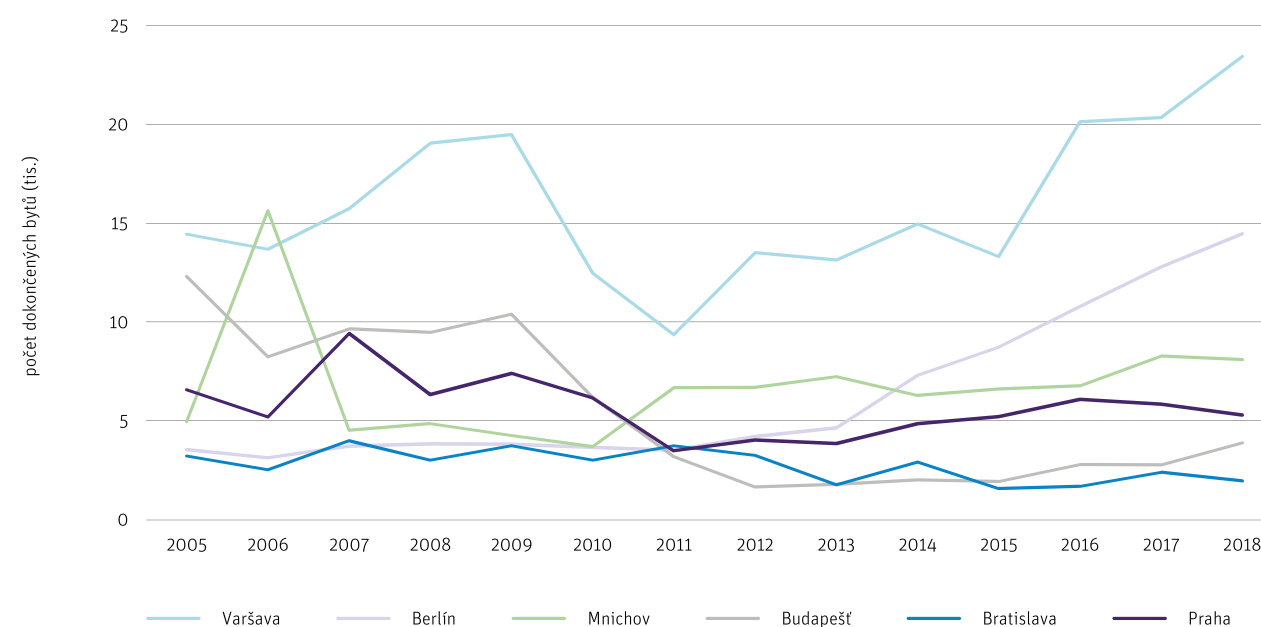
2.3.3.2 Průměrná plocha bytů ve vybraných evropských městech v přepočtu na osobu v období 2010–2011

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2018, ČSÚ – SLDB 2011, Vídeň 2008, ostatní města 2011

2.3.3.4 Porovnání počtu nově dokončených bytů ve vybraných evropských městech

IPR Praha 2020 / data: JLL 2019

pražského metropolitního regionu (→ Obr. 2.3.3.6). Proces rezidenční suburbanizace akceleroval po roce 2000, a to především za administrativními hranicemi Prahy. Mimořádným tempem probíhala bytová výstavba zejména v těsném zázemí města na území okresů Praha-východ a Praha-západ (→ Obr. 2.3.3.7). Nejsilnější výstavba je konkrétně evidována na území správních obvodů obcí s rozšířenou působností bezprostředně sousedících s Prahou – Černošice, Říčany a Brandýs nad Labem-Stará Boleslav. V takto velmi zjednodušeně a úzce vymezeném pásmu suburbanizace bylo v letech 2006 až 2018 dokončeno přes 35 tisíc bytů, což činí 43 % z celkového úhrnu dokončených bytů na území Středočeského kraje. Většina z nich, okolo 72 %, byla realizována v rodinných domech. Se zhoršující se dostupností stavebních pozemků a zvyšující se finanční nedostupností bydlení v Praze dochází ke stále silnějšímu působení rezidenční suburbanizace i ve vzdálenějších okresech a obcích Středočeského kraje. Ty nabízejí vyšší počet stavebních pozemků, které jsou zároveň výrazně finančně dostupnější (300.4.2.3).

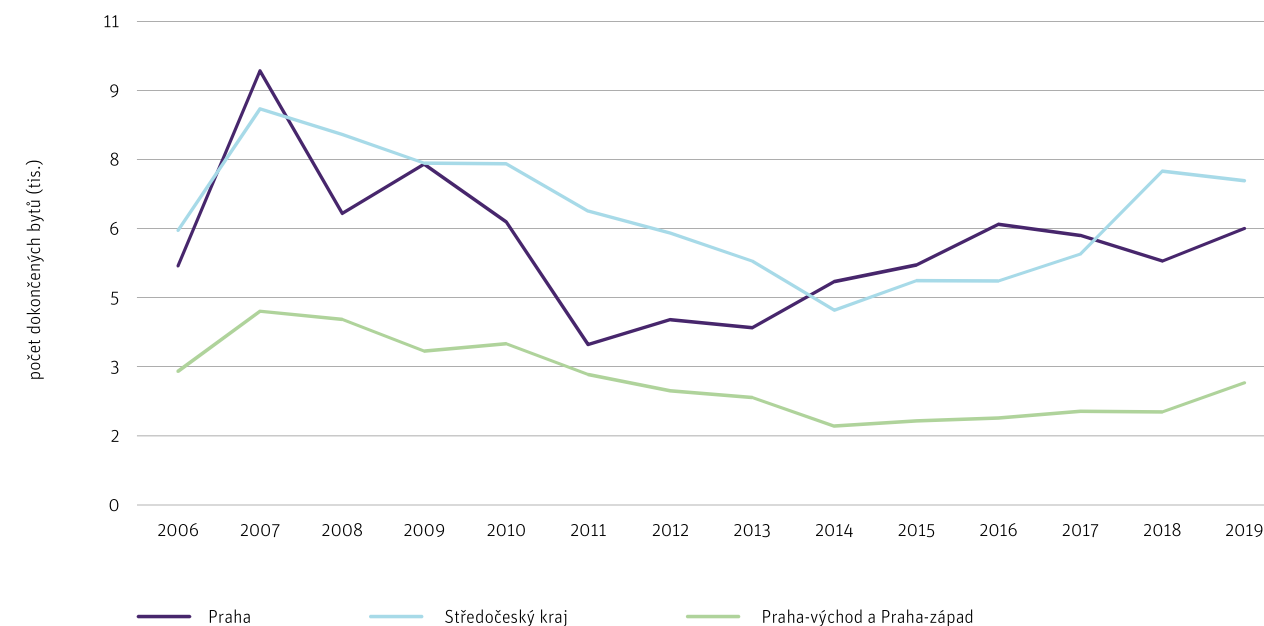
2.3.4 PRODUKCE V METROPOLI A REGIONU

Potenciál centra Prahy pro další soustředění ekonomických příležitostí byl postupně vyčerpán. To vedlo k přesunu zejména méně výnosných činností i celých odvětví, jako např. skladování, logistiky i některých výroby, do okrajových částí města a jeho zázemí a rozvoji pracovních míst zde. To dokládá i dlouhodobě rostoucí objem pracovní vyjíždky z Prahy a klesající objem kladného salda pro Prahu. Vedle podoby rozvoje skladových, logistických a výrobních areálů při významných komunikacích je možné identifikovat i rozvoj maloobchodu a sociálních a komunitních služeb v obcích („městečkách“) v zázemí Prahy či v obcích s výraznou rezidenční suburbanizací. Současně došlo k rozvoji velkých výzkumných infrastruktur za hranicemi Prahy, v důsledku nastavení dotací v období 2007–2013, kdy Praha jako bohatý region byla z dotací krajů téměř zcela vyjmuta.

Překotná komercializace centra Prahy v 90. letech 20. století vedla podle Svobody [30] ke značnému vyčerpání kapacit pro růst a další soustředění ekonomických příležitostí do centra. Důsledkem toho byl **přesun méně výnosných činností i celých odvětví**, jako jsou výroba, skladování, logistika a distribuce,

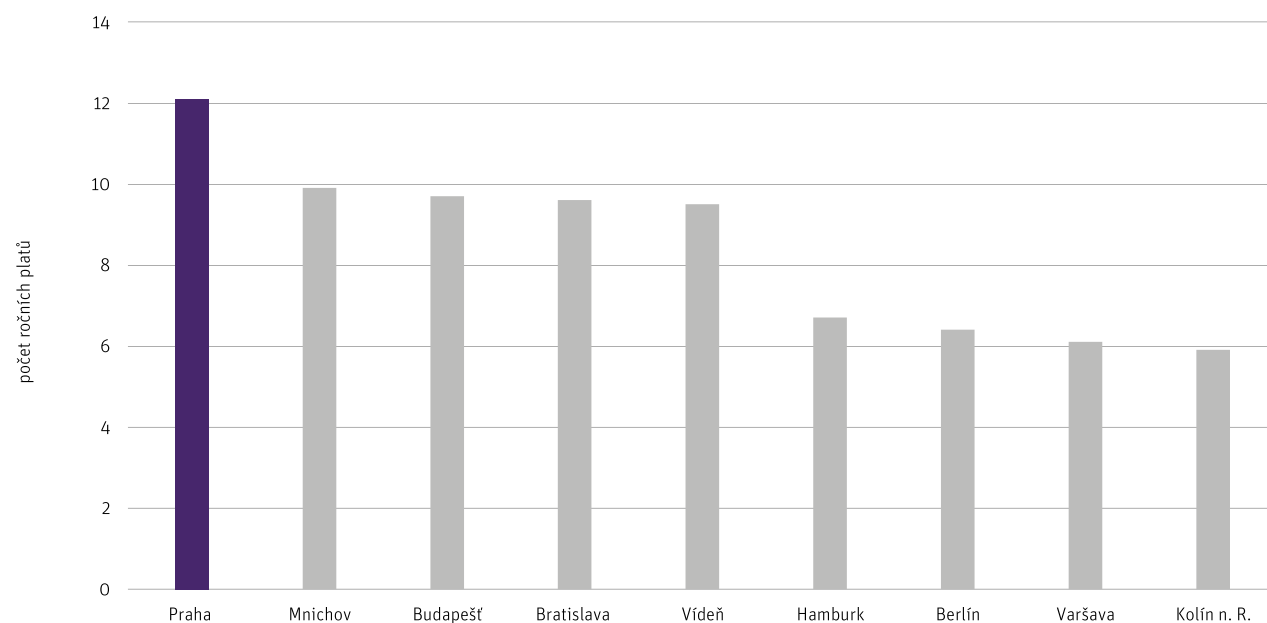
2.3.3.6 Počet dokončených bytů v Praze, Středočeském kraji a okresech Praha-východ a Praha-západ

IPR Praha 2020 / data: ČSÚ 2020

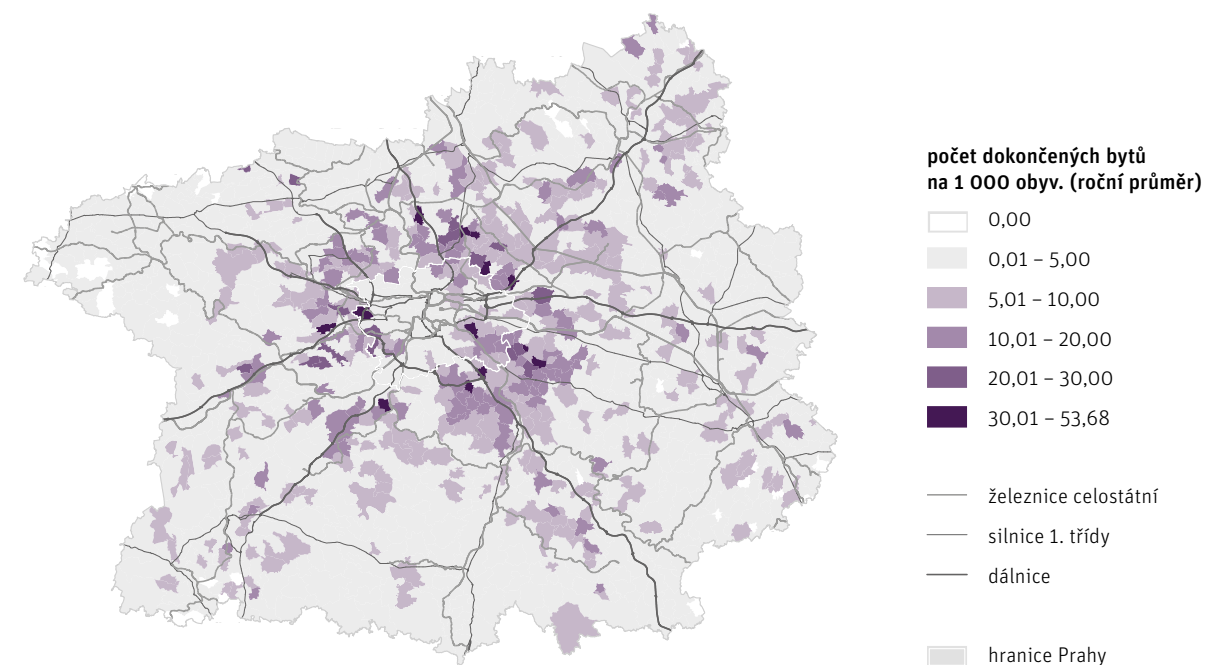
2.3.3.5 Počet průměrných ročních platů potřebných ke koupi typického bytu ve vybraných evropských městech v roce 2017

IPR Praha 2020 / data: KPMG 2017

2.3.3.7 Intenzita bytové výstavby v metropolitním regionu v období 2010–2018

IPR Praha 2020 / data: ČSÚ 2020

do okrajových částí města a jeho zázemí. V prvních dvou desetiletích 21. století svoji roli sehrál i vznik nových pracovních příležitostí a způsobů organizace práce. Mnohé z nich nejsou pevně ukotvené v čase a prostoru, zejména rozvoj práce z domova, což vedlo ke změně vztahů i vazeb mezi bydlištěm a pracovištěm. Původní úlohu centra, ve smyslu soustředění ekonomických činností, tak částečně přebírají prostory na okrajích města a v jeho zázemí. Tuto problematiku lze shrnout pojmem komerční suburbanizace.

V ČR jsou pracovní příležitosti dlouhodobě soustředěny do pražského metropolitního regionu. Na jeho území, za hranicemi Prahy ve Středočeském kraji, lze identifikovat **rozvoj pracovních míst**, který dokládá i dlouhodobě rostoucí objem pracovní vyjíždky a klesající objem kladného salda pro Prahu. IPR v roce 2017 evidoval 36,9 tis. osob vyjíždějících z Prahy, a to zejména do jejího bezprostředního zázemí. Tam se komerční suburbanizace v 90. letech a prvním desetiletí 21. století vyvíjela v podobě **maloobchodních a logistických, skladových a distribučních provozoven**. Většina z nich byla v převážně zahraničním vlastnictví a vykazovala vysoký nárok na zábor ploch. Komerční suburbanizace se koncentrovala okolo kapacitních dopravních cest (např. Průhonice–Čestlice, Modletice–Říčany, Jirny–Mstětice, Rudná, Hostivice, Dobrovíz,

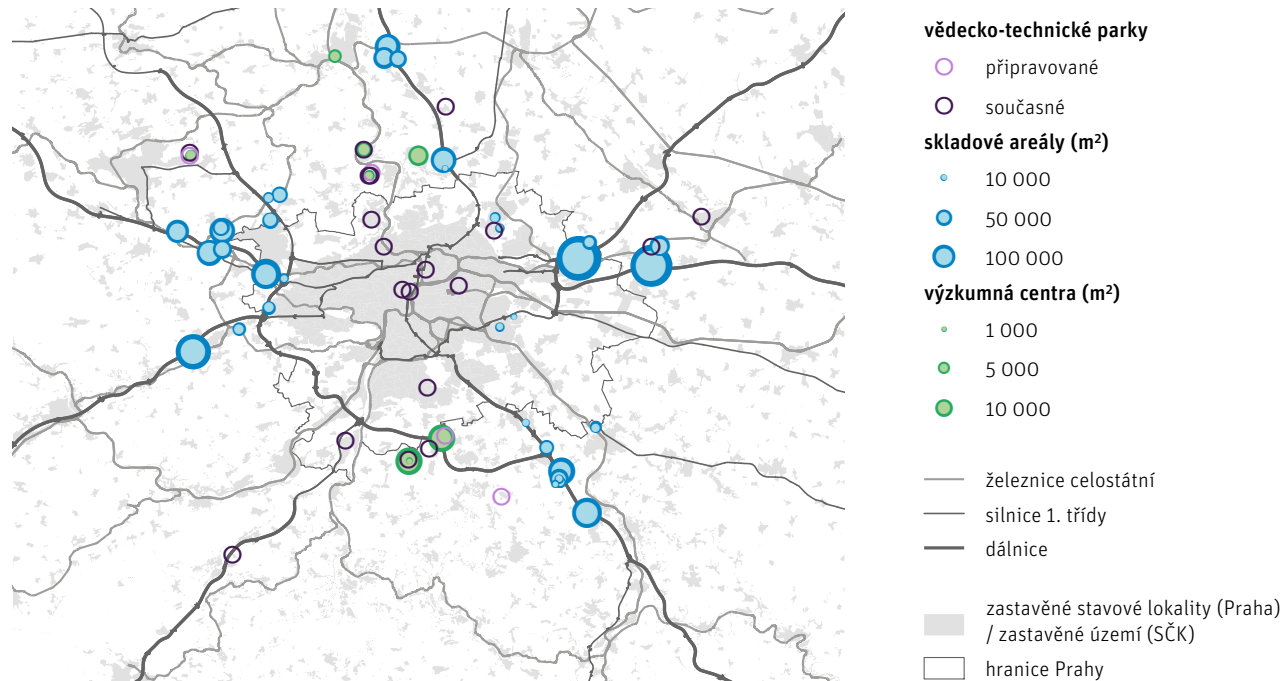
Kněžves–Tuchoměřice, Klecany–Zdiby), které zajišťují snadnou dopravní dostupnost z ČR a zároveň i z Prahy (→ Obr. 2.3.4.1). Současný rozsah komerční suburbanizace v zázemí Prahy není takový, abychom mohli – jako v případě západoevropských velkoměst – hovořit o pólech či osách ekonomického rozvoje [30].

Neméně důležitým projevem komerční suburbanizace je **rozvoj zejména maloobchodu, ubytování či sociálních a komunitních služeb v zázemí Prahy**. Rozvoj pracovních příležitostí je lokalizován nejen v centrech menších měst v zázemí Prahy, ale i v obcích bez lokalizační výhody¹⁹, v nichž došlo v důsledku rezidenční suburbanizace k výraznému přírůstku obyvatelstva (2.3.3). Zároveň se tato podoba komerční suburbanizace během hospodářské krize v období 2008–2014 ukázala jako robustnější a odolnější oproti variantě velkých výrobních a logistických center. „Předpokladem možného budoucího vývoje je intenzivnější koncentrace pracovních míst v centrálních částech sídel v zázemí města, které si vytvářejí a integrují své mikroregiony“

19 — Obcí bez lokalizační výhody se v tomto kontextu myslí obec ležící mimo dálnice či silnice I. třídy nebo mimo kapacitní železniční trať se zavedenými příměstskými linkami.

2.3.4.1 Rozmístění výzkumných center a skladových areálů v zázemí Prahy

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2020, JLL 2019, MŠMT 2014, MMR 2020, SVTP 2020

[30 str. 168]. Rovněž **lze předpokládat i další rozvoj komerční suburbanizace** v podobě velkých skladových, logistických a distribučních a výrobních center, ale už ne v intenzitách z konce 90. let 20. století a prvního desetiletí 21. století.

Resortní operační programy v programovém období Evropské unie 2007–2013 nepodporovaly aktivity na území Prahy (800.3.2.1 / 800.3.2.3), v důsledku toho **došlo v zázemí Prahy k výstavbě velkých výzkumných infrastruktur** (→ Obr. 2.3.4.1). Některé z nich funkčně a částečně i prostorově navazují na areály výzkumu a vývoje v Praze. V návaznosti na areál biologických a lékařských ústavů AV ČR v Krči, vznikla biomedicínská a biotechnologická infrastruktura BIOCEV ve Vestci. Nová výzkumná centra ČVUT v Buštěhradě a Roztokách mají vazbu na areál ČVUT v Dejvicích. Současně vznikly areály jako ELI Beamlines a HILASE na využití laserů v Dolních Břežanech, Národní ústav duševního zdraví v Klecanech (vazba na Psychiatrickou nemocnici Bohnice) či SUSEN (udržitelná energetika) v areálu v Řeži. Současně IPR evidoval k lednu 2020 v zázemí Prahy (v okresech Praha-východ, Praha-západ a Buštěhradě v okrese Kladno) **14 vědeckotechnických parků**, většinou podpořených z programů Ministerstva průmyslu a obchodu. Převažující část z nich funkčně i prostorově navazuje na vybudované výzkumné infrastruktury (→ Obr. 2.3.4.1), ale existují i vědeckotechnické parky s omezenými vazbami na výzkumné organizace, vybudované „na zelené louce“ či ve starých výrobních areálech. Zatím nelze potvrdit výraznější tvorbu pracovních míst s vyšší přidanou hodnotou, resp. vyšší technologickou náročností v zázemí Prahy. Důvodem je zejména krátký časový horizont, zároveň vědecko-výzkumná centra vzniklá v zázemí Prahy využívají ve značné míře pracovní sílu mateřských ústavů.

2.3.5 CESTOVNÍ RUCH V METROPOLI A REGIONU

Praha představuje jednu z nejvýznamnějších destinací, a to jak v Evropě, tak v rámci celého světa. Je vstupní bránou do Česka a jako taková vykazuje nejvyšší objemy cestovního ruchu z celé republiky. To společně s vysokou koncentrací cestovního ruchu v centru města a vysokým podílem zahraničních návštěvníků činí také Prahu jednu z nejzatíženějších městských destinací cestovního ruchu na světě. Cestovní ruch v Praze se tak již delší dobu potýká s negativními dopady jeho nevyváženého rozvoje, který dopadá jak na životy místních obyvatel, tím i rozvoje města, tak na kvalitu cestovního ruchu jako celku. Lepší distribuce návštěvníků a intenzivnější spolupráce mezi kraji a destinačními společnostmi by mohla napomoci nejen snížit zatížení Prahy, ale také dodatečně využít potenciál destinací v jiných regionech Česka.

Praha patří mezi nejvíce navštěvovaná města Evropy, podle European Cities Marketing [31] zaujímá 8. místo v počtu přenocování. V hodnocení cestovatelů, které každoročně sestavuje TripAdvisor [32], se Praha dlouhodobě řadí do první desítky v rámci evropských destinací a do prvních 20 míst v rámci celého světa. Do Prahy v roce 2018 přijelo 7,9 mil. turistů, to je srovnatelné např. s počtem turistů ve Vídni, Mnichově, Amsterdamu nebo Barceloně [33]. Objem cestovního ruchu ve velkých, zejména vstupních městech²⁰ je výrazně vyšší. Z evropských měst je nejnavštěvovanější Londýn s Paříží, z asijských Šanghaj a Peking, mezi americkými městy první místo zaujímá New York (→ Obr. 2.3.5.1). Podle analýzy JLL, společnosti v oblasti realit, a Světové rady cestování a turismu²¹ (WTTC) [34] je Praha **ve srovnání s jinými městy významněji zatížena cestovním ruchem**. V poměru počtu návštěvníků k počtu obyvatel a z pohledu koncentrace cestovního ruchu ve městě se Praha podle studie řadí mezi tři nejzatíženější městské destinace, společně s Amsterdamem a Las Vegas (→ Obr. 2.3.5.1).

Praha je také nejnavštěvovanější destinací v Česku. Do Prahy se soustředí **více než 30 % všech přenocování realizovaných na území republiky** (→ Obr. 2.3.5.2) a **přes 60 % přenocování zahraničních turistů**. Oproti jiným krajům převažuje v Praze výrazně zahraniční návštěvnost, v hromadných ubytovacích zařízeních (HUZ) Prahy přenocuje jen cca 10 % domácích návštěvníků. Podle šetření agentury Czechtourism [35] domácí návštěvníci výrazně více využívají neplacená individuální ubytovací zařízení, jako je ubytování u přátel a příbuzných, v Praze tak činní více než v jiných krajích²². Skutečný počet domácích návštěvníků tak může být až o polovinu vyšší, než ukazují statistiky Českého statistického úřadu (ČSÚ). Zahraniční návštěvníci převažují také v Karlovarském kraji, v ostatních krajích tvoří přenocování zahraničních návštěvníků maximálně 30 % (→ Obr. 2.3.5.2). Do Prahy podle průzkumu Czechtourism [35] přijíždějí turisté zejména na svou první návštěvu, 57 % dotázaných bylo ve městě poprvé. Výsledek průzkumu je odrazem vysokého poměru zahraničních návštěvníků v Praze a řazení destinace jako tzv. „must see“ (musíte vidět). Naopak např. do Pardubického nebo Ústeckého kraje přijíždí více než 50 % dotázaných několikrát ročně.

Praha představuje jednu z nejvíce zatížených destinací v Česku. **Vysoká koncentrace návštěvníků v historickém**

20 — Vstupní města nebo také „gateway cities“ jsou města, která slouží jako mezinárodní huby nebo uzly a umožňují tím návštěvníkům (zejména zahraničním) vstup do regionů.

21 — World Travel & Tourism Council

22 — V neplacených individuálních ubytovacích zařízeních (IUZ) se ubytovalo během celé doby šetření 59 % dotázaných domácích turistů v Praze. V celorepublikovém průměru se v IUZ ubytovalo 33 % dotázaných domácích turistů [35].

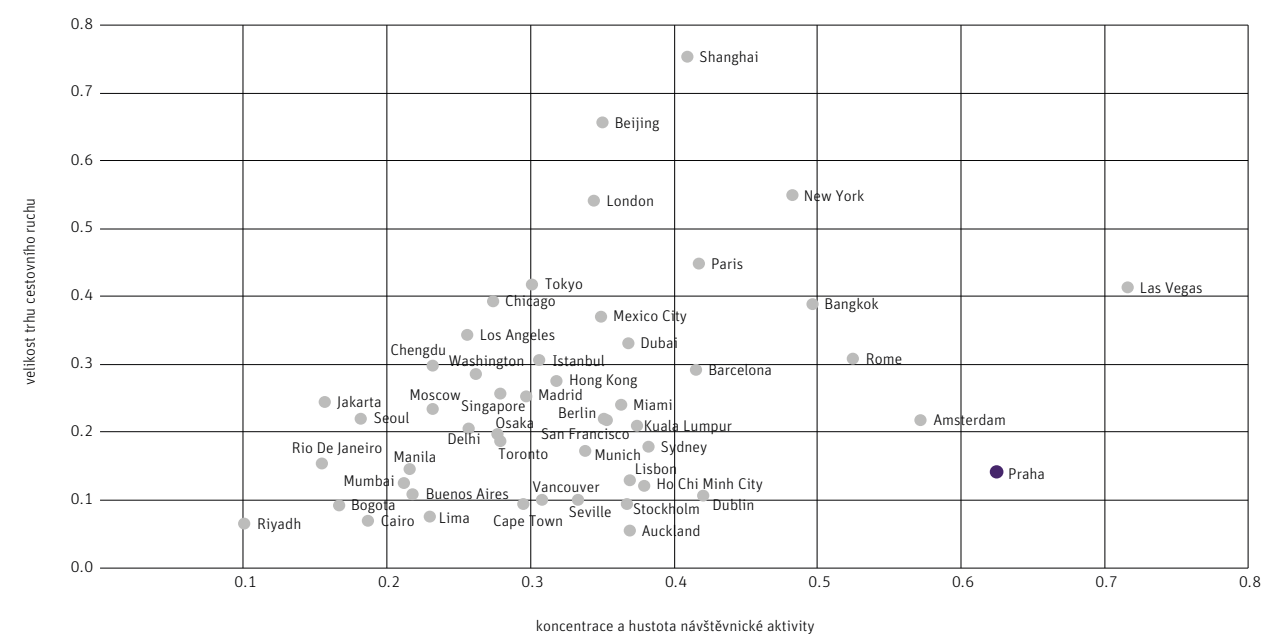
centru města přináší mnoho negativních dopadů jako např. zaplnění veřejných prostor, vizuální a hlukové znečištění, narušování života přítomných obyvatel či samotnou degradaci turistického zážitku návštěvníků (300.2.2.2). Podobným zatížením trpí i některé další oblasti Česka jako např. Český Krumlov, Harrachov nebo Karlovy Vary. Cestovní ruch v Česku je výrazně nevyvážený. Na jedné straně dochází k přetížení některých destinací, na straně druhé je nedostatečně využit potenciál jiných destinací. Důvodem může mj. být nedostatečná spolupráce mezi destinačními společnostmi, nevhodně cílený marketing Česka nebo nedostatečná dopravní a turistická infrastruktura. Zatímco Praha generuje cca 1/3 všech příjmů z cestovního ruchu Česka [36], její přímé příjmy tvoří jen poplatky z ubytování. Ve skutečnosti tak hlavní město vydává na provoz cestovního ruchu více, než jsou příjmy z něj. Podle WTTC [37] Praha přispívá k tvorbě národního hrubého domácího produktu vyprodukovaného v cestovním ruchu téměř 55 % a více než 40 % k zaměstnanosti v cestovním ruchu. Mimo již výše zmíněných negativních dopadů je však nutné zdůraznit i dopady pozitivní, jako je tvorba pracovních míst, příjmy pro místní podnikatele nebo kulturní a vzdělávací rozměr cestovního ruchu (300.2.2.2).

Vzhledem k poměrně malé rozloze Česka **se v dostupné vzdálenosti od Prahy nachází velké množství turistických cílů**, které je možné navštívit **v rámci jednodenních výletů**. Potenciálem je množství kulturních památek s různými stupni ochrany, které mohou být atraktivní pro zahraniční návštěvníky Prahy. Podpora těchto druhů výletů může na jedné straně odlehčit přetížení historického centra města, na straně druhé může napomoci s propagací krajů a přilákat zahraniční návštěvníky k dlouhodobějším pobytům mimo Prahu. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) [38] eviduje celkem 75 památkových objektů s návštěvností vyšší než 40 tis. za rok 2018²³, z tohoto počtu se nejvíce objektů nachází ve Středočeském kraji, dále v Jihočeském, Jihomoravském a Libereckém. V Praze se nachází 15 objektů s návštěvností vyšší než 40 tis., o 8 objektech ale nejsou informace z důvodu ochrany osobních údajů v seznamu uvedeny. Z celkového počtu zobrazených objektů v ČR je 48 zapsáno jako národní kulturní památka, 18 jako kulturní památka a 18 objektů je navíc součástí areálů zapsaných na Seznam světového dědictví UNESCO (→ Obr. 2.3.5.3).

23 — Počty návštěvníků jsou uvedeny za počty prodaných lístků, zahrnutý jsou tedy jen objekty, které jsou navštěvovány za úplatu, skutečné počty návštěvníků (např. do neplacených částí objektů) mohou být vyšší.

2.3.5.1 Objem cestovního ruchu ve srovnání s jeho koncentrací ve vybraných městech světa v roce 2018

IPR Praha 2020 / adaptováno z: Destination 2030: Global Cities' Readiness For Tourism Growth, JLL a WTTC, 2020, s. 14 (přeloženo)

Graf vychází z vícekritériální analýzy a zobrazuje bezrozměrné veličiny, které z této analýzy vypluly

2.3.6 ZÁVĚR PODKAPITOLY

Evropská města procházejí fázemi dynamického populačního růstu, který se střídá s poklesem či stagnací počtu obyvatel a následným opětovným růstem. V současnosti většina evropských měst včetně Prahy zvyšuje svoji populaci, přičemž s populačním růstem můžeme počítat i v budoucnu. Díky procesu suburbanizace je ještě vyšší dynamika populačního přírůstku patrná v městských širších metropolitních oblastech. Populační růst ovlivňuje i sociální strukturu obyvatel měst, rostoucí města mají mladší věkovou strukturu či vyšší podíl cizinců. Především proces suburbanizace a ekonomická síla velkých měst pak vede k významnému růstu počtu dojíždějících do zaměstnání a škol. Jednou z podmínek dalšího populačního růstu hlavního města je rozšiřování jeho bytového fondu. V posledních necelých 15 letech byla v Praze intenzita bytové výstavby srovnatelná s okolními evropskými metropolemi. Výstavba nových bytů ale byla realizována vesměs soukromými developery na tržní bázi, i proto se Praha podle mezinárodního srovnání vyznačuje nízkým zastoupením obecních bytů. Dalším jejím specifickým jevem jsou mimořádně vysoké ceny bytů vzhledem k průměrným příjmům obyvatel, což je rovněž jednou z příčin opětovně zesilující suburbanizační tendence.

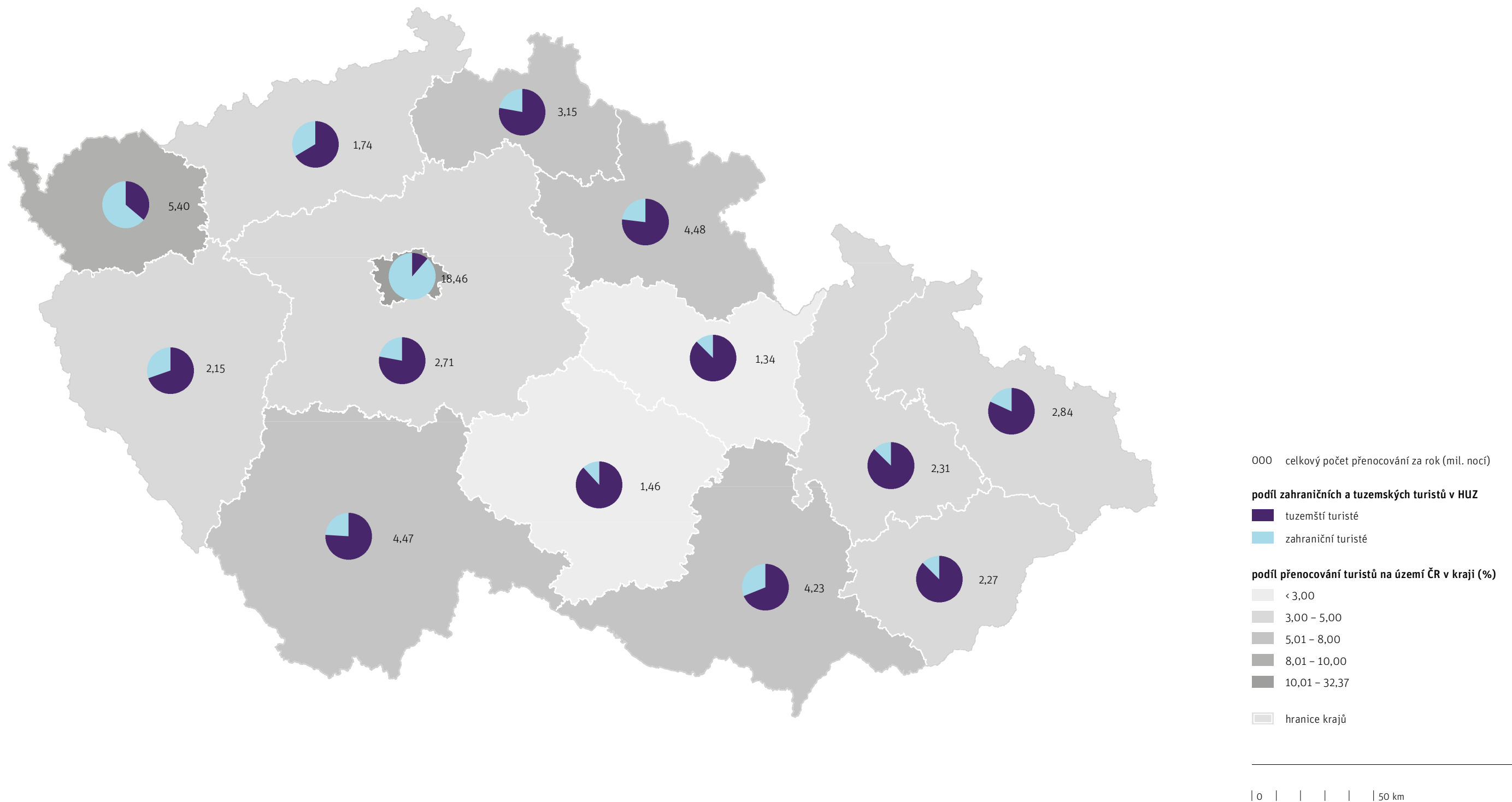
Rozvoj komerčních aktivit v centru Prahy v 90. letech 20. století vedl mimo jiné k přesunu výroby, skladování, logistiky a distribuce do okrajových částí města a do jeho zázemí. Nelze opomenout ani rozvoj služeb v centrech obcí v zázemí Prahy a v obcích s výrazným přírůstkem obyvatel v důsledku rezidenční suburbanizace. Svoji roli sehrál i rozvoj technologií a vznik nových pracovních příležitostí a způsobů organizace práce. Nastavení podpory z fondů Evropské unie pak vedlo k výstavbě velkých výzkumných center za hranicemi Prahy. Na základě uvedených procesů lze v zázemí Prahy identifikovat rozvoj pracovních míst, rostoucí objem pracovní vyjížděky z Prahy a klesající objem kladného salda pro Prahu. Praha je jednou z nejoblíbenějších destinací v Evropě i ve světě. Na úrovni republiky hraje Praha dlouhodobě dominantní roli, a to jak z pohledu celkových příjmů z cestovního ruchu, tak v počtu příjezdů a přenocování (zejména zahraničních návštěvníků). Cestovní ruch je však významně nerovnoměrně rozložen. V rámci města dochází k silné koncentraci do historického jádra Prahy, což vytváří zvýšený tlak na jeho komerčně-turistické využití. V rámci Česka dochází na jedné straně k přetížení určitých oblastí, na straně druhé k nedostatečnému využití jiných oblastí. Využití potenciálu turistických atraktivit v regionech mimo Prahu tak může

nejen odlehčit tlaku na historické centrum města, ale také napomoci rozvoji dalších destinací v Česku.

-
-
-

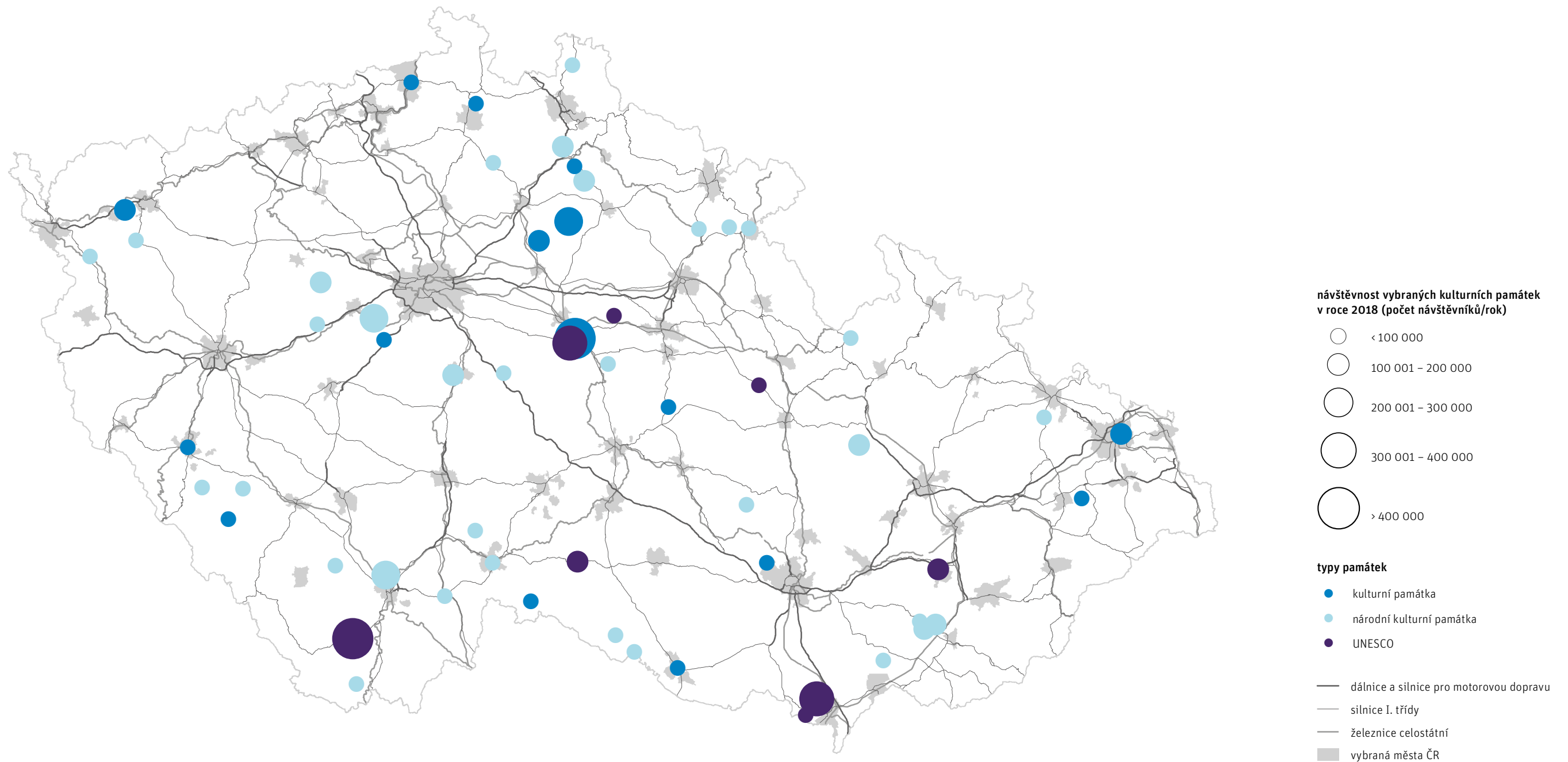
2.3.5.2 Přenocování turistů v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2019

IPR Praha 2020 / data: ČSÚ 2020

2.3.5.3 Potenciál návštěvnosti pamětihodností mimo Prahu prostřednictvím fakultativních výletů

IPR Praha 2020 / data: NIPOS 2018, NPÚ 2020

0 | | | 50 km

2.4 Potenciál | 400

Pražský metropolitní region je významným regionem střední Evropy s vysokým územním a ekonomickým potenciálem. Praha a její region tvoří rozvojovou oblast mezinárodního významu, která leží na křížení rozvojových os. V evropském kontextu ale Prahu a její region míjejí klíčové osy sever–jih a východ–západ. V národním měřítku Praha stejně jako ostatní krajská města tvoří klíčovou rozvojovou oblast metropolitního významu, která je definovaná v Politice územního rozvoje. Rozvojová oblast (OB1) v sobě zahrnuje Prahu a její metropolitní region na území SČK. Určení rozvojového potenciálu Prahy a jejího metropolitního regionu, zejména rozmístění a kapacita zastavitelných rezidenčních ploch, je klíčové pro vyhodnocení budoucího vývoje rezidenční suburbanizace a jejího dopadu na Prahu, ale i pro zajištění dostatečných kapacit vyplývajících z prognózy vývoje počtu obyvatel metropolitního regionu.

Kromě územního potenciálu podkapitola zkoumá postavení pražské ekonomiky v regionu a v celé Evropě. Zaměřuje se při tom nejen na současný stav, ale také na potenciál rozvoje ekonomiky do budoucna. Nabízí pohled na výkonové i geografické postavení pražské ekonomiky, atraktivitu Prahy pro mezinárodní firmy, makroekonomické ukazatele výkonu a na situaci na trhu práce a porovnání v oblasti výzkumu a vývoje. Následně podkapitola sleduje, jak se celkový stav ekonomiky projevuje v blahobytu obyvatel města. Kromě srovnání čistých disponibilních příjmů se zabývá také ukazateli příjmové nerovnosti, chudoby a alternativními ukazateli ekonomického blahobytu, které zachycují komplexnější pohled než samotné příjmy. Podkapitola zkoumá také dopad rozmístění obyvatel a firem v metropolitním regionu na veřejné finance a ekonomickou efektivitu. Posledním tématem je financování Prahy a její fiskální autonomie v porovnání s jinými městy.

2.4.1 POTENCIÁL ÚZEMÍ METROPOLE A REGIONU

Z hlediska územního potenciálu metropolitních regionů jsou v evropském měřítku řešeny rozvojové osy a trend územního rozvoje těchto metropolitních regionů. V rámci územního potenciálu ČR téma zkoumá sídelní struktury s potenciálem rozvoje a rozvojové osy ve vztahu k metropolitnímu regionu. Územní potenciál metropole je úzce svázán s rozvojovým potenciálem regionu – tedy s rozmístěním a kapacitou zastavitelných rezidenčních ploch v metropolitním regionu, na nichž lze počítat se zastavěním na úkor krajiny. Naplnění rozvojového potenciálu regionu bude mít silné dopady na Prahu, zejména na dopravní infrastrukturu, ale také na veřejnou vybavenost.

Z hlediska evropských vazeb je metropolitní region Prahy sice napojený na severojižní osu Berlín–Drážďany–Praha–Vídeň–Bratislava–Budapešť, ale leží mimo významnější evropské rozvojové osy, zejména západ–východ (Frankfurt am. M. – Erfurt – Lipsko – Drážďany – Wrocław – Katovice – Krakov) či mimo osu Londýn–Brusel–Porýní–Frankfurt–Mnichov–Milán (2.4.2). Rozvojový potenciál území ČR je definovaný v Politice územního rozvoje ČR (PÚR), přijaté usnesením vlády z roku 2009. Na podzim roku 2019 byla schválena usnesením vlády aktualizace č. 2 a 3. Cílem PÚR je koordinovat požadavky a záměry podrobnějších územně plánovacích dokumentací (ÚPD), zpracovaných pro jednotlivá správní území krajů, a zohlednit přeshraniční a mezinárodní vazby (§ 31, SZ č. 183/2006 Sb.). PÚR zohledňuje požadavky na udržitelný rozvoj a územní soudržnost (1100.2.1.1) vyplývající z mezinárodních smluv a členství v mezinárodních organizacích (např. OSN, OECD, Rada Evropy aj.).

Politika územního rozvoje stanovuje v rámci republikových priorit **oblasti, které svým významem přesahují území jednoho kraje**. Vymezení rozvojových oblastí a rozvojových os vychází se soustředění aktivit a záměrů a často kopíruje významné koridory dopravní a technické infrastruktury (§ 32 zákona č. 183/2006 Sb.). Současně vymezuje specifické oblasti, které mají neoddiskutovatelné hodnoty či zásadní problémy republikového až mezinárodního významu (§ 32 zákona č. 183/2006 Sb.). Pražský metropolitní region je definován v PÚR jako rozvojová oblast OB1, která je značně ovlivněna dynamikou hlavního města Prahy a částečně spolupůsobením dalších center středočeského regionu, zejména Kladna a Berouna (→ Obr. 2.4.1.1). Tato metropolitní rozvojová oblast leží na křížení významných rozvojových os, z nichž některé mají mezinárodní přesah (zejména severojižní OS2 OS6 a západovýchodní osa OS1–OS4). Na relativně malém území se koncentruje nejvíce obyvatel na území ČR, neboť na území Prahy a jejího regionu dochází soustředění kulturních a ekonomických aktivit, které mají z velké části i mezinárodní význam. Klíčovým rozvojovým předpokladem je dobré napojení na evropskou a republikovou síť dopravní infrastruktury, s tím související dokončení silničního okruhu kolem Prahy, připojení na tranzitní železniční koridory a vysokorychlostní síť železnice. Specifické oblasti jsou vymezeny mimo území regionu, v pohraničních oblastech ČR.

Z hlediska budoucího rozvoje metropolitního regionu, ale i Prahy samotné je klíčové znát rozvojový potenciál celého regionu. Z toho pohledu je nejzásadnější obytná kapacita metropolitního regionu, která je předpokladem pro rozvoj bytové výstavby, tím i příliv nových obyvatel v dojížděkové vzdálenosti hlavního města. Zjištění obytné kapacity regionu vychází z rozlohy plánovaných zastavitelných ploch s využitím pro bydlení podle aktuální ÚPD. Rozloha

zastavitelných obytných ploch byla převzata z územních plánů obcí s rozšířenou působností ve Středočeském kraji (SČK) (→ Obr. 2.4.1.2). Do výpočtu obytné kapacity byly zahrnuty všechny obytné zastavitelné plochy nad 50 ha. **Z celkové rozlohy zastavitelných obytných ploch na území SČK je 20 % situováno v příměstském území a 65 % na území celé Pražské metropolitní oblasti.**

Analýzou zastavitelných rezidenčních ploch na území metropolitního regionu se v roce 2012 zabývala Urbánní a regionální laboratoř (URRLAB) PŘF UK, která zkoumala budoucí vývoj rezidenční suburbanizace [8], [39]. Na základě porovnání velikosti zastavitelných ploch s celkovou rozlohou obcí analýza vysledovala soustředění obcí s vysokým podílem zastavitelných ploch na celkové rozloze v těsném zázemí Prahy v příměstském území. Příčinou je vysoká rozloha zastavitelných ploch obcí a současně malá rozloha většiny obcí (bez základní vybavenosti). Vyšší koncentraci obcí s vysokým podílem zastavitelných ploch zaznamenala v koridorech některých radiálních silničních tahů (D1, D5, I/3), které zajišťují rychlou dostupnost Prahy. **Průměrná hodnota rozlohy potenciální výstavby** na úrovni obcí s rozšířenou působností (ORP) ve Středočeském kraji se dle analýzy URLAAB pohybuje kolem **25 ha na 1 000 ha celkové plochy** [39]. V ORP, které

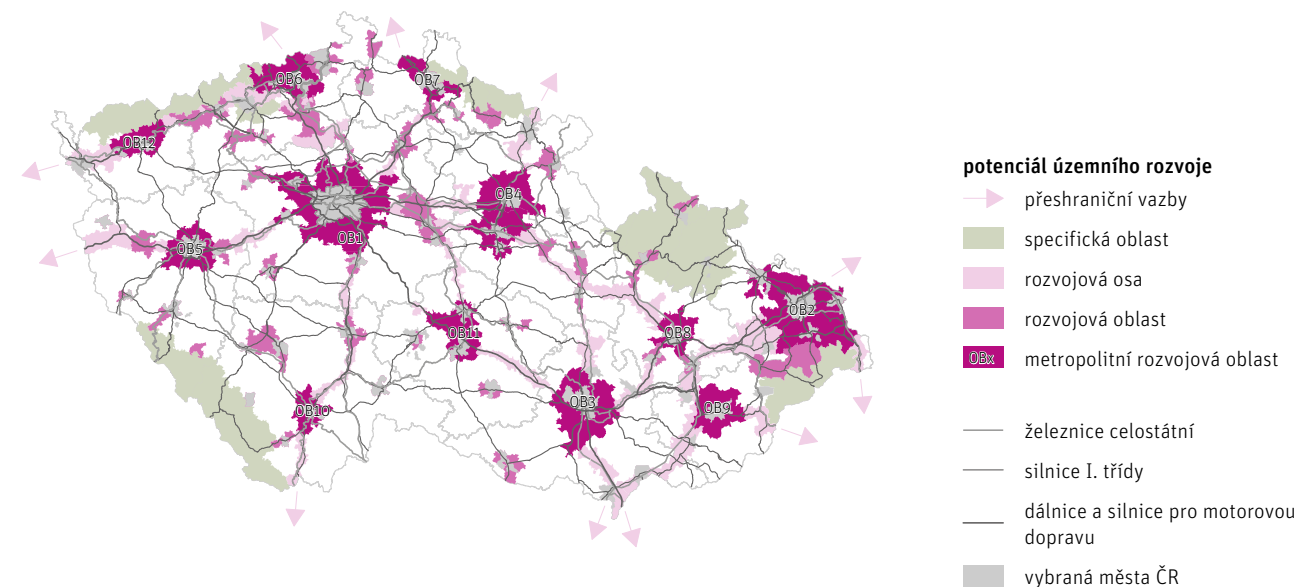
leží v zázemí Prahy **v příměstském území, dosahuje vyšších hodnot – až 40 ha** [39]. Popsání rozvojového potenciálu je klíčové pro stanovení budoucího vývoje rezidenční suburbanizace metropolitního regionu. **Naplnění rozvojového potenciálu regionu bude mít silné dopady na Prahu**, zejména na kapacitu dopravní infrastruktury, ale také na veřejnou vybavenost.

2.4.2 EKONOMICKÝ POTENCIÁL A KONKURENCESCHOPNOST

Ekonomický potenciál je motorem rozvoje metropolitních oblastí. Ekonomický výkon poskytuje základní pohled na stav ekonomiky. Hlavním ukazatelem je hrubý domácí produkt (HDP) ve srovnání s ostatními evropskými regiony. Vysoká koncentrace pracovníků a firem se projevuje vyšší výkonností ekonomiky metropolitního regionu, nízkou nezaměstnaností, nadprůměrnou produktivitou práce a výnosy z lidského kapitálu v podobě vyšších mezd, které následně region činí pro nové obyvatele atraktivnějším. Z hlediska konkurenceschopnosti je zásadní sledovat postavení Prahy v ukazatelích souvisejících se schopností inovovat a využívat potenciál k tvorbě nové ekonomické hodnoty. Struktura

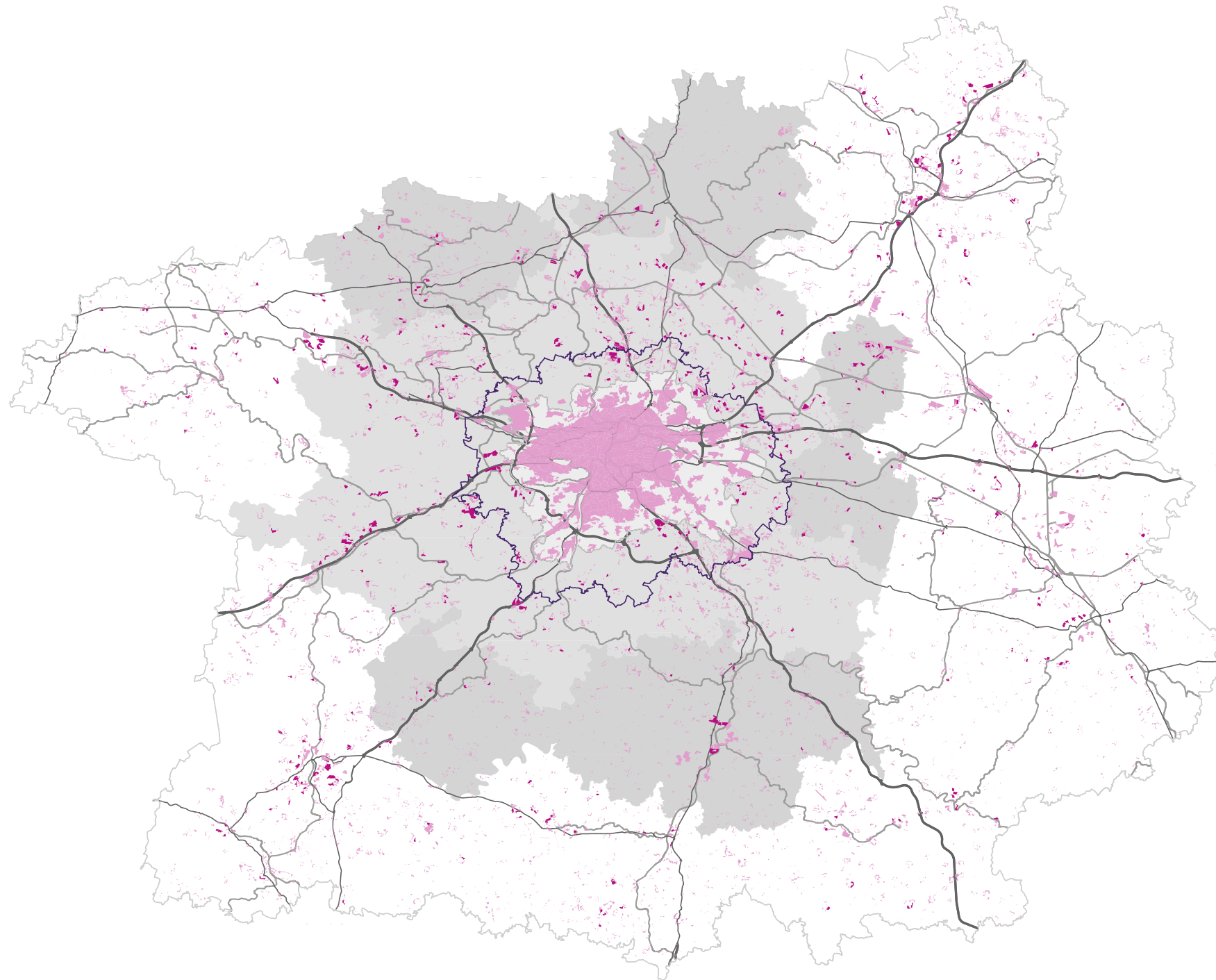
2.4.1.1 Potenciál územního rozvoje Prahy a metropolitního regionu v kontextu ČR

IPR Praha 2020 / data: PÚR ČR 2019, úplné znění po aktualizaci č. 1, 2, 3

2.4.1.2 Rozvojový potenciál metropolitního regionu

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2014, 2020, ÚAP SČK 2018

rozvojový potenciál

- obytné zastavitelné území
- zastavěné stavové lokality (Praha) /
zastavěné území (SČK)

- příměstské území

- území hl. m. Prahy
- Pražská metropolitní oblast vnitřní (ITI)
- Pražská metropolitní oblast vnější (ITI)

- železnice celostátní
- silnice 1. třídy
- dálnice

| 0 | | | | 25 km

ekonomiky dle znalostní náročnosti ukazuje důležitost znalostního sektoru, který vytváří pracovní pozice s vysokou přidanou hodnotou. Potenciál ekonomického rozvoje ovlivňují zejména investice a oblast výzkumu a vývoje. Výdaje na výzkum a vývoj, publikační výkon a výsledné patenty ukazují na potenciál rozvoje městské znalostní ekonomiky a její budoucí postavení mezi městy v Evropské unii.

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

Pozice Prahy na ekonomické mapě Evropy je ovlivněna celou řadou faktorů, kam patří např. historický vývoj, sídelní struktura, dostupnost kvalifikované pracovní síly, otevřenost zahraničnímu kapitálu apod. Právě objem kvalifikované pracovní síly, zahájení společenské a hospodářské transformace v 90. letech 20. století, prakticky bezprostřední blízkost významných západoevropských areálů s výrazně koncentrovaným hospodářstvím (→ Obr. 2.4.2.1) a rozdíl mezi výší mezd v ČR a v zemích západní Evropy patří mezi faktory nejdůležitější. Právě proto Praha v 90. letech 20. století a prvním desetiletí 21. století sloužila a stále ještě slouží jako brána pro zahraniční kapitál vstupující do regionu středovýchodní Evropy. Uváděné **konkurenční výhody** Prahy (i celé ČR) jsou od počátku druhého desetiletí 21. století **postupně vyčerpávány a je nezbytné nacházet nové zdroje konkurenčních výhod** např. v podobě rozvoje inovativních, resp. technologicky/znalostně náročných podniků. V ukazateli hospodářské intenzity (→ Obr. 2.4.2.1) byla **Praha překonána Varšavou a Bukureští**, dosahuje hospodářských intenzit srovnatelných s německými městy pouze regionálního významu a **nevytváří si** v porovnnání s Mnichovem, Stuttgartem či Hamburkem **ekonomicky silné zázemí**. Jako riziko lze rovněž vnímat, že **Praha leží mimo evropské rozvojové osy** (zřetelný rozvojový areál táhnoucí se z Velké Británie přes Nizozemí, Porýní, jižní Německo do severní Itálie) či mimo osu Paříž – Brusel–Berlín–Varšava–Moskva, která určuje chod politických událostí v Evropě.

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

Inovace a rozvoj moderních inovativních odvětví primárně souvisěj s velkými zahraničními/globálními podniky, jejichž pobočky sídlí v hlavních či regionálních městech ve střední a východní Evropě. Tato města jsou funkčně propojena navzájem a rovněž jsou propojena s městy, kde sídlí ústředí těchto podniků. Důležitou roli hraje pozice středo- a východoevropských měst v organizační, obchodní, komunikační hierarchii těchto velkých zahraničních/globálních podniků. Ražniak et al. [40] hodnotí hospodářský potenciál měst ve střední a východní Evropě z finančních výkazů velkých zahraničních/globálních podniků, které zde mají regionální ústředí. **Varšava představuje regionální centrum, následuje Praha** a na zhruba srovnatelné úrovni Budapešť. Během hospodářské krize 2008–2014 bylo výrazněji negativně postiženo postavení Varšavy; naopak pozice Prahy mírně

posílila. Obě tato města mají značné mezinárodní vazby, ostatní města ve střední a východní Evropě mají ve srovnání s Prahou a Varšavou vazeb méně. Rovněž lze identifikovat některá menší centra, jejichž význam roste (např. Riga, Poznaň, Vratislav, Hornoslezská konurbace), ale toto není obecný trend. **Praha, Varšava a Bratislava mají oproti ostatním střediskům střední a východní Evropy rozmanitou oborovou strukturu**, nedominují v nich konkrétní obory. Právě přítomnost regionálních ústředí zahraničních/globálních podniků z rozmanitých oborů jim umožňuje lépe se vyrovnávat s ekonomickými šoky. S dalším rozvojem globalizace ale podle Ražniaka et al. [40] vyvstává **potřeba vybudovat silné a rozlišitelné značky středo- a východoevropských měst**, a tím zvýšit atraktivitu těchto měst pro byznys.

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

Z makroekonomického hlediska Praha dlouhodobě zaujímá místo v první desítku regionů NUTS 2 podle hrubého domácího produktu na obyvatele v paritě kupní síly. Na úrovni regionů NUTS 3, jejichž vymezení mnohem více respektuje městské hranice, je porovnání realističtější. Zde se Praha dlouhodobě umísťuje na 45.–60. místě, tj. na pozici odpovídající německým městům regionálního významu (např. Norimberku, Würzburgu či Karlsruhe), přičemž od roku 2010 zaostává za Varšavou. I přesto lze **umístění Prahy** kolem první padesátky z cca 1 300 regionů NUTS 3 Evropské unie – a navzdory posunu Varšavy – **považovat za velmi dobré**. Odvětvová struktura trhu práce (a to i z hlediska technologické, resp. znalostní náročnosti) se neodlišuje od většiny velkých evropských měst nebo městských regionů a nabízí mimořádnou různorodost oborů a profesí. Mimořádná nabídka pracovních příležitostí v Praze, která vyplývá z rostoucího tlaku na alokaci nových ekonomických kapacit, naráží na vyčerpánost místních zdrojů. **Pracovní aktivita pražského obyvatelstva je nadprůměrná a zřetelně překračuje úroveň ukazatelů v rámci EU**. Např. ukazatel ekonomické aktivity 20–64leté populace v případě Prahy dosahuje 85 %. Nezaměstnanost v Praze je dlouhodobě nejnižší nejen v České republice, ale také i mezi evropskými regiony. Obecná míra nezaměstnanosti se pohybuje v Praze kolem 1,5–2 %, v řadě srovnatelných měst (např. Vídeň, Brusel) dosahuje 10 % a více. Příznivé jsou i další charakteristiky – nezaměstnanost absolventů, dlouhodobá nezaměstnanost, či nezaměstnanost žen.

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

Hospodářská síla Prahy (192 % průměru EU27 v ukazateli hrubého domácího produktu (HDP) v paritě kupní síly na obyvatele v roce 2018) – a i ostatních metropolí středovýchodní Evropy – se odráží i v nastavení podpory z prostředků Evropské unie a s tím souvisejícím rozčleněním zemí středovýchodní Evropy do soustavy regionů NUTS 2. Regionální politika Evropské unie dlouhodobě rozlišuje [1] méně rozvinuté regiony s HDP na obyvatele v paritě

kupní síly²⁴ nižší než 75 % průměru EU, [2] tzv. přechodové regiony s tímto ukazatelem v rozmezí 75–90 % průměru EU a [3] více rozvinuté regiony s HDP na obyvatele v paritě kupní síly vyšším než 90 % průměru EU. V praxi to znamená, že regiony z jednotlivých kategorií mají odlišný přístup k dotačním prostředkům. **Praha je dlouhodobě samostatný region úrovně NUTS 2²⁵ s poměrně omezenou možností čerpání podpory**. Rostoucí význam městských funkčních oblastí ve vnitrostátních politikách i politikách Evropské unie vedl v letech 2018/2019 k vyčlenění samostatného regionu NUTS 2 hl. m. Varšavy (z Mazovského vojvodství), Budapešti (z regionu Střední Maďarsko) a Vilniuského kraje (od zbytku Litvy). Vzhledem k hospodářské síle uvedených měst to mimo jiné bude pravděpodobně znamenat omezení podpory ze strany Evropské unie pro ně a zároveň dostupnost této podpory pro jejich zázemí, které patří mezi méně rozvinuté regiony. Naopak Středočeský kraj bude v období 2021–2027 patřit už mezi tzv. regiony přechodové.

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

Mezi regiony ČR inovační systém Prahy vyniká výkonností i výší výdajů do výzkumných a vývojových aktivit. Jejich význam pro pražskou ekonomiku ilustruje vysoký podíl výdajů na výzkum a vývoj vztažený k hrubému domácímu produktu – ten v Praze v roce 2018 dosahoval 2,7 %. Avšak v ČR v roce 2018 Prahu v tomto ukazateli převyšoval kraj Jihomoravský (2,9 %) a dotáhl kraj Středočeský (2,6 %). Ze srovnatelných evropských měst je Praha v tomto ukazateli překonávána např. Berlínem, Vídní a Kodaní. Uvedená města Prahu předstihují mj. i v počtu úvazků výzkumných pracovníků a počtu studentů veřejných a soukromých vysokých škol v bakalářském a magisterském stupni studia. Na druhé straně Praha vykazuje lepší hodnoty než Hamburk či Brusel. V ukazateli Regional Innovation Scoreboard 2019, který zpracovává Evropská komise, byla Praha jako jediný region úrovně NUTS 2 z ČR zařazena do skupiny tzv. silných inovátorů (druhá nejlepší kategorie ze čtyř). V souhrnu se z 225 regionů sledovaných Evropskou komisí Praha umístila na 74. místě. Zároveň byla jedním ze dvou regionů z nových členských zemí Evropské unie zařazených do kategorie silných inovátorů (vedle Estonska). V tomto kontextu je ale nezbytné brát zřetel na skutečnost, že Praha se v tomto ukazateli **dlouhodobě pohybuje na pomezí druhé a třetí kategorie**.

2.4.3 EKONOMICKÝ BLAHOBYT OBYVATEL

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

Mezi nejdůležitější efekty celkové ekonomické situace patří to, jak se projevuje na blahobytu obyvatel města. Důležitý je vztah příjmů, místní cenové hladiny a výsledná kupní síla obyvatel. Téma však nesleduje pouze průměr, ale pomocí Giniho koeficientu se dívá i na rozdělení příjmů v populaci. Na datech z celoevropského šetření Světové rady cestování a turismu SILC²⁶ také sleduje postavení Prahy v ukazatelích chudoby a materiální deprivace obyvatel. Protože téma nechce omezit blahobyt pouze na ekonomický růst nebo příjmy, nabízí také pohled na často využívané alternativní ukazatele. Ty měří různé pohledy na to, jak se ekonomický rozvoj přenáší do rozvoje obyvatel a jejich potenciálu. Aby byla některá srovnání konkrétnější, je Praha kromě celých sad regionů srovnávána také se sedmi vybranými okolními regiony – Berlínem, Mnichovem, Vídní, Bratislavou, Budapeští, Krakovem a Varšavou. Přestože byla použita vždy nejlepší data, administrativní členění a úrovně regionů se mohou v některých případech lišit.

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

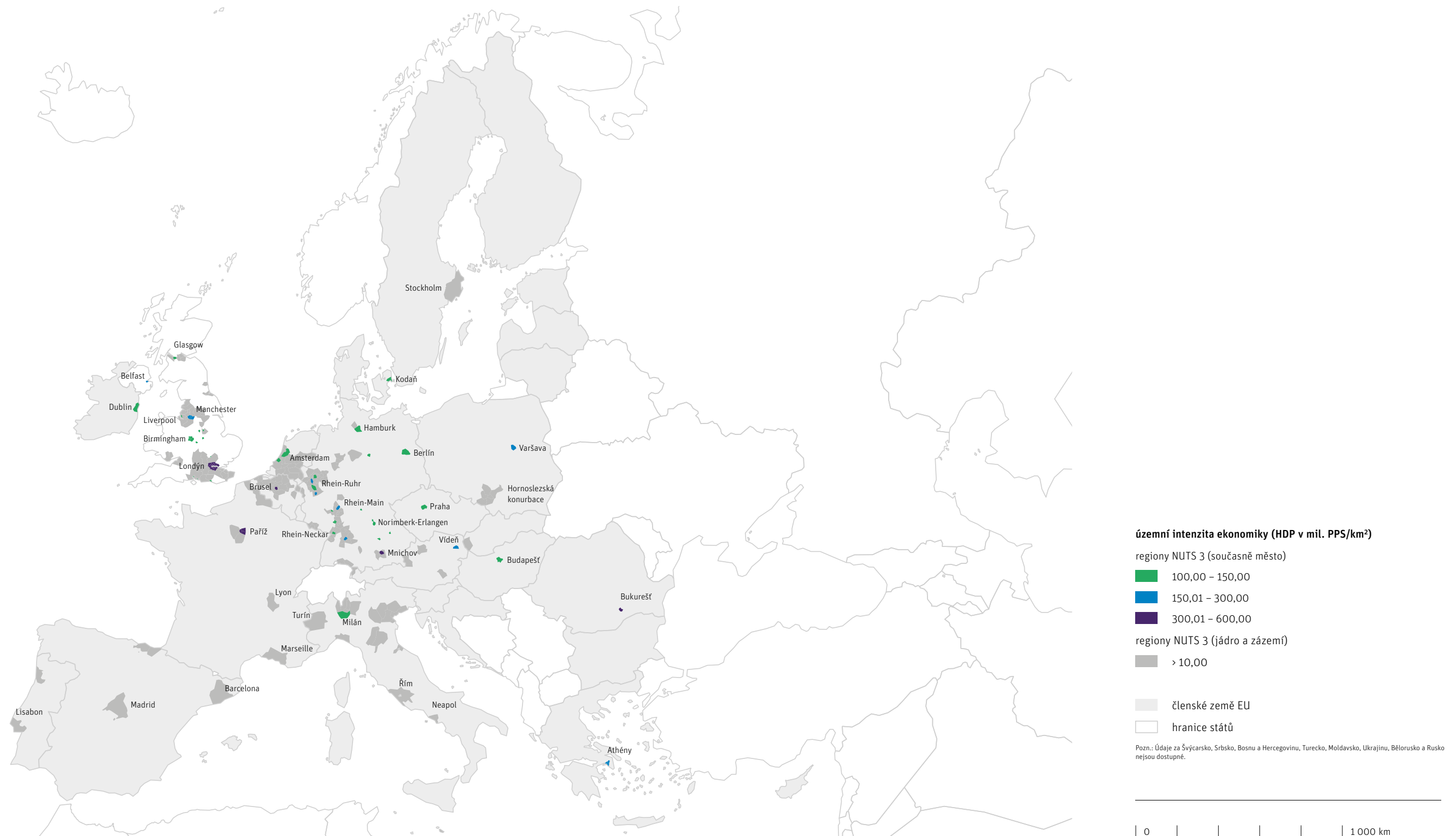
Kupní síla se měří pomocí čistých příjmů²⁷, tedy peněz, které mají obyvatel k dispozici na spotřebu zboží a služeb²⁸. Kromě nominálních příjmů²⁹ je však důležitá i místní cenová hladina³⁰. Nominálně Praha dosahuje 125,1 % průměru příjmů v ČR. Po očištění o rozdíly v cenách poklesne na 101,1 % a mezi kraji jí připadá 5. místo. Mezinárodně je možné Prahu srovnat s dalšími NUTS 2 regiony v EU, avšak zohlednit lze již pouze celostátní ceny. **V roce 2017 dosahovala Praha 104,8 % neváženého průměru regionů a patřila mezi jejich horních 44 %**. Postavení se v období ekonomického růstu zlepšovalo, od roku 2010 se posunula ze 47. percentilu na 58. Zhoršil se však poměr vůči průměru regionů. Zde Praha poklesla ze 134 % na 107 % průměru. Tento průměr je tažen nahoru některými supervýkonnými městskými regiony. I když je toto srovnání částečně zkresleno rozdílným administrativním vymezením, je možné Prahu porovnat s vybranými okolními městy. Praha se nachází za německými městy (66 % příjmů

Mapa Evropy s vyznačením regionů NUTS 2

26	——	World Travel & Tourism Council
27	——	Čisté příjmy, nebo také čisté disponibilní příjmy, jsou celkové příjmy jedince nebo domácnosti po odečtení příjmových daní.
28	——	Pro mezinárodní porovnání čistých příjmů se používá jednotka standard kupní síly (Purchasing power standart, zkráceně PPS) - uměle vytvořená měnová jednotka, která slouží k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů. Zjednodušeně vyjadřuje, kolik měnových jednotek standardu kupní síly je nutné vynaložit za určité množství zboží a služeb v jednotlivých zemích.
29	——	Nominální příjmy je mzda v cenách daného roku. Jde tedy přímo o peněžní odměnu v Kč.
30	——	Cenová hladina je vážený průměr cen zboží a služeb v místní ekonomice. Váhy jsou obvykle nastaveny tak, aby odpovídaly zastoupení zboží a služeb ve spotřebním koší.

2.4.2.1 Pozice Prahy vůči oblastem s významným soustředěním ekonomických aktivit v Evropě

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2016

Mnichova, 82 % Berlína), Vídní (88 %), ale také za Bratislavou (82 %) a Varšavou (98 %) (→ Obr. 2.4.3.1). Naopak nárůst má před Budapeští (142 %) a Krakovem (145 %). Příjmy v Praze vyrostly od roku 2010 podobně jako v německých městech a Bratislavě (o 15–18 %). Rychleji rostla polská a maďarská města (28–31 %). Naopak Vídeň vyrostla pouze o 3 %.

V nerovnosti příjmů mezi obyvateli, měřené Giniho koeficientem, dosahuje Praha hodnoty těsně pod 0,3. Je to nejvíce mezi regiony ČR, stále však jde o nízkou nerovnost. Nerovnost celkově v období ekonomického růstu od 2014 mírně klesá. V mezinárodním srovnání je **Praha mezi 38 % regionů OECD s nejnižší nerovností** a dosahuje 90,1 % jejich neváženého průměru. Mezi vybranými okolními městy nejsou patrné výrazné rozdíly. Kromě Vídně a Varšavy jsou všechna města pod hranicí nízké nerovnosti 0,3. Nejdostupnějším měřítkem chudoby je míra ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením, která zahrnuje různé pohledy a definice. V Praze bylo v roce 2018 takto **ohroženo 8,5 % obyvatel**, což je o něco méně než v ostatních krajích. Nezhledňuje však vyšší cenovou hladinu v Praze. Během ekonomického růstu od 2014 míra ohrožení postupně klesala. Mezinárodně lze porovnat 189 evropských NUTS 2 regionů. **Praha se nachází v 1 % regionů s nejnižší mírou ohrožení** a dosahuje 38,6 % neváženého průměru regionů. Mezi vybranými městy je ohrožení chudobou nejmenší v Bratislavě (7,9 %) a v Praze (8,5 %). Naopak největší je ve Vídni (26,7 %) a v Berlíně (24,1 %). Dobré umístění Prahy je částečně dáno relativní částí ukazatele, která stanovuje hranici chudoby podle mediánu příjmů. V západních městech je tedy typicky výše. Daří se jí ale i v absolutním měřítku, které je mezi městy srovnatelné, a v pracovní intenzitě domácností díky situaci na trhu práce.

Protože blahobyt obyvatel není určen pouze ekonomickým růstem nebo příjmy, vznikají pro mezinárodní srovnání alternativní ukazatele, které se snaží postihnout i další oblasti. Nejznámějším je index lidského rozvoje OSN, který se pohybuje v rozmezí 0 až 1 a je složený z indikátorů spadajících do tří kritérií – zdravý život, vzdělanost a životní standard. V Praze index od 90. let roste a v roce 2018 dosáhl 0,961, což je považováno za **vysoký rozvoj** a mezi regiony ČR výrazně nejvyšší. Reflektuje to unikátní postavení Prahy jako městského regionu. **Mezi regiony zemí evropského jednotného trhu se Praha nachází v horních 2 %**. Ve srovnání s vybranými zahraničními regiony je Praha již od roku 2000 těsně nejvyšší (→ Obr. 2.4.3.2). Novější iniciativou je index regionálního blahobytu OECD (2018). Ten klade důraz na vícerozměrnost, výsledkové indikátory a nerovnosti. Z tohoto důvodu nevytváří jeden kompozitní index, ale obsahuje 11 samostatných. Mezi regiony OECD si Praha vede dobře v oblastech práce (horní 1 % regionů), vzdělání (horních 6 %) a přístupu ke službám (horních 20 %). Ve středu mezi regiony je v oblastech

příjmů, zdraví, spokojenosti se životem, komunity, občanské angažovanosti a bezpečnosti. Špatně si vede v oblastech bydlení (spodních 25 %) a životního prostředí (spodních 22 %). Jednoznačně pozitivní je vývoj v čase mezi lety 2000 a 2018, kdy došlo ke zlepšení v 8 z 9 indexů, u nichž lze vývoj porovnat. Praha tak patří mezi 5 regionů s největším zlepšením.

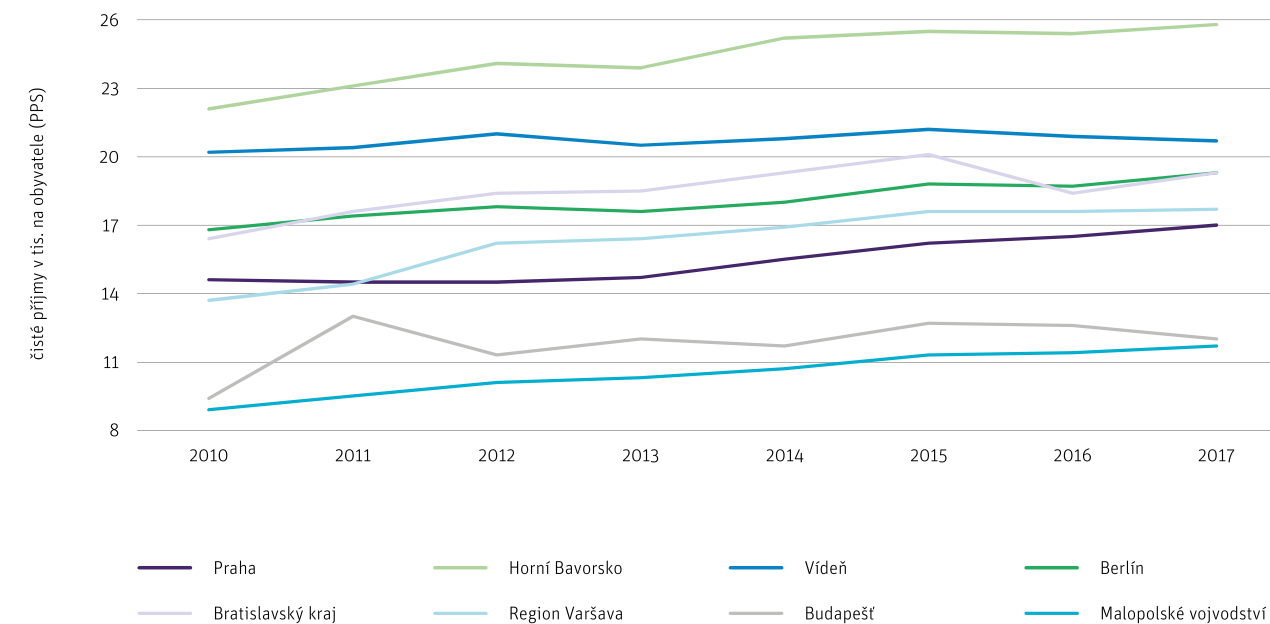
2.4.4 LOKAČNÍ VOLBA V REGIONU A VEŘEJNÉ FINANCE

Lokace obyvatel a firem v rámci metropolitního regionu má výrazný vliv na výdaje z veřejných financí. Stěhování obyvatel do regionu ve Středočeském kraji za hranici metropole má za následek zvýšené požadavky na dopravní infrastrukturu metropole z důvodu každodenního dojíždění do práce a škol a na vybavenost, kterou místní obce nemají a jsou tudíž závislé na metropoli. Náklady spojené s dopravní infrastrukturou ovlivňuje také volba lokace firem – tedy forma rozmístění pracovních míst v metropoli a regionu. Vzhledem k významu Prahy pro ekonomiku celé ČR a centrální geografické poloze hl. města mají investice do klíčové infrastruktury na území Prahy nadregionální charakter.

Lokační volba domácností v metropolitním regionu hraje výraznou roli v celkové ekonomické efektivitě fungování města. Lze ji hodnotit zejména pohledem na hustotu obyvatel a pracujících (spojenou se strukturou zástavby) a vzdálenost od centra města. Město má zájem, aby služby, infrastruktura nebo veřejná prostranství fungovaly efektivně a úsporně. K tomu dochází, pokud jsou sdíleny více obyvateli. **Využití území je nejintenzivnější v centru města a směrem k okrajům a za jeho hranic klesá** (200.3.2.3). Samotná vzdálenost od centra města má potom vliv na velikost negativních externalit spojených s dopravou. S rostoucí vzdáleností roste využívání automobilové dopravy. To způsobuje vyšší náklady na výstavbu a údržbu infrastruktury, produkci znečištění a hluku v městě nebo skleníkových plynů. Také provoz MHD je s rostoucí vzdáleností a klesající hustotou nákladnější. Obecně lze říci, že nejspornější jsou rostlé, blokové a hybridní struktury v širším centru města (400.3.5.2). Nejnáročnější jsou naopak vesnické struktury nebo zahradní města na okrajích Prahy nebo za jejími hranicemi. V současnosti Praha dostatečně nezohledňuje rozdíly v externalitách a vyšší náklady na zajištění veřejných služeb a infrastruktury. Proto nejsou tyto náklady při volbě reflektovány. Zatímco nižší náklady na bydlení na okrajích města představují soukromé úspory, část nákladů s tím spojených je přenesena na další obyvatele. Spojitý realitní trh zároveň nekončí administrativní hranicí Prahy, ale pokračuje do Středočeského kraje. Kromě efektu vzdálenosti je zde dopad

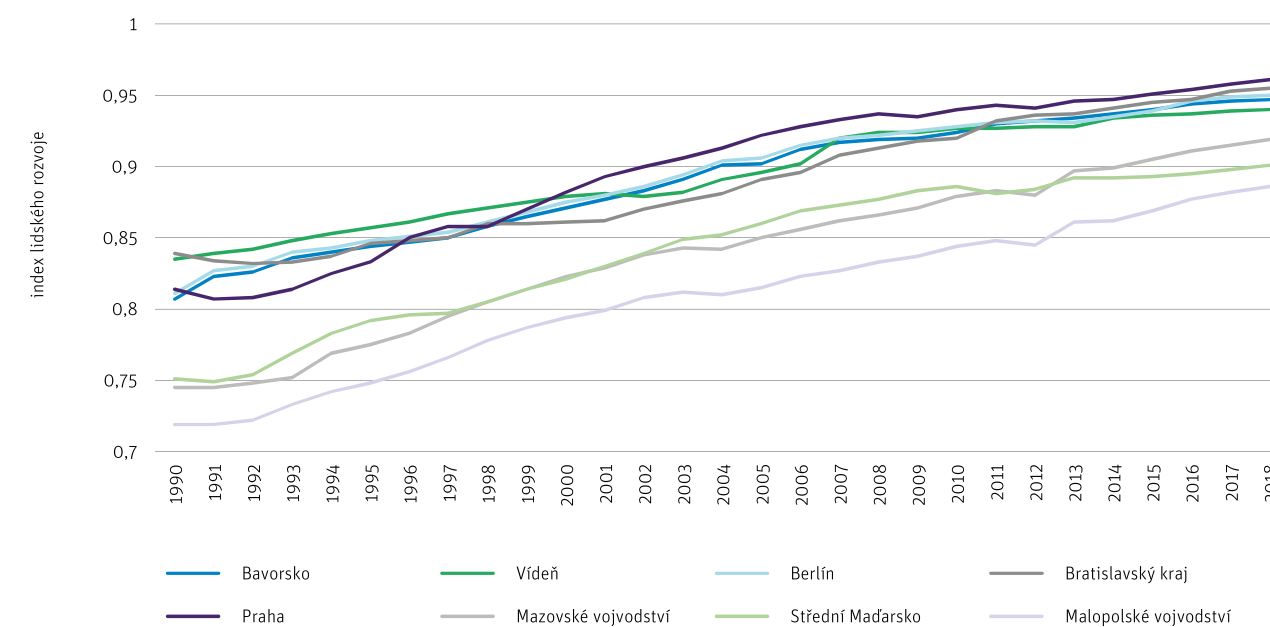
2.4.3.1 Čistý příjem na osobu v Praze a vybraných zahraničních regionech

IPR Praha 2020 / data: Eurostat 2010–2017

2.4.3.2 Regionální index lidského rozvoje v Praze a vybraných zahraničních regionech

IPR Praha 2020 / data: Global Data Lab 1990–2018

i na veřejné finance. Významná část příjmů je totiž rozdělována podle místa bydliště.

Rozhodnutí firem usídlit se v určitém městě je ovlivněno především ekonomickými faktory. Patří mezi ně například náklady spojené s provozem podnikání (platy zaměstnanců, ceny nemovitostí a nájmu), ale i přítomnost kvalifikovaného lidského kapitálu a přístup k cílovým zákazníkům. Ve městech s vysokým zastoupením vzdělané pracovní síly, mezi která patří i Praha, se tudíž **tradičně alokují firmy zaměřené na obory s vyšší přidanou hodnotou práce**. U lokace veřejných a neziskových institucí jsou tržní a ekonomické mechanismy méně určující silou. Důležitější je přítomnost specifického lidského kapitálu (typické u výzkumných institucí), společenský význam (instituce sídlí v regionu, kde je jejich hlavní působiště) a přístup k veřejným financím. Po vstupu České republiky do Evropské unie se právě dostupnost veřejných prostředků (fondů Evropské unie) stala silným vlivem. Z resortních operačních programů **nemohly** v období 2007–2013 **čerpát subjekty podporu pro realizaci projektů na území Prahy**, pro operační program Ministerstva průmyslu a obchodu toto platí i v období 2014–2020. Viditelným důsledkem je realizace 5 projektů výzkumných center v okresech Praha-západ a Praha-východ – BIOCEV zaměřený na biomedicínu a biotechnologie a laserová centra ELI a HILASE, SUSEN zaměřené na udržitelnou energetiku a Národní ústav duševního zdraví (2.3.4). Navzdory své vzdálenosti od širšího centra Prahy si výzkumná centra zachovala personální vazby se svými mateřskými, pražskými, institucemi. Z operačních programů Ministerstva průmyslu a obchodu zaměřených v obou programových obdobích na podporu výzkumných, vývojových a inovačních kapacit podniků a rozvoj malých a středních podniků obecně uskutečnily podniky se sídlem v Praze zhruba 1 000 projektů mimo město s celkovou výší podpory 10 mld. Kč (k dubnu 2020). Vzhledem ke způsobu, jakým jsou v České republice financovány obce a kraje (rozpočtové určení daní) nemá samotná reloka firem za hranice Prahy vliv na její rozpočet. K jednoznačně negativním vlivům tohoto trendu však patří **odliv znalostně/technologických činností a pracovníků za hranice Prahy** a zvýšená mobilita těch, kteří trvale žijí v Praze a za prací pouze dojíždějí.

Pro systém veřejných financí měst je v ČR určující především národní struktura přerozdělování daňových příjmů a míra daňové autonomie místních samospráv. **Praha** (stejně jako ostatní české obce) **má daňovou autonomii velmi nízkou** (v roce 2018 byly méně než 2 % příjmů města z vlastních daní) [41]. Většinu rozpočtových příjmů tvoří finance redistribuované státem, formou rozpočtového určení daní. Daňové příjmy Prahy proto nemají takřka žádný vztah k produkci na území města. V kontrastu k redistributivní logice rozpočtového určení daní je relativně nízký (v evropském kontextu) podíl státního

financování na strategických projektech hlavního města. Pokud Praha tvoří čtvrtinu národního hrubého domácího produktu (HDP), spolufinancování významných infrastrukturních projektů (např. linky D metra či dostavby Městského okruhu) může ve výsledku mít vliv nejen na plynulost dopravy a vyšší efektivitu pohybu osob a zboží v regionu, ale v důsledku i na celou státní ekonomiku. V Evropském kontextu je navíc běžné, že jsou obdobné projekty financované více subjekty – formou spolufinancování stát + město, případně stát + město + fondy EU [41].

2.4.5 ZÁVĚR PODKAPITOLY

Praha je nejvýznamnějším regionem v kontextu České republiky. Její potenciál umocňuje geografická poloha města ve středu Čech na křížení dopravních koridorů nejen republikového, ale i evropského významu. Vzhledem k soustředění kulturních a ekonomických aktivit, které mají z velké části i mezinárodní význam, má pražský metropolitní region obrovský rozvojový potenciál. V PÚR je území regionu označeno jako metropolitní rozvojová oblast (OB1). Území Prahy a metropolitního regionu jsou na sobě závislá a nelze na ně nahlížet jako na dva samostatné celky. Bohužel rozdělení tohoto souvislého území do dvou administrativně správních území krajů znamená, že oba kraje řeší svá území samostatně. Do budoucna je z pozice hlavního města nutné rozvoj území metropolitního regionu koordinovat společně se Středočeským krajem. „Praha nemůže existovat bez Středočeského kraje a Středočeský kraj bez Prahy.“ [9 str. 8].

Z makroekonomického hlediska se Praha dlouhodobě umísťuje na úrovni odpovídající německým městům regionálního významu, což je velmi dobrá pozice, ačkoli v řadě ukazatelů je zhruba od roku 2010 předstižena Varšavou. Mimořádně příznivých ukazatelů Praha dosahuje i ve sférách nezaměstnanosti a ekonomické aktivity. Naopak v ukazatelích inovační výkonnosti je Praha na evropské úrovni zcela nevýrazná (přestože z nových členských zemí EU vykazuje nejlepší hodnoty). V disponibilních příjmech domácností se Praha nachází kolem průměru evropských regionů. Nedosahuje na supervýkonné západoevropské městské regiony, pohybuje se však i za Bratislavou nebo Varšavou. Velmi dobře si Praha vede ve srovnání příjmové nerovnosti a ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením, i když tato srovnání mají své limity. Vysoký index lidského rozvoje Prahu řadí mezi velmi rozvinuté regiony, a to i v celoevropském srovnání. V indexech regionálního blahobytu OECD je pro Prahu pozitivní zejména její příznivý vývoj za posledních 20 let téměř ve všech oblastech kvality života. Problém může představovat

nákladnost budoucího rozvoje města a jeho financování. Ve srovnání s dalšími městy má Praha velmi malou schopnost upravovat nebo zavádět daně a poplatky. Zároveň se jí nedaří dostatečně zohledňovat rozdílnou nákladnost různých typů územního rozvoje nebo externality vázané na dopravu. I přes dobré současné postavení proto hrozí nedostatečná schopnost financovat dostatečně kvalitní budoucí rozvoj města a jeho služeb.

• • •

3. INFRASTRUKTURA

3.1 Krajinná infrastruktura | 500

Dosavadní ochrana přírody a kultivace krajiny se v evropském – tedy i českém – prostředí soustředila převážně na územní ochranu vybraných částí a zároveň na druhovou ochranu vzácných či ubývajících taxonů³¹. **K tomu samozřejmě byla přidružena i ochrana příslušného prostředí v podobě biotopů a na ně vázaných společenstev, která jsou pro trvalé přežívání těchto organismů nezbytná. Zkušenosti z posledního období však ukazují, že podobný sektorový přístup nedokáže uspokojivě řešit všechny problémy. Je třeba ho nahradit přístupem více integrujícím jednotlivé složky přírodního prostředí a zároveň řešícím nároky člověka jako uživatele krajiny. S takovou změnou se nezbytně pojí potřeba lepší spolupráce jednotlivých dotčených institucí, aby došlo k správnému a efektivnímu vyvážení všech resortních zájmů. Jedním z pokusů, jak výše popsany přístup aplikovat, je snaha o zavedení tzv. krajinné (zelené) infrastruktury jako mezioborového konceptu, který přináší integrované nástroje udržitelné péče o naše prostředí.**

3.1.1 VÝCHODISKA PRO VYMEZENÍ KRAJINNÉ A ZELENÉ INFRASTRUKTURY

Evropská unie se sice dlouhodobě snaží o ochranu své přírody, vždy ale spíš šlo o ochranu vybraných území nebo organismů (vzácnějších druhů). Výjimkou bylo schválení Evropské úmluvy o krajině a také myšlenka vzniku Celoevropské ekologické sítě, k jejímuž naplnění však nikdy důsledně a plošně nedošlo. V poslední dekádě se opět objevují snahy o rozšíření dosavadního pojetí směrem ke komplexnějšímu v podobě krajinné (zelené) infrastruktury. Do českých podmínek se uvedené evropské aktivity promítly především prostřednictvím vzniku soustavy chráněných území Natura 2000 a začleněním zelené infrastruktury mezi sledované cíle Politiky architektury a stavební kultury České republiky.

Územní plánPrahy, který je základem pro její rozvoj

V podstatné části Evropy, zejména na úrovni Evropské unie (EU), je sice patrná částečná snaha koordinovat péči o vybrané části přírody, **historicky se však Evropská komise soustředila především na územní ochranu prostřednictvím soustavy Natura 2000 a v menší míře na ochranu druhovou** [42]. Stěžejními pro tento účel byly dva právní předpisy EU:

směrnice o ochraně volně žijících ptáků (2009/147/ES) [43] – v původní podobě již z roku 1979 – a směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (92/43/EHS) [44]. Oba předpisy však nesměřují k zelené infrastruktuře komplexně, týkají se výhradně ochrany konkrétních druhů, respektive typů přírodních stanovišť. Členské státy mají povinnost je implementovat do své národní legislativy. Do českého prostředí byly směrnice promítnuty v podobě ptačích oblastí a evropsky významných lokalit Natura 2000 (→ Obr. 3.1.1.1.). Pražskou část soustavy komentuje téma 100.3.2.2, pro celou ČR lze najít podrobné informace na speciálních webových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) [45].

Významnou výjimku v přístupu EU znamená Evropská úmluva o krajině, která vstoupila v mezinárodní platnost dne 1. 3. 2004. Předmětem této úmluvy je krajina celá, tedy přírodní i člověkem zcela přetvořená. Snahou je najít udržitelný rozvoj krajiny při zachování vyváženosti všech vztahů a maximálně možného zapojení občanské společnosti. Úmluva navíc ukládá jednotlivým státům začlenit krajinu do různých politik (např. jak plánovacích, tak kulturních, environmentálních, zemědělských, sociálních atd.), čímž **zakládá integrovaný přístup namísto převažujícího přístupu úzce resortního**. Pro ČR vstoupila v platnost dne 1. 10. 2004 a podrobnější informace k ní lze získat na webu MŽP ČR [12].

Směrnice o stanovištích, uvedená v prvním odstavci, sice zmiňuje propojování území či ekosystému (čl. 10, 92/43/EHS), v praxi však k jeho naplnění nikdy skutečně nedošlo a soustava Natura 2000 není vymezována jako cíleně spojitá. Určitým pokusem z roku 2011 se může jevit schválení Evropské strategie ochrany biodiverzity 2011-2020 [46]. Strategie stanovila šest cílů směřujících k zvýšení biologické rozmanitosti (mj. požadující udržitelné využívání rybolovných zdrojů nebo lepší hospodaření v zemědělství a lesnictví) a částečně zohlednila myšlenky na zavedení zelené (ekologické) infrastruktury. Ke skutečnému naplnění strategie ovšem doposud nedošlo, jelikož nenásledovaly žádné další příslušné kroky – viz Hošek [42]. Ve stejném článku dále tento autor srovnává stav tzv. zelené infrastruktury v Evropě a v ČR, přičemž za českou ekologickou síť v širším slova smyslu považuje jak územní systém ekologické stability (3.1.2), tak další české nástroje ochrany přírody (zejména limity ochrany přírody – téma 100.3.2.2). Podrobnou analýzu ekologické sítě u nás pak přináší článek Pešouta [47], který se dobírá k podobnému závěru jako Hošek, že v ČR místy ekologická síť existuje a funguje vcelku dobře a místy je nutné ji doplnit. Legislativní podmínky pro její vznik považují oba autoři za víceméně dostatečné.

Směrnice o ochraně volně žijících ptáků (2009/147/ES) [43] – v původní podobě již z roku 1979 – a směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (92/43/EHS) [44]. Oba předpisy však nesměřují k zelené infrastruktuře komplexně, týkají se výhradně ochrany konkrétních druhů, respektive typů přírodních stanovišť. Členské státy mají povinnost je implementovat do své národní legislativy. Do českého prostředí byly směrnice promítnuty v podobě ptačích oblastí a evropsky významných lokalit Natura 2000 (→ Obr. 3.1.1.1.). Pražskou část soustavy komentuje téma 100.3.2.2, pro celou ČR lze najít podrobné informace na speciálních webových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) [45].

Územní plánPrahy, který je základem pro její rozvoj

Jak již bylo uvedeno, zelená infrastruktura není součástí evropské ani národní legislativy ČR, je však zapracována do Politiky architektury a stavební kultury České republiky [48]. Jde o nelegislativní strategický dokument s celostátní působností, který byl schválen usnesením č. 22 vlády ČR dne 14. 1. 2015. Zelené infrastruktury se týká především cíl 1.5, konkrétně opatření 1.5.2, ukládající Ministerstvu pro místní rozvoj (MMR) a dalším subjektům zpracovat metodický pokyn jejího vymezování v rámci územně plánovacích dokumentací, a to do roku 2018. Tento termín sice nebyl splněn, aktuálně však MMR zadalo výzkumný úkol Technologické agentuře ČR směřující ke vzniku tohoto metodického pokynu. Závěry výzkumného úkolu zatím nejsou k dispozici.

Územní plánPrahy, který je základem pro její rozvoj

3.1.2 NAPOJENÍ KRAJINNÉ INFRASTRUKTURY NA EVROPSKOU, REPUBLIKOVOU A REGIONÁLNÍ SÍŤ

Krajinná infrastruktura České republiky je přirozenou a nedílnou součástí většího celku. Z celoevropského pohledu by tedy bylo vhodné zkoumat míru její propojenosti s dalšími podobnými evropskými systémy a celkovou spojitost evropské sítě. V rámci EU však neexistuje předpis, který by závazně určoval vznik takové celoplošně vymezené sítě. V dalších evropských zemích stejné systémy neexistují nebo se českému podobají jen částečně. Z hlediska územního systému ekologické stability (ÚSES), vymezovaného výhradně na území ČR ve smyslu národní legislativy, je proto spíše možné smysluplně zkoumat napojení ÚSES metropolitního regionu pouze na úrovni republikové sítě a vazeb mezi jednotlivými regiony. Některé biokoridory z metodických důvodů musejí projít Prahou, ale je obtížné dosáhnout jejich spojitosti v důsledku stávající zastavěnosti a koridorů dopravní a technické infrastruktury. Stejně tak pouze na národní úrovni je řešena migrační průchodnost krajiny pro vybrané druhy velkých savců.

Územní plánPrahy, který je základem pro její rozvoj

Vzhledem ke své poloze v centrální části Evropy je i krajinná infrastruktura České republiky přirozenou a nedílnou součástí tohoto většího celku. Z celoevropského pohledu se však dá zkoumat míra jejího propojení s dalšími podobnými evropskými systémy pouze omezeně, jelikož v EU neexistuje předpis, který by závazně určoval vznik takovéto celoplošně vymezené sítě (3.1.1). V dalších evropských zemích stejné systémy neexistují nebo se českému podobají jen částečně. Jak píše Plesník [49], myšlenka vzniku Celoevropské ekologické sítě (Pan-European Ecological Network, PEEN), ve střední Evropě známé i jako EECONET (European Ecological Network), pochází už z první poloviny devadesátých let minulého století. Než se článek objevil (2012), však nikam v ucelené a všeobecně rozšířené podobě nepokročila. Na národní úrovni

příprava EECONET skončila vznikem konceptu české části v roce 1995 (viz Bínová a kol. [15]. Respektive pokračovala již jen v podobě územního systému ekologické stability (ÚSES) zakotveného mimo jiné v naší legislativě ochrany přírody a územního plánování (→ Obr. 3.1.2.1).

Územní plánPrahy, který je základem pro její rozvoj

Územně technický podklad Nadregionální a regionální ÚSES ČR z roku 1996 lze považovat za hlavní oborový podklad celorepublikové působnosti (více viz ÚAP kraje). Podle něj je **pro oblast Prahy a střeδοčeského regionu stěžejní svazek os biokoridorů ÚSES nadregionálního významu, který je vázán na údolí řeky Vltavy, respektive řeky Berounky**. Do tohoto svazku patří vodní osa obou řek, mimo sevřené partie také nivní osa a na výslunných svazích jde o teplomilnou doubravní osu³². V chladnějších oblastech na okrajích Prahy jsou vymezeny mezofilní osy¹. Jak potvrdily analýzy přírodních podmínek v Praze a středních Čechách, zadané MŽP ČR (500.2.1.2 / 500.2.1.3), tyto **osy není možné vést z metodických důvodů jinudy. Problém však nastává při průchodu silně urbanizovanými částmi Prahy, kde dochází k plošně významným diskontinuitám systému**. Rozsáhlé úseky nefunkčních částí ÚSES lze také nalézt v zemědělské krajině okolo Prahy, kde ale existuje reálný předpoklad postupného zlepšení situace. Dílčí přerušení v místech křížení biokoridorů s nadřazenou dopravní sítí (→ Obr. 3.1.2.2) je totiž většinou možné omezit realizací vhodných technických opatření (mimoúrovňových křížení).

Územní plánPrahy, který je základem pro její rozvoj

S krajinnou infrastrukturou úzce souvisí průchodnost krajiny pro savce jako skupinu organismů, jež je existencí technických bariér v krajině nejvíce dotčena. Na všeobecné úrovni problematiku řeší metodická příručka vydaná Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) [50]. Velkými savci, jmenovitě medvědem hnědým, rysem ostrovidem, vlkem obecným a losem evropským, se cíleně zabýval celostátní výzkumný projekt Ministerstva životního prostředí „Vyhodnocení migrační propustnosti krajiny pro velké savce a návrh ochranných a optimalizačních opatření“. Výstupem projektu je publikace Anděla a spol. [51] se sadou navržených opatření pro zlepšení průchodnosti krajiny. Po stránce formální jde zejména o vznik datové vrstvy migračně významných území a dálkových migračních koridorů [52] (→ Obr. 3.1.2.2), poskytované AOPK ČR mimo jiné pro účely územního plánování. Po stránce věčné to jsou konkrétní technické zásahy (stavební objekty) prováděné přímo na dopravní síti v ČR, ekodukty se však spíše staví mimo střeδοčeský region [53]. Na území Prahy dálkové migrační koridory vymezeny nejsou, v jejím okolí se většinou problém řeší výstavbou mostu nad migrační trasou.

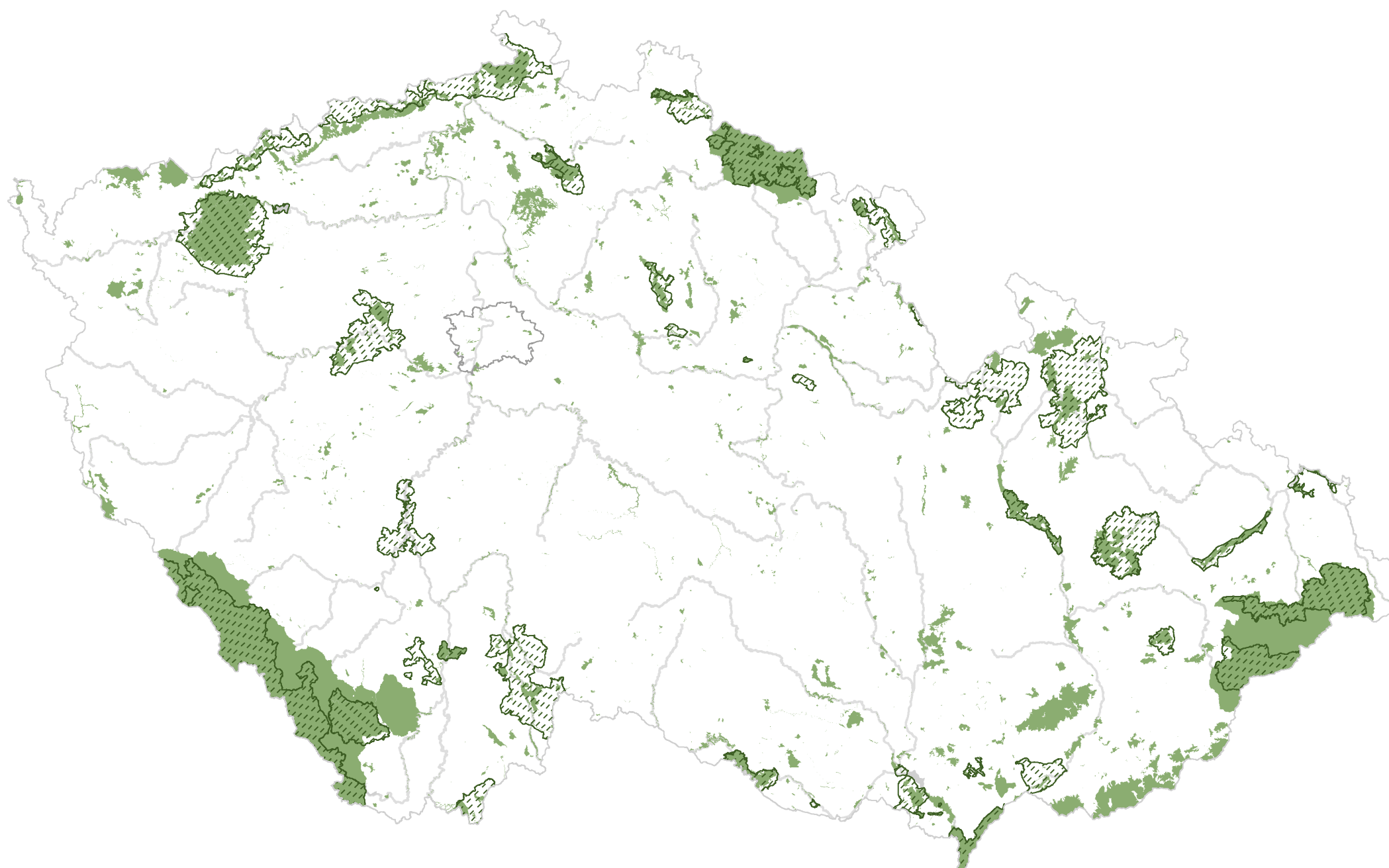
Územní plánPrahy, který je základem pro její rozvoj

³² — „Teplomilná doubravní osa“ a „mezofilní osa“ jsou speciální pojmy označující předpokládanou podobu vegetace v předmětném biokoridoru.

^[1] Taxon je obecné označení systematické biologie pro skupinu organismů s určitými společnými znaky. Patří sem například konkrétní pojmenování jako druh, čeleď, řád a další

3.1.1.1 Vymezení soustavy Natura 2000 na území ČR

IPR Praha 2020 / data: AOPK ČR 2018

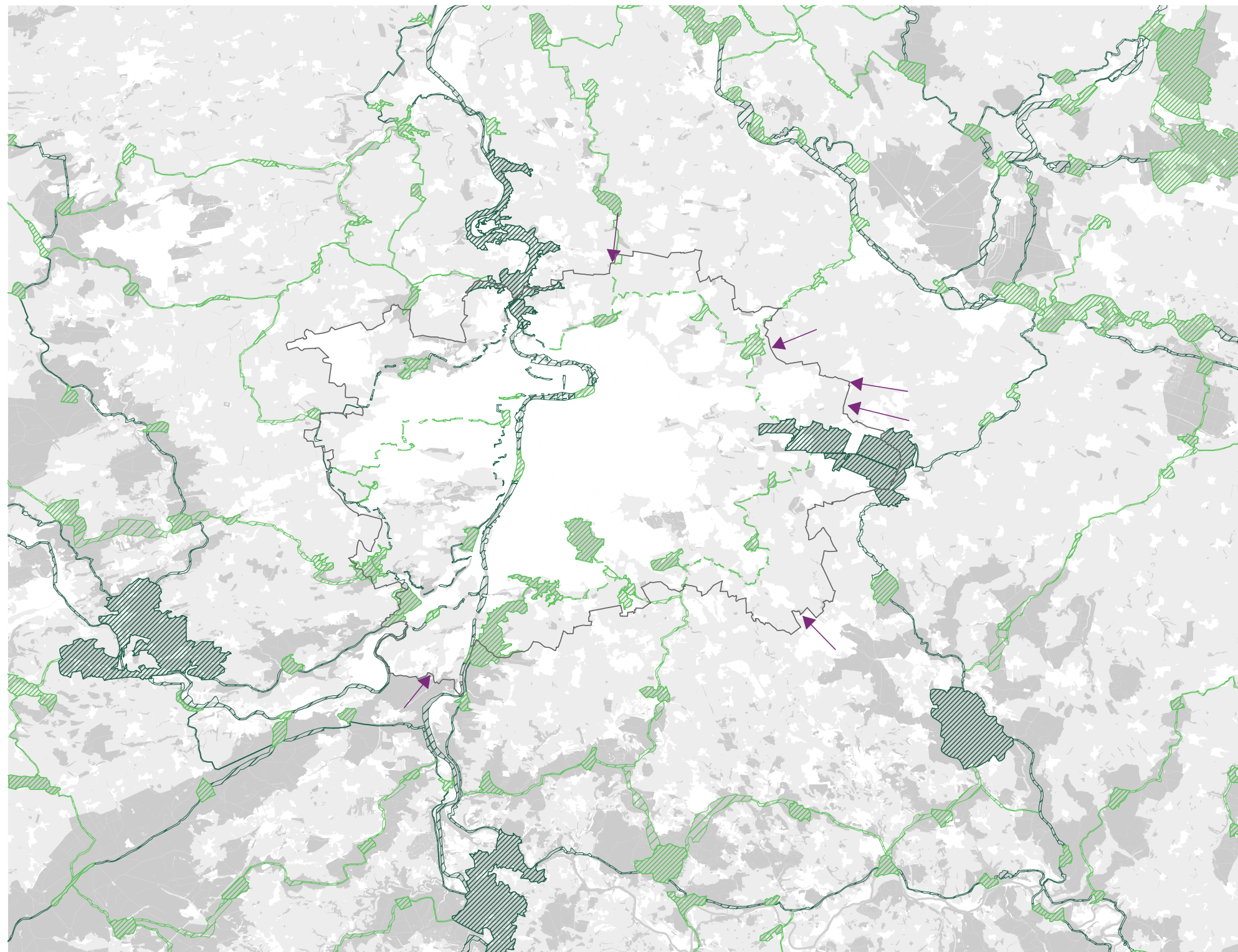

- Natura 2000 – ptačí oblasti
- Natura 2000 – evropsky významné lokality
- hranice Prahy

| 0 | | | | 50 km

3.1.2.1 Napojení ÚSES Prahy na Středočeský kraj

IPR Praha 2020 / data: IPR Praha 2020, ČÚZK 2020, ÚAP SČK 2018

← chybějící napojení ÚSES na SČK

územní systém ekologické stability

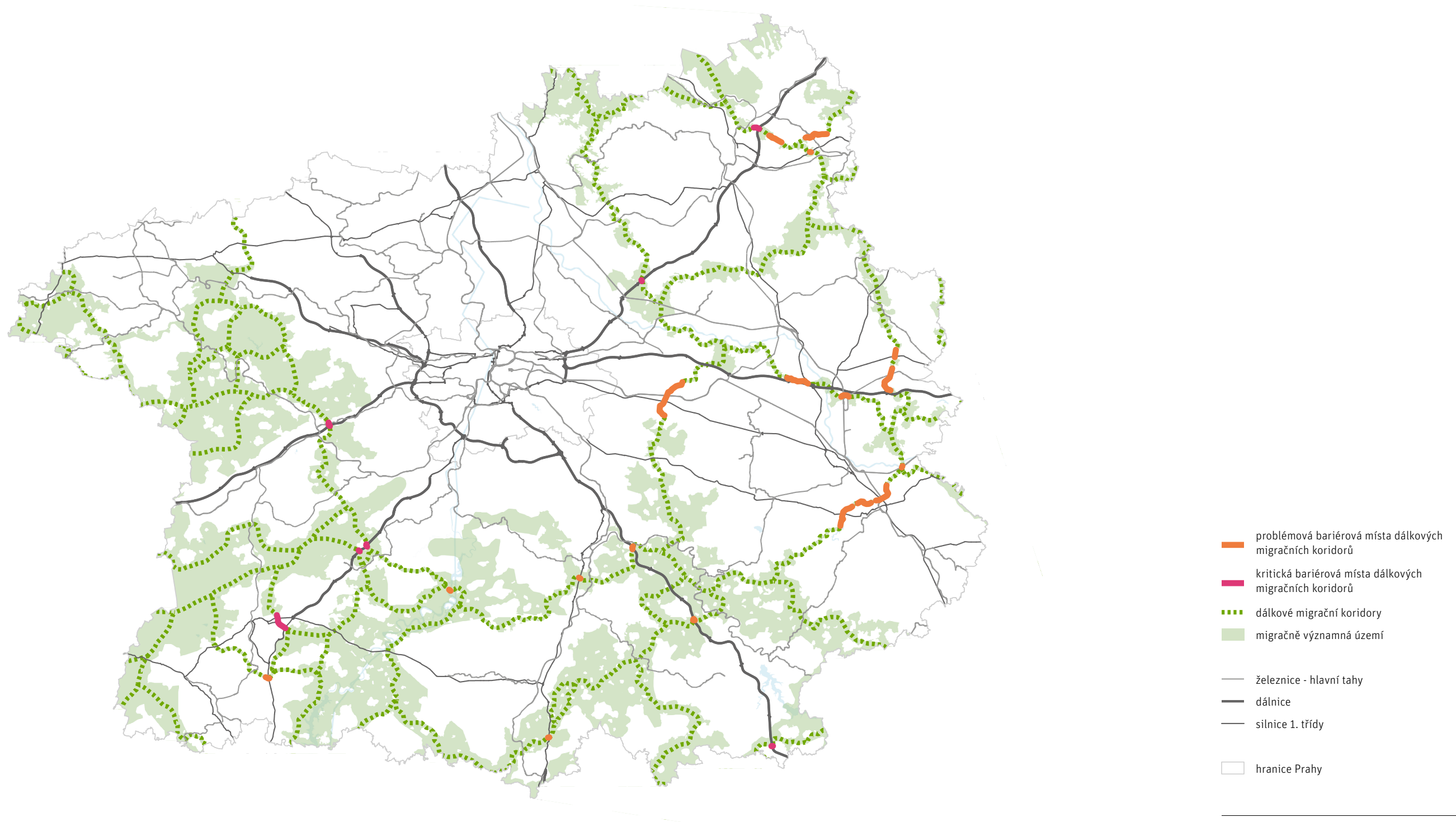
- ▨ nadregionální biocentrum
- ▨ nadregionální biokoridor
- ▨ regionální biocentrum
- ▨ regionální biokoridor

- les na lesních pozemcích
- nezastavěné stavové lokality

0 | | | 10 km

3.1.2.2 Migrační koridory ve Středočeském kraji

IPR Praha 2020 / data: ÚAP SČK 2018, AOPK ČR 2018

| 0 | | | | 25 km

3.1.3 ZÁVĚR PODKAPITOLY

Evropská unie legislativně koordinuje zejména problematiku druhové ochrany přírody, a to prostřednictvím tzv. směrnice o ptácích, respektive směrnice o stanovištích. Obecnou ochranu přírody a případné vytváření ekologické sítě v podobě krajinné (zelené) infrastruktury ponechává spíš v národní gesci. Ve vybraných případech se snaží potřebné aktivity podpořit v podobě úmluv či strategií, nejdotaženější k reálné aplikaci je asi Evropská úmluva o krajíně. Závisí tedy zejména na příslušných ministerstvech ČR jako ústředních orgánech státní správy, nakolik budou tyto dokumenty promítat do přípravy národní legislativy. Zatím se tak ovšem neděje v ucelené a meziresortně koordinované podobě. Vzhledem k dlouhotrvajícímu neuspokojivému stavu české krajiny, zvláště pak její zemědělsky obhospodařované části, a očekávanému nárůstu problémů souvisejících s deficitem vláhy, je zcela na místě zavést nový, lépe integrovaný přístup k řešení těchto problémů.

Územní plánPrahy

Začlenění územního systému ekologické stability (ÚSES) do naší národní legislativy v devadesátých letech minulého století koresponduje s tehdejšími úvahami o vzniku Celoevropské ekologické sítě. Na rozdíl od nich se však ÚSES v ČR metodicky vyvíjel a plošně se promítl do územně plánovací činnosti všech hierarchických úrovní. Průběžně je na základě nových poznatků aktualizován a nejinak je tomu v Praze a jejím okolí. Doprovodným efektem je snaha o dosažení maximálně možné kontinuity systému a průchodnosti krajiny zejména při přípravě staveb dopravní infrastruktury. ÚSES je sice specificky zaměřeným nástrojem ochrany přírody, má však nadále svůj těžko zastupitelný význam právě díky své propojenosti s územním plánováním a také pozemkovými úpravami. Pokud by se jej podařilo vhodně začlenit do výše zmíněného meziresortního a plně integrovaného přístupu k české krajíně, jeho přínos by ještě stoupl.

-
-
-

3.2 Dopravní infrastruktura | 600

Propojený dopravní systém je základní podmínkou chodu a rozvoje Pražské metropolitní oblasti a ostatních regionů ČR, jakož i podmínkou rozvoje Evropské unie jako celku. Propojení regionů ČR je zakotveno v dokumentu MD Dopravní politika ČR pro období 2014–2020 s výhledem do roku 2050. Současně je propojení regionů obsaženo v Bílé knize o dopravě EU s názvem Plán jednotného evropského dopravního prostoru – vytvoření konkurenceschopného dopravního systému účinně využívajícího zdroje. Propojení na úrovni Pražské metropolitní oblasti probíhá na všech hierarchických úrovních dopravní infrastruktury: pozemních komunikací (dálnice, silnici všech tříd, místní komunikace, lesní a polní cesty), železniční (celostátní i regionální dráha) a do jisté míry také Vltavské vodní cesty. Na národní a mezinárodní úrovni tvoří páteř dopravního systému napojení hlavního města Prahy dálnice a silnice I. třídy, celostátní železniční tratě a vodní cesty, ale i mezinárodní letiště.

Dopravní síť v Praze

Pro optimální dopravní propojení Prahy s okolními regiony není podstatné pouze fyzické propojení, ale také kvalita těchto spojení. Ta je charakterizována z hlediska uživatelů především rychlostí, spolehlivostí, bezpečností a komfortem. Z hlediska správců infrastruktury a řízení provozu pak navíc také jednoduchostí údržby a socioekonomickými aspekty. V současné době je především problematické zajistit spolehlivost sítí vzhledem k vysokým intenzitám automobilové dopravy a nedostatku kapacity železničních tratí a stanic. Rozvoj dopravních sítí je navíc pomalejší než trend růstu provozu na ní. S růstem globální ekonomiky dochází ke kontinuálnímu růstu přepravy zboží. Vzhledem k operativnosti a rychlosti silniční dopravy je tento trend patrný zejména na síti pozemních komunikací. Nerovnoměrný růst provozu a rozvoj dopravní infrastruktury částečně řeší rozvoj technologií (telematické aplikace, zabezpečovací zařízení na železnici), který je nejvíce patrný v silniční dopravě.

3.2.1 NAPOJENÍ METROPOLE NA EVROPSKOU, REPUBLIKOVOU A REGIONÁLNÍ DOPRAVNÍ SÍŤ

Hlavní město je významnou křižovatkou dopravních cest všech módů, právě popisem jednotlivých druhů infrastruktury pro tyto módy se zabývá toto téma. Napojení na republikovou dálniční a silniční síť v radiálních směrech je až na chybějící dálniční napojení směrem na České Budějovice topologicky kompletní vyjma několika závad. Toto umístění Prahy v dálniční a silniční síti a nedostatečně technicky vybavená vnitroměstská síť přinášejí městu velkou zátěž emisemi hluku a exhalací z tranzitní dopravy. Praha je největší a nejvýznamnější

železniční uzel v rámci republikové sítě. Chybí však rychlostní tratě, které se postupně budují v celé Evropě, a to jak pro mezinárodní, tak pro vnitrostátní dopravu. Nejintenzivnější spojení se světem zajišťuje letecká doprava – Letiště Václava Havla Praha se dvěma osobními a dvěma neosobními terminály. Vazba mezi Prahou a regionem je životně důležitá a bez kvalitní a stále se rozšiřující veřejné hromadné dopravy by se rozvoj města a regionu zastavil. Pražská integrovaná doprava zahrnující všechny druhy veřejné dopravy v roce 2018 obsluhovala 657 obcí Středočeského kraje, což je téměř dvojnásobné navýšení od roku 2014.

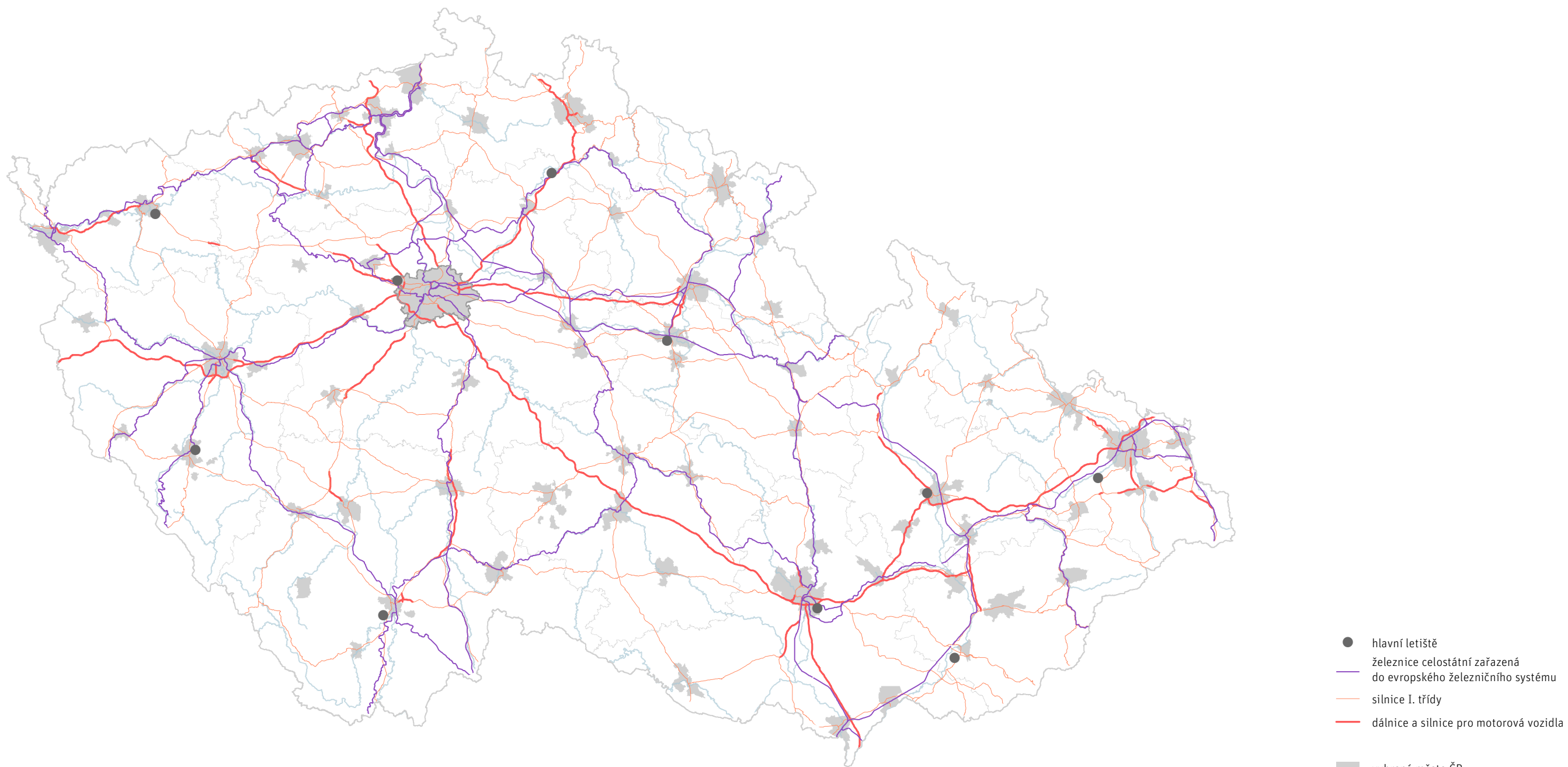
Hlavní město Praha je geografickou polohou, ekonomickou pozicí i topologií sítě předurčeno být **důležitým zdrojem a cílem cest, ale také tranzitním místem mezinárodní dopravní sítě**. Napojení na národní a mezinárodní síť je realizováno především radiálně dálnicemi I. a II. třídy a silnicemi I. třídy, některé jsou součástí mezinárodních tahů označených „E“. V blízkosti hranic správního území dále vedou dálnice II. třídy D4 a silnice I/9. Dálnice a silnice jsou propojeny Pražským okruhem, neboli dálnici II. třídy D0, která vytváří nespojitý polokruh. Napojení na republikovou dálniční a silniční síť v radiálních směrech je až na chybějící dálniční napojení směrem na České Budějovice topologicky kompletní (→ Obr. 3.2.1.1). Vykazuje však určité **dopravní závady**, které jsou patrné zejména na dálnicích II. třídy D7 a D10 a silnicích I/2, I/4 a I/12. Závady se týkají především šířkových parametrů v současném uspořádání jízdních pásů, např. nedostatečné šířky zpevněné krajnice, dále nedostatečně vybavených křižovatek a úseků neoznačených jako dálnice s přechody pro chodce (I/4 a I/7). Vzhledem k topologii dálniční a silniční sítě je hlavní město Praha **tranzitním bodem pro nákladní dopravu**, která nadměrně zatěžuje nedostatečně technicky vybavenou vnitroměstskou síť z hlediska dopravního i z hlediska emisí hluku a exhalací.

Dopravní síť v Praze

Železniční uzel Praha je **největší a zároveň nejvýznamnější železniční uzel v rámci české železniční sítě**. Do hlavního města Prahy ústí celkem 10 konvenčních železničních tratí (→ Obr. 3.2.1.1), z toho jsou 2 regionální, 3 celostátní ostatní a 5 celostátních zařazeny do systému transevropské dopravní sítě (TEN-T) (směr Kolín, Kralupy nad Vltavou, Beroun, Benešov a Lysá nad Labem). Z pohledu tranzitních železničních koridorů se v Praze protíná I., III. a IV. tranzitní železniční koridor. Pouze tratě zařazené do systému TEN-T jsou dvojkolejné a elektrizované, ostatní jsou jednokolejné s nezávislou trakcí. Veškeré osobní železniční tratě zaústěné do hlavního města tvoří páteř Pražské integrované dopravy pro propojení Prahy se Středočeským krajem prostřednictvím linek označených písmenem „S“ a od toho odvozeným systémem nazvaným „ESKO“ (→ Obr. 3.2.1.2). Do Prahy není zaústěna

3.2.1.1 Napojení Prahy na národní dopravní síť

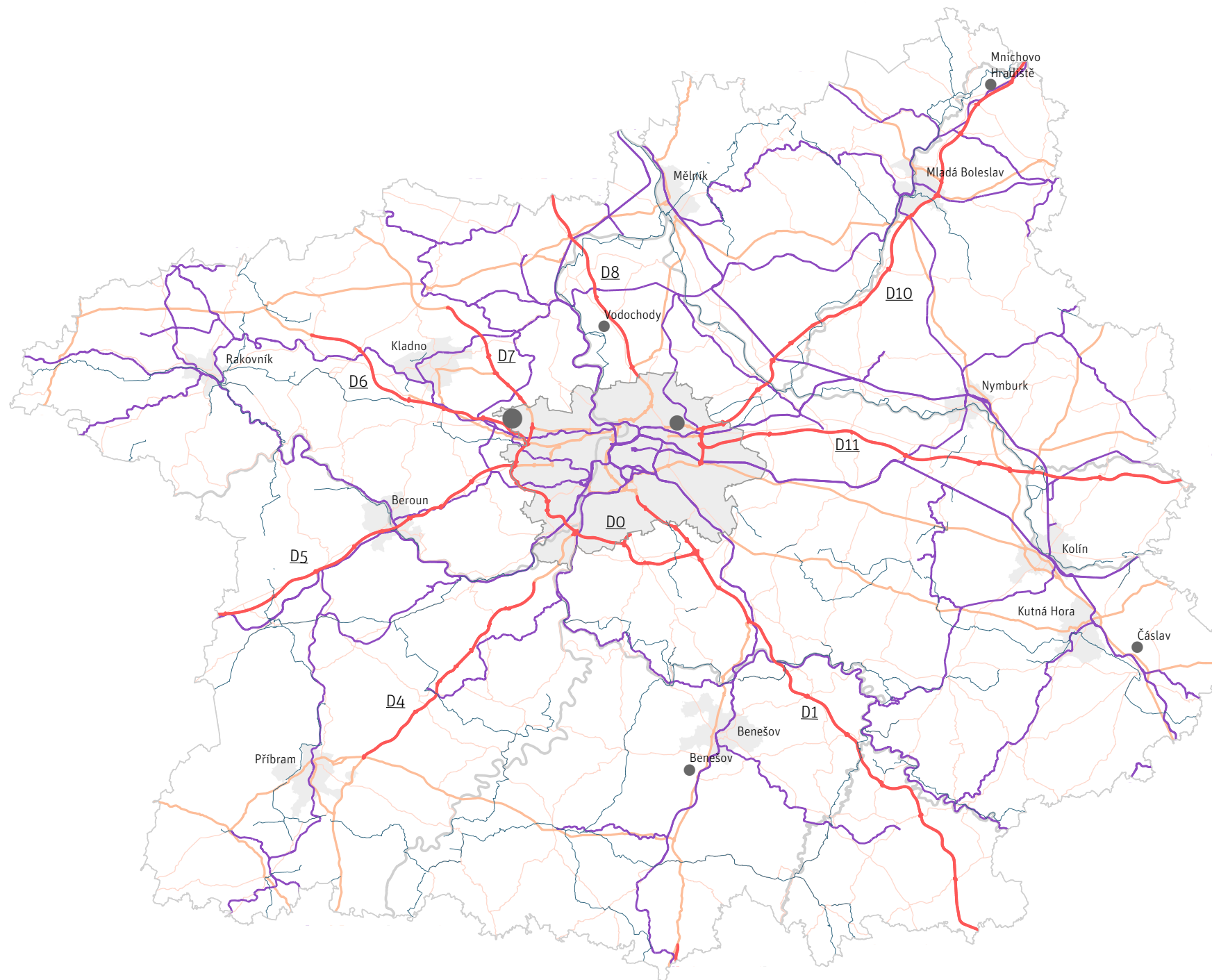
IPR Praha 2020 / data: PÚR ČR 2019, úplné znění po aktualizaci č. 1, 2, 3

0 | | | | 50 km

3.2.1.2 Napojení Prahy na regionální dopravní síť

IPR Praha 2020 / data: ÚAP SČK 2018

- Letiště Václava Havla
- Letiště Praha-Kbely
- ostatní mezinárodní letiště
- cyklotrasy – hlavní tahy
- železnice – hlavní tahy
- silnice 1. třídy
- silnice 2. třídy
- dálnice
- vybraná města ČR

| 0 | | | | 25 km

žádná vysokorychlostní železniční trať. V rámci železničního uzlu Praha je Jižní nákladní spojka (Praha–Radotín a Praha–Běchovice) významnou tratí pro nákladní dopravu tvořící obchvat centrální části uzlu. Téměř všechny radiální železniční tratě jsou dnes na hranici své kapacity a některé úseky jsou již přetíženy, což snižuje spolehlivost železniční dopravy.

Praha a Středočeský kraj jsou ve veřejné hromadné dopravě provázány do **integrovaného dopravního systému** s názvem Pražská integrovaná doprava. Propojení obou regionů vytváří kromě vlakových spojů také spoje autobusové. Autobusové linky využívají silniční infrastrukturu, a pokud jsou ukončeny v Praze, jde zpravidla o konečnou zastávku u stanice metra. Kromě denní dopravy funguje také noční doprava zajišťovaná autobusy a vlaky. Segment příměstské autobusové dopravy byl ve sledovaném období **výrazně ovlivněn probíhajícím suburbanizačním procesem** a také rozvojem systému Pražské integrované dopravy (PID). Výrazný nárůst počtu přepravených cestujících lze pozorovat zpravidla po integraci nové oblasti Středočeského kraje. Proces integrace dosud není ukončen. PID v roce 2018 obsluhovala celkem 657 obcí (pro srovnání v r. 2014 to bylo 354 obcí). Mezi nejvýznamnější terminály příměstské autobusové dopravy patří Černý Most, smíchovské nádraží, Zličín, Veleslavín, Letňany a Depo Hostivař. Meziměstská a dálková autobusová doprava včetně mezinárodní je zajišťována zpravidla soukromými dopravci a je vedena buď na ústřední autobusové nádraží na Florenci (ÚAN Florenc), nebo na autobusová stanoviště Nádraží Holešovice, Černý Most, Roztyly, Zličín, Želivského a Na Knížecí.

Hlavní město je rovněž napojeno na leteckou a vodní dopravu v republikovém i celosvětovém měřítku. Napojení na národní i mezinárodní veřejné **letecké linky** je realizováno prostřednictvím Letiště Václava Havla Praha s dvěma veřejnými osobními terminály, dvěma neveřejnými osobními terminály a cargo terminálem. I přes relativně malou vzdálenost z letiště do centra města a stále rostoucí počet cestujících zde neexistuje žádná kolejová doprava. **Vodní doprava** je zajišťována prostřednictvím Vltavské vodní cesty a přístavů na řece Vltavě a v ústí Berounky. Z celorepublikového hlediska je v Praze vodní doprava využívána především pro osobní rekreační plavbu a v omezené míře také pro dopravu nákladů. Stěžejní roli zde hrají přístavy Radotín, Smíchov a Holešovice. Význam lodní dopravy může růst s přepravou nákladu a tlakem na udržitelnější formy dopravy z hlediska environmentálního a energeticky a prostorově efektivního.

Hlavní město Praha se za poslední dekády či staletí rozšiřuje do Středočeského kraje, ať už správně, nebo fyzicky rozmístěním obyvatelstva, které pravidelně dojíždí do širšího centra města. Nestálostí hranic, které byly donedávna pouhými hranicemi okresů, a změnami směrů cestování obyvatelstva

v „přípražské“ oblasti z dostředných do místních center na dostředné do pražského centra začíná vzrůstat i snaha o dobudování vhodnější **infrastruktury pro jízdu na kole** z širšího okolí Prahy k jejímu středu. Fungujících spojení vyššího standardu samostatnou stezkou apod. je poskrovnu, patří k nim řádově desítka propojení jako např. Troji s Klecany, Horních Počernic a Zelenče, Klánovic a Úval, Průhonic a Újezdu, Vestce a Kunratic, Komořan a Vraného nad Vltavou, Radotína a Černošic, Stodůlek a Jinočan, Sobína a Zličína nebo Řep a Hostivice. Dle navrženého memoranda Středočeského kraje a Prahy je sledován postup dalšího vylepšení jednotek spojení mezi Tuchoměřicemi a Nebušicemi, Zdiby a Březiněvsí, Ďáblicemi a Zdiby, Dolními Chabry a Zdiby, Třeboradicemi a Hovorčovicemi, Hrnčíři a Rozkoší, Újezdem a Průhonicemi, Královicemi a Křenicemi. Mimo uvedené chybí uvést mnoho dalších důležitých spojnic – s Roztoky u Prahy, Brandýsem nad Labem, Dolními Břežany, Davlí, Rudnou či Kněževsí.

3.2.2 KVALITA SPOJENÍ METROPOLE A SPOLEHLIVOST SÍTĚ

Téma řeší problematiku kvality provozu na dopravní infrastruktuře, a to jak na silnicích, tak železnicích. Intenzita dopravy na pozemních komunikacích především v ranních špičkách téměř na všech vjezdech do Prahy způsobuje kongesce pravidelně na některých úsecích (dálnice D1, D8, silnice I/2 a I/4 a jihozápadní a východní segment Pražského okruhu). Díky bezpečnostním limitům tunelových úseků Městského okruhu dochází vlivem regulace provozu k přenosu dopravních excesů z jedné strany města na druhou. Příměstské autobusy díky kongescím a dopravním excesům získávají zpoždění a stávají se nespolehlivými, a to nejen ty, které svou trasu končí v centru města na Florenci, ale také ty, které míří k terminálům u stanic metra a vlakových nádraží. Velkou výzvou je kultivace těchto morálně zastaralých terminálů. Kvůli výraznému nárůstu poptávky a následné vyšší nabídce spojů městské a příměstské železnice společně s rozvojem dálkové dopravy došlo na většině radiálních tratí k problémům s kapacitou tratě. Některé úseky tratí jsou přetížené. Kapacitní problém by pomohla vyřešit výstavba nových vysokorychlostních tratí a zprovoznění konceptu rychlých spojení.

Na dálnici D1 dochází ke kumulaci vazeb ze směrů Brno a České Budějovice v kombinaci s dojíždkovými vztahy z příměstské oblasti, což způsobuje pravidelné kongesce v dopravních špičkách a vysokou citlivost na dopravní excesy. Problém je umocněn neexistující kolejovou infrastrukturou v jihovýchodním segmentu aglomerace. **Na některých úsecích dálniční a silniční sítě dochází k pravidelné tvorbě kongescí v ranní špičce**, jde zejména o dálnici D1, D8

a silnici I/2 a I/4 a jihozápadní a východní segment Pražského okruhu (dálnice D0). Vysoké intenzity dopravy jsou však ve špičkových hodinách běžně na všech vjezdech do Prahy a může tak docházet k lokální tvorbě kongescí prakticky všude, navíc s rizikem náhlého zhoršení situace vlivem různých dopravních excesů. Největším infrastrukturním limitem jsou v tomto případě především křižovatkové pohyby (připojování a odpojování), koncentrace mnoha přepravních proudů z dálniční a silniční sítě ČR na síti místních komunikacích rychlostních i sběrných hlavního města. Díky bezpečnostním limitům tunelových úseků Městského okruhu dochází vlivem regulace provozu k přenosu dopravních excesů z jedné strany města na druhou, podrobněji téma 600.3.1.2. Těžká nákladní vozidla, zejména návěsové soupravy, pak kromě příjezdových úseků do hlavního města signifikantně ovlivňují dopravní intenzity na ulicích Kbelská, Průmyslová, Štěrboholská spojka a Jižní spojka, čili ve směru D1 a D8.

Kvůli výraznému nárůstu poptávky a následné vyšší nabídce spojů městské a příměstské železnice společně s rozvojem dálkové dopravy došlo na většině radiálních tratí k **problémům s kapacitou tratě**. Tratí, která dnes trpí největšími problémy, je trať Praha–Kolín, jejíž optimální hodnoty propustnosti v některých úsecích dosahují hodnoty až 160 %. [54] Vytížení některých železničních tratí je již tak velké, že tento fakt znemožňuje další rozvoj železniční dopravy. Příkladem je nejpřetíženější trať na síti Správy železnic, trať Praha hlavní nádraží – Praha-Smíchovské nádraží, kde některé vlaky musí být ukončeny již na Smíchově. Vytížení této tratě dosahuje 180% [54] optimální hodnoty propustnosti. Kapacitní problém na železnici v Praze i v regionu již do budoucna neumožňuje výrazné rozšíření provozu jak dálkové, tak i regionální a nákladní dopravy. Nástroj na skokové zvýšení kapacity tratí a zároveň zatraktivnění dálkové železniční dopravy je výstavba nových vysokorychlostních tratí a zprovoznění konceptu rychlých spojení - podrobněji v tématu 600.3.3.3. I přes poměrně hustou síť železničních tratí v okolí Prahy **existují části regionu, kde není dostatečná obsluha železniční dopravou**. Mezi nejvýznamnější chybějící či nedostačující spojení v rámci relace Praha–region patří především spojení do Kladna či Brandýsa nad Labem-Staré Boleslavi potažmo Mladé Boleslavi nebo Neratovic.

Provoz autobusových linek Pražské integrované dopravy (PID) a Integrované dopravy Středočeského kraje probíhá po pozemních komunikacích, jakékoliv kongesce či jiné dopravní excesy se tak promítají do spolehlivosti spojů příměstských autobusů. Příměstská autobusová doprava směřuje převážně k celoměstsky významným terminálům autobusové dopravy Černý Most, Zličín, Veleslavín, Letňany, Depo Hostivař. **Prakticky všechny terminály jsou morálně či technicky zastaralé a neposkytují dostatečně kvalitní**

zázemí cestujícím, řidičům či nejsou plnohodnotnou součástí kvalitního veřejného prostranství. Jediné autobusové nádraží v Praze, které vypravuje pouze autobusy mimo PID, je autobusové nádraží Florenc. Další linky spojující Prahu s vnějším územím jsou vypravovány z autobusových terminálů (nádraží, stanovišť) Černý Most, Zličín, Veleslavín, Letňany a Depo Hostivař. Výhoda ústředního autobusového nádraží (ÚAN) Florenc je jeho poloha ve vztahu k ostatním módům veřejné dopravy i možnost přestupu na mezinárodní linky. Relativně blízko jsou také umístěny žst. Praha hlavní nádraží a Masarykovo nádraží, Hlavní nádraží je však pro pěší přestup se zavazadly relativně stále dost vzdálené. Dopravní nevýhodou ÚAN Florenc je pak zatížení místních komunikací dálkovou autobusovou dopravou a možnost zpoždění autobusových spojů v kongescích v centrální části města. Pro cestující také slouží parkoviště P+R umístěné u stanic metra a vlaků ve Středočeském kraji. Chybí však koordinovaný postup výstavby či jednotné standardy vybavení a provozu parkovišť P+R na základě potenciálu jednotlivých stanic kolejové dopravy (→ Obr. 600.3.3.3.1).

3.2.3 ZÁVĚR PODKAPITOLY

Hlavní město je svou geografickou polohou, ekonomickou pozicí i topologií sítě předurčeno jako důležitý zdroj a cíl cest, ale také jako tranzitní místo na mezinárodní dopravní síti. Napojení na národní a mezinárodní síť je realizováno především radiálně dálnicemi I., II. třídy a silnicemi I. třídy, některé jsou součástí mezinárodních tahů označených „E“. Napojení na republikovou dálniční a silniční síť v radiálních směrech je až na chybějící dálniční napojení směrem na České Budějovice topologicky kompletní, vykazuje však určité dopravní závady a na některých úsecích dálniční a silniční sítě dochází k pravidelné tvorbě kongescí v ranní špičce. Železniční uzel Praha je největší a zároveň nejvýznamnější železniční uzel v rámci české železniční sítě. Do hlavního města Prahy ústí celkem 10 konvenčních železničních tratí, které zároveň tvoří páteř Pražské integrované dopravy pro propojení Prahy se Středočeským krajem. Z pohledu tranzitních železničních koridorů se v Praze protíná I., III. a IV. tranzitní železniční koridor. Do Prahy není zaústěna žádná vysokorychlostní železniční trať. Téměř všechny radiální železniční tratě jsou dnes na hranici své kapacity a některé úseky jsou již přetíženy, což snižuje spolehlivost železniční dopravy.

Pražská integrovaná doprava

Pražská integrovaná doprava v roce 2018 obsluhovala celkem 657 obcí (pro srovnání v r. 2014 to bylo 354 obcí). Mezi nejvýznamnější terminály příměstské autobusové dopravy patří Černý Most, smíchovské nádraží, Zličín, Veleslavín, Letňany a Depo Hostivař. Meziměstská a dálková autobusová doprava včetně mezinárodní je zajišťována zpravidla soukromými dopravci a je vedena buď na ústřední autobusové nádraží na Florenci, nebo na autobusová stanoviště Nádraží Holešovice, Černý Most, Roztyly, Zličín, Želivského a Na Knížecí. Hlavní město Praha je samozřejmě také napojeno na leteckou a vodní dopravu v republikovém i celosvětovém měřítku. Napojení na národní i mezinárodní veřejné letecké linky je realizováno prostřednictvím Letiště Václava Havla Praha. Vodní doprava je zajišťována prostřednictvím Vltavské vodní cesty a přístavů na řece Vltavě a v ústí Berounky. Fungujících cyklistických spojení vyššího standardu samostatnou stezkou apod. je poskrovnu, patří mezi ně řádově desítka propojení např. Troji s Klecany, Horních Počernic a Zelenče, Klánovic a Úval, Průhonic a Újezdu, Vestce a Kunratic, Komořan a Vraného nad Vltavou, Radotína a Černošic, Stodůlek a Jinočan, Sobína a Zličína nebo Řep a Hostivice.

-
-
-

3.3 Technická infrastruktura | 700

Praha je v oblasti technické infrastruktury závislá na zdrojích mimo její území a jako součást většího celku je napojena na evropské, republikové i regionální sítě zásobování energiemi a pitnou vodou. Vytváří se tak přímá vazba mezi Prahou a ostatními regiony s vlastními specifiky. Systémy provozních souborů, vedení, objektů, zařízení a ploch technické infrastruktury nezbytně vyžadují koordinaci v území, a to vždy s ohledem na ochranu území pro následné využití budoucími generacemi. Vlastní vazba na region není pouze v oblasti technické infrastruktury, ale také z hlediska povodňového ohrožení řek Vltavy a Berounky. V této souvislosti má Prahy na řekách vybudována protipovodňová opatření.

Území, na kterém je vybudována infrastruktura

3.3.1 NAPOJENÍ METROPOLE NA EVROPSKOU, REPUBLIKOVOU A REGIONÁLNÍ SÍŤ

Území, na kterém je vybudována infrastruktura

Metropole jako součást většího celku je napojena na regionální, republikovou a evropskou síť technické infrastruktury. S propojeností sítě v evropském měřítku souvisí i riziko výpadku celoevropské či republikové sítě. V rámci republikového a regionálního kontextu je Praha závislá na zdrojích mimo její území. Téma sleduje nejen závislost metropole na zdrojích regionu – na vodních zdrojích, na hlavním zdroji centrálního zdroje tepla (Elektrárna Mělník I) na území Středočeského kraje, ale i oblasti ve Středočeském kraji, které jsou závislé na napojení na pražskou síť, a deficity, které vznikají novou výstavbou.

Území, na kterém je vybudována infrastruktura

Technická infrastruktura jako součást veřejné infrastruktury je zřizována a využívána ve veřejném zájmu. Systémy provozních souborů, vedení, objektů, zařízení a ploch technické infrastruktury nezbytně vyžadují koordinaci v území, a to jak krajskou, státní, tak evropskou. To vždy s ohledem na ochranu území pro následné využití budoucími generacemi. Z pohledu Prahy jde hlavně o vedení a zařízení elektroenergetických, tepelných a plynárenských sítí, dále dálkovodů, vodovodních a kanalizačních sítí, systému odpadového hospodářství a elektronických komunikací, které svým významem přesahují území hlavního města a kdy jednotlivé systémy technické infrastruktury jsou propojené s dalšími kraji i státy. To je dáno jednak tím, že **zdroje jednotlivých systému jsou situovány mimo území Prahy** (vedení ZVN 400 kV, resp. 200 kV, VTL plynovody s tlakem nad 40 barů, tepelný zdroj z Elektrárny Mělník I nebo zdroje pitné vody aj.), tak tím, že z vybraných systémů jsou zásobovány a obsluhovány některé obce ve Středočeském kraji (zásobování vodou, odkanalizování, elektronické komunikace aj.), nebo přes území Prahy pouze tranzitují (dálkovody) (→ Obr. 3.3.1.1).

Hlavní město je závislé na zdrojích mimo jeho území zejména v oblasti energetického zásobování a zásobování vodou. Distribuční soustava Prahy je napojena především na celostátní přenosovou soustavu ČEPS, a. s., která svými vedeními o napětí 400 kV a 220 kV přivádí výkon do vstupních transformoven TR 400/110 kV Řeporyje a Chodov a TR 220/110 kV Malešice. ČEPS, a. s., zajišťuje provoz a rozvoj přenosové soustavy nejen na území ČR, ale v kontextu mezinárodní spolupráce i v rámci evropských propojených přenosových soustav. Podobně je to u zásobování plynem, kde je Praha zásobována z přepravní soustavy plynovodů VTL s tlakem nad 40 barů (součástí evropské propojené soustavy) společnosti NET4GAS, s. r. o., prostřednictvím regulačních stanic Třeboradice, Měcholupy a Drahelčice. V zásobování tepelnou energií je Praha z velké části závislá na dodávkách prostřednictvím hlavního tepelného napáječe z Elektrárny Mělník I, která je součástí jedné z největších existujících kogeneračních soustav. Mimo energetické obory je hlavní město závislé na dodávkách pitné vody ze Středočeské vodárenské soustavy. Základními zdroji surové vody s návazností na její následnou úpravu na vodu pitnou jsou Úpravna vody Želivka s vodárenskou nádrží VD Švihov a Úpravna vody Káraný se zdrojem závislým na vodním toku Jizera. Pitnou vodu do hlavního města přivádí vodovodní přivaděče z Úpravny vody Želivka do vodojemu Jesenice I. a z Úpravny vody Káraný do vodojemu Flora a Ládví I (→ Obr. 3.3.1.2).

Území, na kterém je vybudována infrastruktura

3.3.2 RETENCE VODY V ÚZEMÍ A PROTIPOVODŇOVÁ OPATŘENÍ

Území, na kterém je vybudována infrastruktura

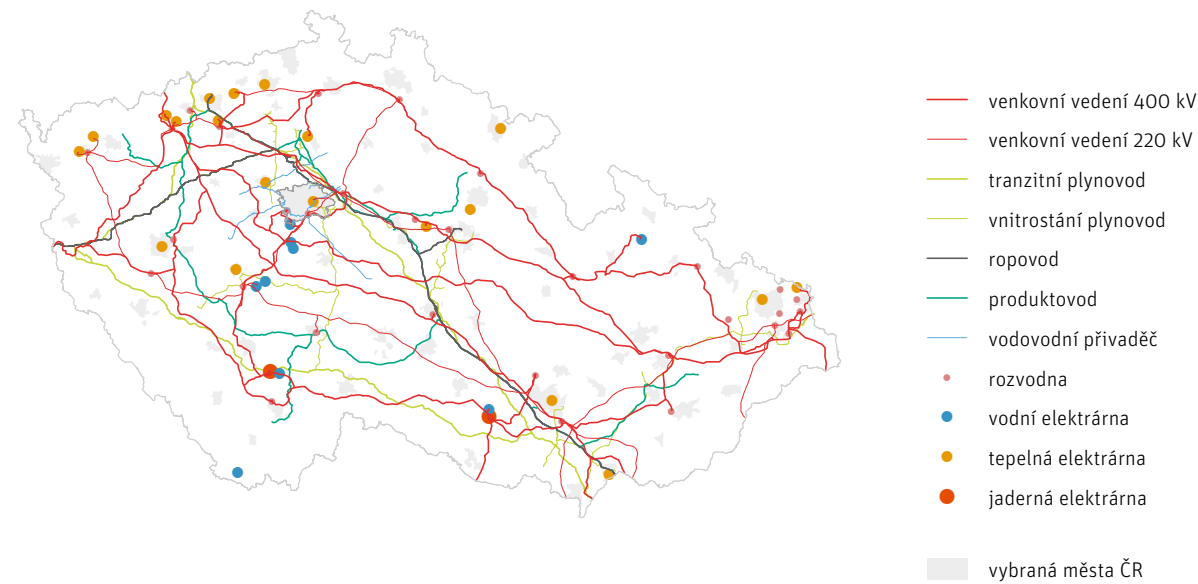
Území regionu zásadně ovlivňují i změny odtokových poměrů v důsledku navýšení zpevněných ploch (urbanizace krajiny), což v případě srážek způsobuje zvýšení povrchového odtoku do drobných vodotečí a vzniku povodní či ke vzniku bleskových povodní bez koryta drobné vodoteče. Řešením jsou společná protipovodňová opatření metropole a Středočeského kraje.

Území, na kterém je vybudována infrastruktura

Povodňový režim Vltavy na dolním toku je ovlivněn provozem nádrží vltavské kaskády, které jsou do určité míry schopné transformovat povodňové vlny z horní Vltavy. Velikost povodně na dolním toku Vltavy je tak dána možnostmi transformace povodňové vlny přicházející z horní části povodí Vltavy a jejím eventuálním střetem s povodněmi přicházejícími ze Sázavy a Berounky. Přestože se zdá, že průtoky v hlavním městě jsou konstantní, z dlouhodobého hlediska jsou odtokového poměry celkové podprůměrné. Pohyb hladin v pravidelně sledovaném souboru významných vodních nádrží v průběhu roku odpovídá odtokové podprůměrnému období. Průměrně až slabě nadprůměrné hodnoty odtoku se objevují pouze počátkem roku, ale po celý zbytek roku pak kolísají

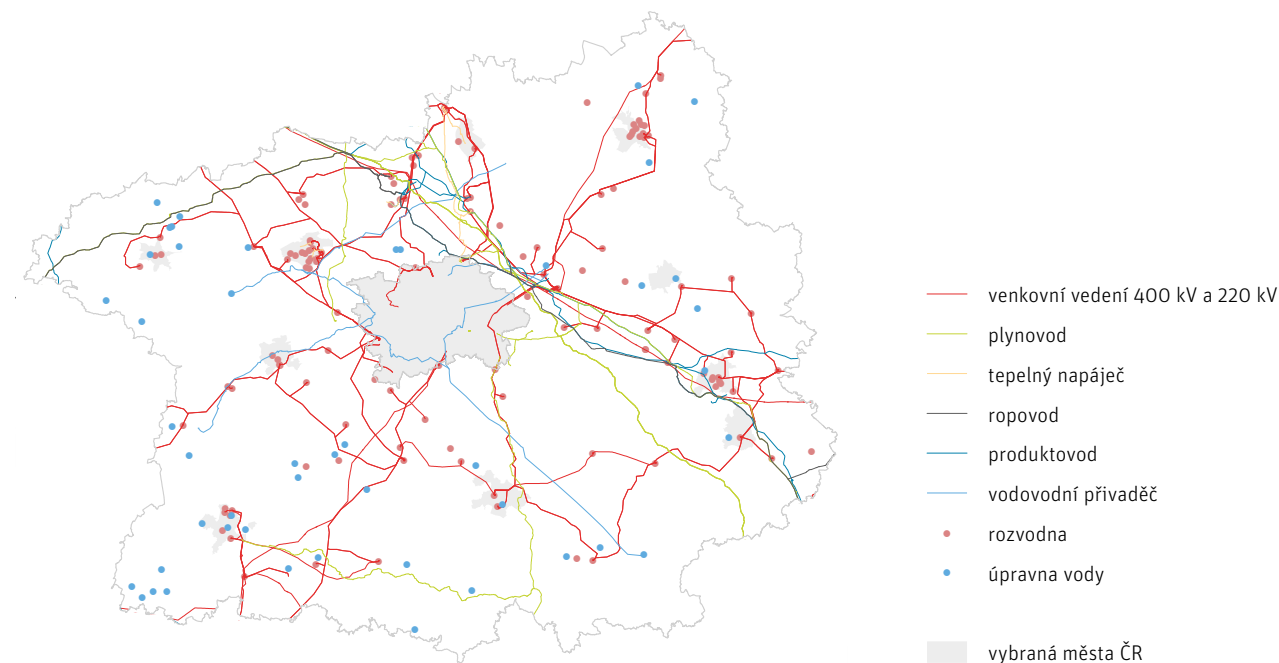
3.3.1.1 Napojení Prahy na republikovou síť technické infrastruktury

IPR Praha 2020 / data: PÚR ČR 2019, úplné znění po aktualizaci č. 1, 2, 3

3.3.1.2 Napojení Prahy na regionální síť technické infrastruktury

IPR Praha 2020 / data: ÚAP SČK 2018

většinou výrazně pod dlouhodobými měsíčními průměry. Těto situaci také odpovídá schopnost akumulace vody v zásobních prostorech nádrží, zejména v letním období, která jsou po několik posledních let charakteristická spíše deficitními srážkami a při nadprůměrné teplotě vzduchu zesiluje také výpar z vodní hladiny.

Příčinou povodní v Praze jsou tedy extrémní srážkové události v povodí Vltavy, Sázavy a Berounky. Velikost povodňových průtoků ovlivňují, kromě nasycení půdy a koryt vodních toků, také vodní díla vltavské kaskády. Mezi veřejností existuje názor, že vltavská kaskáda ochrání Prahu před povodněmi, avšak **nádrže vltavské kaskády byly projektovány a jsou určeny zejména k akumulaci vody pro elektroenergetické využití**. Hydraulické výpočty a provozní zkušenosti dokazují, že nádrže vltavské kaskády jsou schopny výrazně snížit nižší povodňové průtoky při povodních velikosti zhruba desetileté vody, ale **větší povodně nemohou významně ovlivnit**.

Na Berounce a Sázavě je možnost transformace povodní zcela minimální z důvodu absence nádrží. V současné době koryto Vltavy v Praze převede beze škod průtok cca 2 000 m³/s, tedy přibližně desetiletou velkou vodu. Pro eliminaci povodňového ohrožení budovala Praha na svém území protipovodňová opatření, t.j. stále protipovodňové zemní hráze nebo železobetonové stěny, mobilní protipovodňové bariéry a dočasnou protipovodňovou ochranu z pytlů s pískem. Tato liniová opatření jsou doplněna o hradidlové komory na kanalizační síti v místech možného proniknutí vzduché vody do chráněného území. Kromě oblastí kolem vodních toků jsou dále realizována opatření ochrany pražského metra. Souhrnně lze konstatovat, že **protipovodňová opatření na ochranu Prahy bez větších problémů plní svůj účel** v zajištění protipovodňové ochrany do úrovně návrhových hodnot.

Často opakovaným tématem je, že vybudovaná pražská protipovodňová opatření na Vltavě negativně ovlivňují během povodňových událostí průběh povodně pod Prahou ve Středočeském kraji. To ovšem platí u malých až středních povodní, kdy je objem povodňové vody poměrně malý vzhledem k objemu vyblokovaného záplavového území. Rozhodující je vždy relace mezi objemem povodňové vlny a objemem vyblokovaného záplavového území. V případě Prahy je hodnota neškodného průtoky na úrovni cca 1 500 m³/s. Povodeň 2013 měla kulminaci cca 3 040 m³/s, což odpovídá cca 380 mil. m³ objemu povodně. Návrh nové protipovodňové ochrany Zoo Praha odpovídá vyblokování cca 0,5 mil. m³. Lze konstatovat, že obce pod Prahou jsou postiženy touto povodní, ale vlastní vliv opatření v tomto objemu vody je neměřitelný a zanedbatelný. Zároveň v případě doplnění systému protipovodňové ochrany novými liniemi, např. v Praze Troji, bude prováděno pouze lokálním ovlivněním, které budou eliminovat vhodná kompenzační opatření.

3.3.3 ZÁVĚR PODKAPITOLY

Praha je závislá na zdrojích mimo její území zejména v oblasti energetického zásobování a zásobování vodou. Distribuční soustava hlavního města je napojena především na celostátní přenosovou soustavu ČEPS, a. s., u zásobování plynem na přepravní soustavy plynovodů společnosti NET4GAS, s. r. o. V zásobování tepelnou energií je z velké části závislé na dodávkách prostřednictvím hlavního tepelného napáječe z Elektrárny Mělník I. Mimo energetické obory je hlavní město závislé na dodávkách pitné vody ze Středočeské vodárenské soustavy. Systémy provozních souborů, vedení, objektů, zařízení a ploch technické infrastruktury nezbytně vyžadují koordinaci v území, a to jak krajskou, státní, tak evropskou. To vše vždy s ohledem na ochranu území pro následné využití budoucími generacemi. Z vybraných systémů jsou zásobovány a obsluhovány také některé obce ve Středočeském kraji.

Akumulace vody v zásobních prostorech nádrží je dlouhodobě nižší, zejména v letním období, které přináší po několik posledních let spíše významně deficitní srážky. Vybudovaná protipovodňová opatření na ochranu Prahy bez větších problémů plní svůj účel, zajišťují protipovodňovou ochranu do úrovně návrhových hodnot. Vliv pražských protipovodňových opatření na Vltavě v kontextu velikosti povodní a objemů povodní na obce pod Prahou je neměřitelný a zanedbatelný.

• • •

3.4 Veřejná vybavenost | 800

Praha má geograficky výhodnou centrální polohu v rámci Česka. Společně s historickým, společenským i ekonomickým vývojem si v současnosti upevnila výraznou a nezastupitelnou roli mezi regiony Česka. Praha je největším a zároveň hlavním městem ČR. Odrazem těchto skutečností je výskyt takové veřejné vybavenosti³³, která v jiných městech ČR často nemá své opodstatnění. Jak společenský, tak ekonomický význam Prahy výrazně ovlivnil koncentraci veřejné vybavenosti v místě. Právě na její specifický výskyt a koncentraci se zaměřují témata Význam veřejné vybavenosti a Kvalita veřejné vybavenosti. Kromě charakteristiky této vybavenosti jsou zmíněny její dopady pro Prahu samotnou a její srovnání bud's ostatními městy Česka – hlavně Brnem, nebo se zahraničními městy, převážně středoevropského regionu.

Význam Prahy jako centra odráží kvalitu služeb, které poskytuje, a má také výrazný vliv na dostupnost a spádovost těchto služeb pro místní obyvatele i obyvatele z jiných regionů Česka. Právě třetí téma se věnuje jak dostupnosti, tak spádovosti, kterou služby veřejné vybavenosti přirozeně vytváří. Některé na bázi denní dojížd'ky jako např. základní nebo střední školství, jiné na bázi týdenní dojížd'ky, např. některé střední nebo vysoké školy. Je zřejmé, i bez precizních dat, že spádovost do Prahy z okolních krajů je i za kulturou, sportem nebo obecně trávením volného času – obchodní a nákupní centra, multikína. Téma kromě hodnocení dopadů pro Prahu také svými komentáři potvrzuje informace z prvních dvou témat o významu a kvalitě veřejné vybavenosti v hlavním městě. Témata této podkapitoly naplňují sledovaný jev B009a – vyjížd'ka a dojížd'ka do zaměstnání a škol.

3.4.1 VÝZNAM VEŘEJNÉ VYBAVENOSTI

Praha je historickým centrem prvních státních útvarů na našem území – centrem nejen panovníků a hlavy státu, ale i důležitých institucí správy země. Význam veřejné vybavenosti je tak spojován s rolí Prahy jako střediska – centra. Díky tomuto faktu je veřejná vybavenost Prahy zcela specifická oproti ostatním městům ČR. Nacházejí se zde jak republikové instituce a orgány veřejné správy, tak instituce a úřady sousedních správních a samosprávních celků. Význam Prahy se odráží i v existenci kvalitních vysokých škol a vědeckých institucí, stejně jako v přítomnosti specializovaných zdravotnických

zařízení republikového významu a spádovosti. Zásadní je rovněž bohatý společenský a kulturní život, který význam Prahy ještě zvyšuje. Jsou zde pořádány významné kulturní akce a sídlí zde významné kulturní instituce pro místní i zahraniční návštěvníky. Praha není jen kulturně-společenským centrem, ale i dějištěm sportovních událostí, včetně těch mezinárodních.

V Praze sídlí instituce a orgány veřejné správy téměř všech hierarchických úrovní. Na republikové úrovni jsou to složky moci zákonodárné – obě komory Parlamentu ČR, i moci výkonné – prezident a vláda. Kromě sídla prezidenta republiky a sídla vlády jsou v Praze přítomna také ministerstva, zastupitelské úřady ostatních zemí i pobočky sídel nadnárodních organizací. Moc soudní je v Praze zastoupena Vrchním soudem v Praze s působností pro území přibližně vymezené historickou zemí Čechy. Nejvyšší složky soudní moci jako Ústavní soud nebo Nejvyšší správní soud sídlí v Brně. Na krajské úrovni je Praha sídlem jak institucí pražských, tak středočeských. Podobná situace je na okresní úrovni, kdy v Praze sídlí některé instituce okresů Praha-východ a Praha-západ. Z pohledu samosprávného členění má Praha **velmi rozdrobenou strukturu**, která je navíc **výrazně diferencovaná** (800.3.4.1). Oproti ostatním hlavním městům středoevropských států, např. Vídni, Budapešti, Bratislavě, Varšavě nebo Berlínu, má několikanásobně vyšší počet samosprávných jednotek. To může v důsledku **snižovat efektivitu výkonu veřejné správy v rámci města**.

Význam hlavního města se projevuje i v přípravě na některá budoucí povolání. Specializace vzdělávacích institucí tak někdy reaguje na potřeby trhu, např. pražské letiště. Prahu lze označit nejen za **centrum vzdělanosti**, ale také za **centrum vědy a výzkumu**. Vysoké školství tu má dlouhou tradici a první univerzita ve střední Evropě byla založena právě v Praze roku 1348. Kvalita vysokoškolského vzdělávání je patrná v umístování na žebříčcích nejlepších škol světa (→ Obr. 3.4.1.1), kde jsou tři pražské univerzity v první pětistovce. Podobných výsledků dosahují – v rámci Visegradské čtyřky – i některé polské univerzity. Kromě výzkumných ústavů a pracovišť při univerzitách a vysokých školách zde sídlí i celá řada pracovišť Akademie věd České republiky. Samotné sídlo Akademie věd ČR je také v Praze. Vědou a výzkumem se rovněž zabývají v pražských nemocnicích (viz dále) a některé subjekty podnikatelského sektoru. Praha však není centrem pouze vědeckých institucí, ale je i sídlem vědecké a odborné spolkové činnosti, která má v našich zemích dlouhou tradici. V neposlední řadě je dobré zmínit, že v Praze mají svá sídla i organizace, které jsou na českou vědu přímo navázány jejich finanční podporou – Grantová agentura České republiky nebo Technická agentura České republiky.

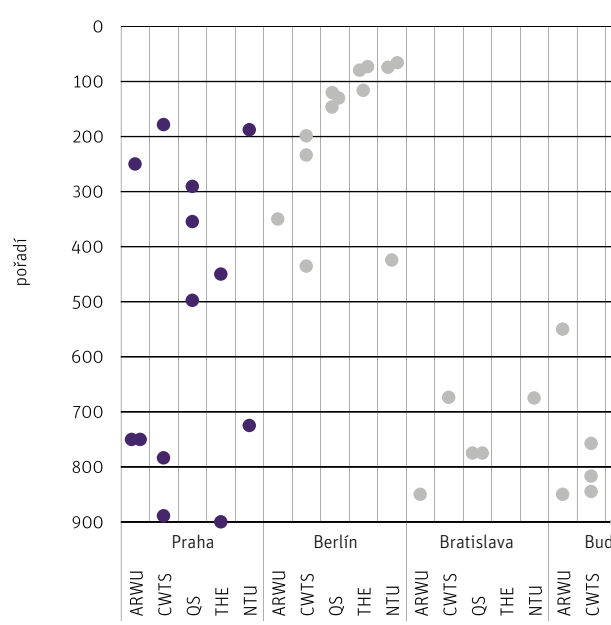
Praha je významným centrem specializované zdravotní péče. Specializovaná pracoviště v nemocnicích slouží pacientům z celé republiky a řada z nich je vědecko-výzkumným pracovištěm mezinárodního významu. Špičkové pracoviště IKEM patří k největším specializovaným klinickým a vědecko-výzkumným pracovištím specializujícím se na kardiovaskulární choroby. Fakultní nemocnice v Motole, největší zdravotnické zařízení v Česku, se řadí i k největším evropským nemocnicím. Za zmínku dále stojí Nemocnice Na Bulovce, vysoce specializovaná na infekční choroby, Ústřední vojenská nemocnice – Vojenská fakultní nemocnice Praha a Ústav leteckého zdravotnictví, také Ústav pro péči o matku a dítě specializovaný na prenatální péči, u jehož zrodu stál profesor Rudolf Jedlička. Význam Prahy stojí za existencí všech těchto pracovišť a jejich koncentrací v hlavním městě.

Praha má svůj velký význam v oblasti kultury, společenského života a sportu. **Bohatý společenský život je odrazem významu Prahy jakožto správního a ekonomického centra země.** V současnosti jsou významné kulturní akce pořádané v Praze lákadlem pro zájemce z celé republiky i zahraničí: Pražské jaro, Febiofest, Pražské quadriennale nebo Shakespearovské slavnosti. Velký význam mají i pražské kulturní instituce, které navštěvují jak tuzemští,

_____

3.4.1.1 Pozice vysokých škol ve vybraných městech ve světových žebříčcích v letech 2018 a 2019

IPR Praha 2020 / zdroj: Academic Ranking of World Universities 2018, CWTS Leiden Ranking 2018, QS World University Rankings 2019, Times Higher Education World University Ranking 2019, National Taiwan University Ranking 2018 (přeloženo)

tak i zahraniční návštěvníci, např. Národní muzeum, Pražská filharmonie nebo Národní galerie. Významné postavení má v Praze i sport. Prestižní záležitostí pro města mohou být také významné sportovní akce. Praha měla v minulosti ambice být pořadatelem letních olympijských her v roce 2016. Velká pozornost je zaměřena na dva nejmasovější sporty – fotbal a hokej. V pořádání hokejového mistrovství světa je Praha poměrně „tradiční“. První hokejové mistrovství pořádala již v roce 1933. Od té doby včetně byla 6x pořadatelem a 4x spolupořadatelem této sportovní akce. V tomto je Praha bezkonkurenčně nejčastěji pořádajícím městem hokejového mistrovství ve střední Evropě – oproti Vídni (6x), Bratislavě (2x) a Berlínu (1x).

3.4.2 KVALITA VEŘEJNÉ VYBAVENOSTI

Význam Prahy se odráží v kvalitě a koncentraci služeb veřejné vybavenosti. Kvalita je zde chápána právě jako vysoká koncentrace běžně dostupných i specifických služeb. Vysoká koncentrace je patrná nejen u veřejných a státních vysokých škol, vědeckých a výzkumných institucí, ale i s nimi souvisejících specializovaných zdravotnických zařízení. Toto vše se odráží ve vysoké koncentraci specializované pracovní

^[1] Veřejná vybavenost zahrnuje stavby, zařízení a pozemky občanského vybavení (§ 2 odst. 1 písm. k) bodu 3 zákona č. 183/2006 Sb.) a stavby, zařízení a pozemky pro obchody a služby (§ 8 nařízení č. 10/2016 Sb. hl. m. Prahy – pražských stavebních předpisů).

síly. Praha je naprosto specifická vysokým podílem kulturně-společenských zařízení a událostí. Podobně jako v případě kulturních zařízení a událostí je tomu u sportu. V Praze najdeme řadu vrcholových sportovních klubů. Poměrně koncentrovaný je zde i lidský potenciál využitelný pro vedení sportovních kroužků, klubů a oddílů. V neposlední řadě je Praha vhodným místem pro trávení volného času spojeného s nakupováním.

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

Koncentrace vysokoškolských vzdělávacích institucí je v Praze velmi vysoká. V Praze sídlí přibližně 30 % veřejných vysokých škol z celé České republiky. Jediným městem v Česku, které by mohlo v tomto směru Praze konkurovat, je Brno, kde sídlí necelých 20 % veřejných vysokých škol. Praha a Brno jsou současně jediná města, kde sídlí státní vysoké školy – Policejní akademie České republiky v Praze a Univerzita obrany v Brně. Díky tomu má Praha vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel a dostatek specializované pracovní síly. S tím souvisí **velmi vysoký podíl vědeckých institucí**. Plných 70 % pracovišť Akademie věd ČR sídlí v Praze. Přibližně 11 % jich sídlí ve Středočeském kraji – převážně z praktických důvodů, např. Astronomický ústav Akademie věd ČR v Ondřejově. Při srovnání s ostatními městy je Praha jednoznačně na prvním místě, co do počtu i podílu těchto pracovišť. Na druhém místě je Brno s podílem pracovišť Akademie věd přibližně 15 %. V Praze sídlí přibližně polovina tzv. bývalých resortních výzkumných ústavů³⁴ (800.3.2.3). Vysokou koncentraci vědecko-výzkumných pracovníků v Praze odráží velký podíl jejich pracovních úvazků – dvoutřetinový z celého Česka. Praha si tak dlouhodobě udržuje špičkové vědecké pracovníky, kteří zvyšují význam Prahy jako města i regionu.

Vysoká koncentrace zdravotnických zařízení na území Prahy (800.3.3.1) zcela logicky odpovídá nejvyšší koncentraci obyvatel na území ČR. Podíl pražských nemocnic všech typů, tj. fakultních, ostatních i následné péče, představuje 14,5 % z ČR. Tato hodnota v republikovém měřítku překračuje hodnoty ostatních krajů, s výjimkou Středočeského, co se týče lůžkové kapacity³⁵ je Praha **naprosto dominantní mezi kraji**. Odborné léčebné ústavy v Praze tvoří 13% podíl, z toho lze vyzdvihnout léčebny pro dlouhodobě nemocné, kterých je zde pětina ze všech republikových. Personální ukazatele za zdravotnictví dokládají i vysokou koncentraci pracovní síly v Praze – podíl

Vysoká koncentrace zdravotnických zařízení v Praze

^[1] síly. Praha je naprosto specifická vysokým podílem kulturně-společenských zařízení a událostí. Podobně jako v případě kulturních zařízení a událostí je tomu u sportu. V Praze najdeme řadu vrcholových sportovních klubů. Poměrně koncentrovaný je zde i lidský potenciál využitelný pro vedení sportovních kroužků, klubů a oddílů. V neposlední řadě je Praha vhodným místem pro trávení volného času spojeného s nakupováním

^[2] síly. Praha je naprosto specifická vysokým podílem kulturně-společenských zařízení a událostí. Podobně jako v případě kulturních zařízení a událostí je tomu u sportu. V Praze najdeme řadu vrcholových sportovních klubů. Poměrně koncentrovaný je zde i lidský potenciál využitelný pro vedení sportovních kroužků, klubů a oddílů. V neposlední řadě je Praha vhodným místem pro trávení volného času spojeného s nakupováním

přepočteného počtu lékařů je 20 %. Vysoká koncentrace uvedených zařízení znamená lepší dostupnost zdravotnické péče pro obyvatele, a to nejen všeobecné, ale i specializované. Plošné pokrytí a dobrá dostupnost je nespornou kvalitou pražských zdravotních služeb a nepochybně přispívá ke kvalitě života obyvatel Prahy.

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

Koncentrace kulturních institucí a zařízení nadregionálního významu, vysoká kulturní aktivita i významná koncentrace památek činí z **Prahy kulturní centrum republiky** (3.4.3). Centrum Prahy je od roku 1992 zapsané na **Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO**, což zvyšuje mezinárodní prestiž Prahy. Z hlediska počtu kulturních památek a z pohledu počtu kulturních zařízení Praha vyniká nejen v tuzemském, ale i zahraničním srovnání. V přepočtu na obyvatele se nachází v Praze více divadel než např. v Berlíně nebo Paříži (800.3.6.1). V počtu divadel i muzeí Praha převyšuje další hlavní města střední Evropy, např. Vídeň a Varšavu. V Praze je **vysoká i koncentrace významných kulturních událostí** (3.4.1). Pro obyvatele taková koncentrace kultury v rámci města představuje potenciál pro kvalitní společenský život a zvyšuje tak kvalitu života Pražanů. **Praha** ovšem v evropském srovnání **zaostává** za některými městy, např. Varšavou, Vídní či Berlínem, **v objemu veřejných výdajů na kulturu na 1 obyvatele**. Současně tímto ukazatelem ale převyšuje některá města, např. Bratislavu (800.3.6.1).

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

V Praze je výrazná i koncentrace klubů různých sportů. **Přítomnost vrcholových klubů přitahuje talenty z celé republiky** a někdy i ze zahraničí. Týká se to jak populárních a masově rozšířených sportů jako fotbal, hokej, basketbal, tak i méně známých nebo ne tak rozšířených. Některé vrcholové sporty ovšem **narážejí na problém** s modernizací současné a výstavby nové **sportovní infrastruktury**. Problematický se jeví stav strahovského stadionu, který je vnímán jako potenciál pro sportovní infrastrukturu. Úspěšným příkladem budování sportovní infrastruktury pro vrcholové sportovce je O2 aréna. Pro sportovce mimo vrcholový sport představuje pražská infrastruktura významný potenciál. Problémem může být technický stav a využitelnost některých zařízení pro sport. Problémy však mohou být i personální, a to nejen na vrcholové úrovni v podobě **nedostatku kvalifikovaných trenérů pro organizovaný sport**. Praha může těžit z přítomnosti Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy nebo vysoké školy PALESTRA, což je výrazná výhoda oproti jiným regionům, kde tento lidský kapitál chybí. Tento potenciál lze nalézt i v dalších krajských městech Česka, které mají na svých vysokých školách sportovní fakulty jako např. Brno a Olomouc.

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

Postavení Prahy jako republikového centra vyplývá mimo jiné i z posuzování kancelářského a retailového trhu. V rámci České republiky je v hlavním městě celková nabídka **moderních**

kancelářských ploch zdaleka nejvyšší, což je dáno především významnou **ekonomickou silou a administrativně-správní funkcí Prahy**. V porovnání celkového objemu moderních kancelářských ploch je před Prahou kupříkladu Mnichov, Berlín, Vídeň i Varšava, srovnatelná s Prahou je Budapešť, horší je v tomto ohledu Bratislava (→ Obr. 3.4.2.1). Míra neobsazenosti pražských moderních kanceláří je na uspokojivé úrovni oproti zemím Visegradské čtyřky, nikoliv však oproti Vídní nebo Berlínu. Z pohledu nájemného za prostory kanceláří vychází Praha jako **poměrně levná destinace**, levnější je ze střeoevropských hlavních měst Bratislava. Pro kvalitu života v Praze dnes představují nákupní centra významný faktor. Neslouží jen pro nákupy samotné, ale mohou být také volnočasovými centry, kde je dostupné mj. i kulturní vyžití, např. multikina (800.2.2.2). Porovnáním hustoty nákupních center, tj. m² moderní maloobchodní plochy³⁶ na 1 000 obyvatel, má v rámci Česka vyšší hustotu než Praha Brno. Vyšší hustota nákupních center je také v případě Bratislavy a Varšavy. Naopak nižší hustotu nákupních center vykazuje Budapešť nebo Berlín (→ Obr. 3.4.2.2). Obecně **nákupní centra představují pro postsocialistická města**, jako je Praha, **významnou složku maloobchodního trhu**.

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

3.4.3 DOSTUPNOST A SPÁDOVOST VEŘEJNÉ VYBAVENOSTI

Dostupnost a spádovost vybraných typů veřejné vybavenosti se odvíjí od jejich významu, kvality i koncentrace v jednom místě – konkrétně v Praze. U vzdělávacích zařízení nižší úrovně jsou vazby na nejbližší zázemí Prahy. V případě vzdělávacích zařízení vyšší úrovně je spádovost vyšší. Nejtěsnější vazby jsou se Středočeským krajem. Některé specifičtější zaměřené střední školy a vyšší odborné školy mají dokonce republikovou spádovost. Podobně se jeví spádovost zdravotnických zařízení, kdy specializovaná pracoviště slouží i pro jiné kraje, případně pro celé Česko. Svým kulturně-společenským významem Praha přitahuje návštěvníky z celé republiky i ze zahraničí. I přes tento fakt je velmi úzká vazba na širší okolí Prahy – hlavně Středočeský kraj. Podobné vazby pak sledujeme také u sportu a nakupování, kdy vznikají vazby na blízké okolí nebo na území dobře dopravně dostupná, např. Plzeňský nebo Liberecký kraj.

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

Žáci a studenti navštěvující pražské školy **mají svá trvalá bydliště i mimo Prahu**. V případě základních škol (ZŠ) se procento žáků s trvalým bydlištěm mimo Prahu pohybuje kolem 10 %, z čehož většinu tvoří Středočeši. Na pražské ZŠ dojíždí více než 7 900 dětí ze Středočeského kraje, z toho 85 % je z okresů Praha-západ a Praha-východ (→ Obr. 3.4.3.1).

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

^[3] síly. Praha je naprosto specifická vysokým podílem kulturně-společenských zařízení a událostí. Podobně jako v případě kulturních zařízení a událostí je tomu u sportu. V Praze najdeme řadu vrcholových sportovních klubů. Poměrně koncentrovaný je zde i lidský potenciál využitelný pro vedení sportovních kroužků, klubů a oddílů. V neposlední řadě je Praha vhodným místem pro trávení volného času spojeného s nakupováním

, Regionální přesah mají střední školy (SŠ) a vyšší odborné školy (VOŠ), jakožto vyšší stupeň vybavenosti. Přibližně 64 % studentů pražských SŠ má trvalé bydliště v Praze a necelých 30 % ve Středočeském kraji (→ Obr. 3.4.3.2). Podíly studentů VOŠ, bez rozdílu formy studia, jsou vyrovnanější než v případě SŠ. Praha se podílí na počtu studentů VOŠ přibližně 35 %, Středočeský kraj – stejně jako ostatní kraje – přibližně 30 % a studenti s trvalým pobytem mimo ČR přibližně 5 %. **Veřejné vysoké školy (VŠ)** v Praze navštěvuje přibližně 27 % studentů s trvalým bydlištěm v Praze, přibližně 18 % studentů s trvalým bydlištěm ve Středočeském kraji, téměř 37 % z ostatních krajů ČR (→ Obr. 3.4.3.3) a přibližně 16 % má trvalé bydliště mimo ČR. **Dojíždka studentů se projevuje na naplněnosti veřejné dopravy a v poptávce po ubytování** – hlavně studenti VŠ. Obecně se tak zvyšuje tlak na městskou infrastrukturu.

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

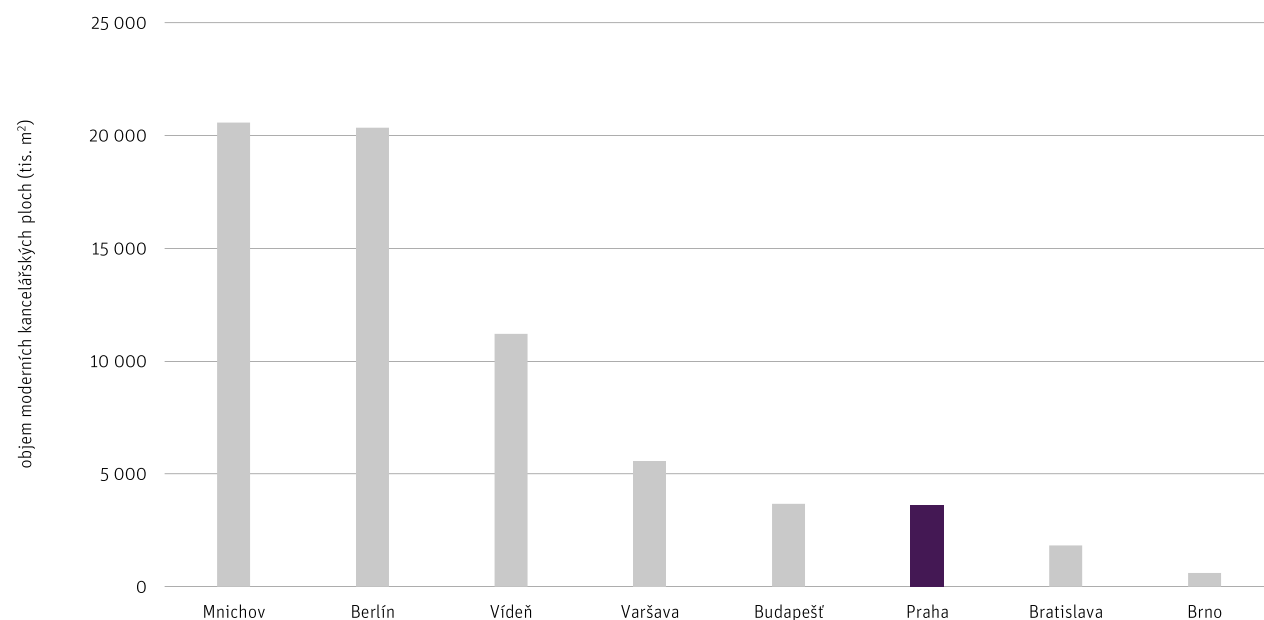
Nejvíce využívanou oblastí zdravotní péče mimopražskými obyvateli jsou lůžková zařízení. **Pacienti z ostatních krajů využívají téměř polovinu celkové lůžkové kapacity nemocnic a odborných léčebných ústavů** (→ Obr. 3.4.3.4). Lůžka akutní péče nejvíce slouží pacientům ze Středočeského kraje, zejména sousedících okresů Praha-východ a Praha-západ, které lůžka akutní péče v nemocnicích nemají. Také závažnější specifické případy z jiných krajských zařízení jsou převáženy do Prahy. Některé pražské nemocnice, např. Thomayerova nemocnice nebo Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, jsou spádovými pro zázemí Prahy, převážně Středočeský kraj, v případě druhé jmenované i oblast východních Čech. Republikovou působnost mají i Nemocnice Na Bulovce – infekční klinika; zmíněná Thomayerova nemocnice – pacienti s tuberkulózou nebo Fakultní nemocnice v Motole – pediatrie (3.4.1), která má přesah i do zahraničí a kam se v posledních několika letech jezdí léčit rodiny s dětmi i z ostatních evropských států. Pro některé potenciální pacienty může být výběr pražských zdravotnických zařízení obecně brán jako záruka jisté kvality. Navíc **koncentrace této vybavenosti** právě v Praze je, vzhledem k **úbytku pracovních sil ve zdravotnictví**, pro kvalitu života v hlavním městě **zcela klíčová**.

Vysoká koncentrace kulturních institucí a zařízení v Praze

Praha je kulturní centrum naší země, a to i z pohledu jejího historického vývoje. V roce 2019 proběhl výzkum návštěvnosti vybraných pražských divadel, kde jednou z otázek byl také místní původ návštěvníků. U některých divadel – Hudební divadlo Karlín nebo Divadlo Hybernia – byl **výrazný podíl mimopražských návštěvníků**, a to přes 75 %. Mimopražští návštěvníci bývají nejčastěji ze Středočeského kraje. Podobně jako v případě dojíždějících studentů jde o vliv na dopravní infrastrukturu města. Sport v Praze přitahuje aktivní i pasivní účastníky. Aktivně využívají sportovní zařízení, která např. v místě bydliště nemají, nebo může jít o specifickou sportovní aktivitu. Pasivní účastníci zase využívají sportovní

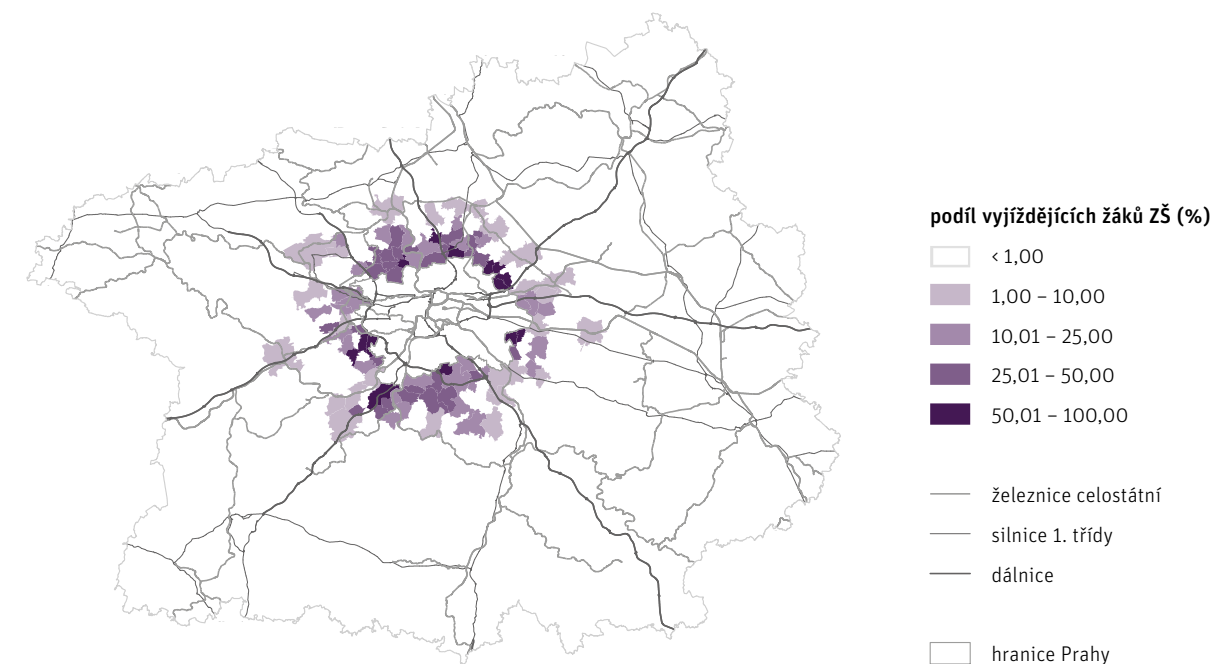
3.4.2.1 Celková výměra moderních kancelářských ploch ve vybraných evropských městech

IPR Praha 2020 / zdroj: JLL 2019

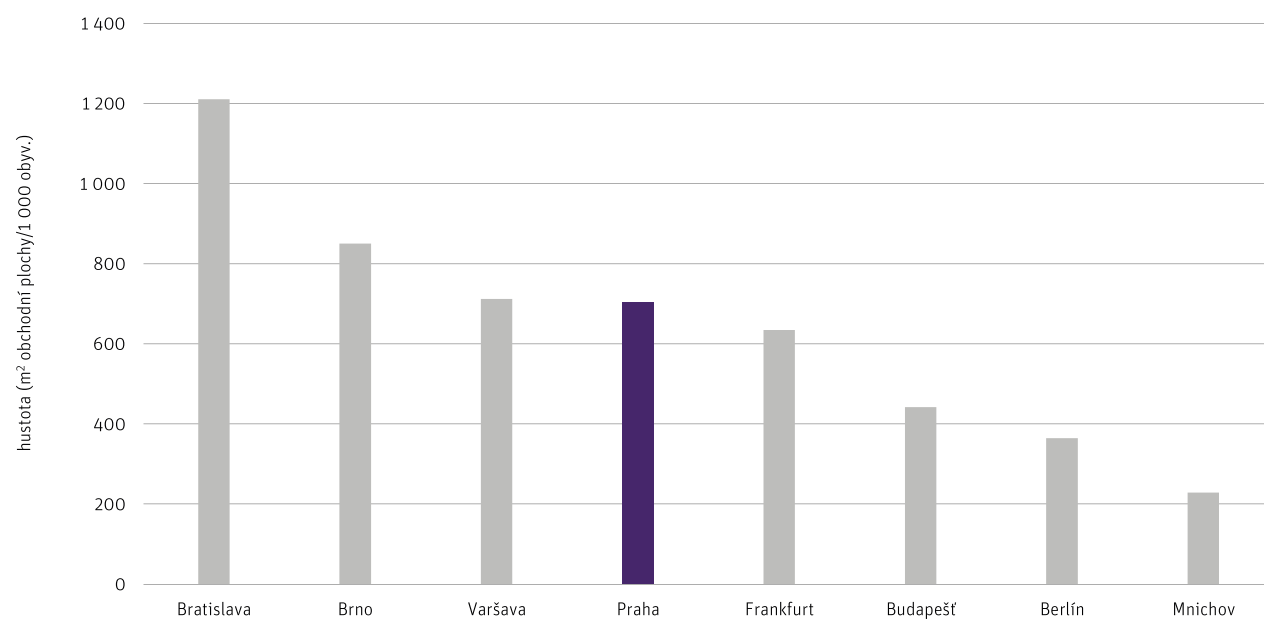
3.4.3.1 Podíl vyjíždějících žáků z obcí Středočeského kraje do pražských základních škol

IPR Praha 2020 / data: MŠMT – Odbor statistiky, analýz a rozvoje eEducation 2018

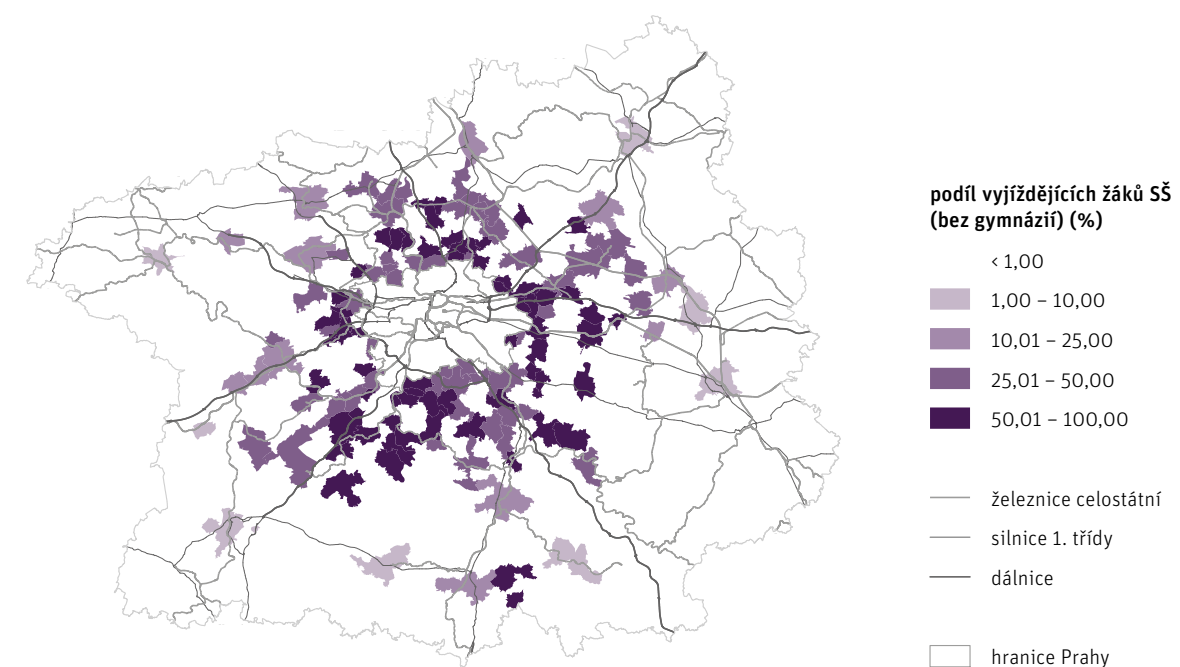
3.4.2.2 Hustota nákupních center ve vybraných evropských městech

IPR Praha 2020 / zdroj: JLL 2019

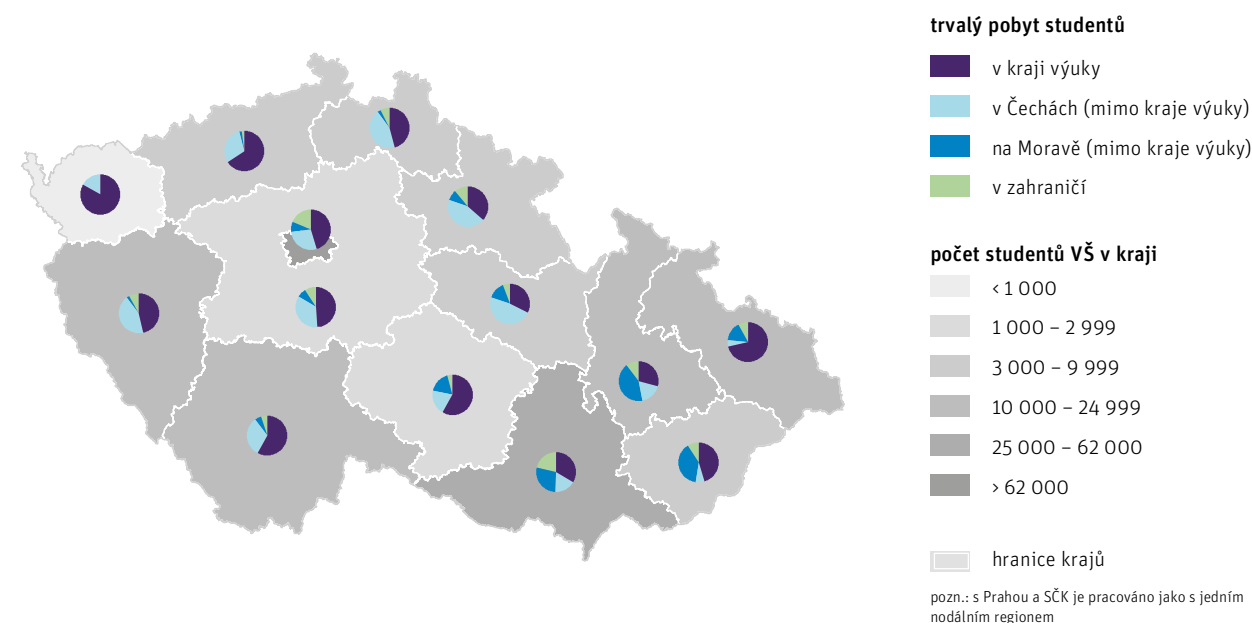
3.4.3.2 Podíl vyjíždějících studentů z obcí Středočeského kraje na pražské odborné střední školy

IPR Praha 2020 / data: MŠMT – Odbor statistiky, analýz a rozvoje eEducation 2018

3.4.3.3 Podíl vysokoškolských studentů na VŠ v Praze a ostatních krajích dle místa bydliště

IPR Praha 2020 / data: MŠMT 2019

události republikového – ligové zápasy a mezinárodního významu – mistrovství Evropy i světa v různých sportech. Pro tato tvrzení bohužel nejsou konkrétní data za dojíždku. **Volnočasové aktivity jsou dnes spojeny také s centry služeb,** jako jsou např. nákupní centra. Tato koncentrace služeb vytváří i nadregionální spádové oblasti, např. obchodní centrum Metropole Zličín pro obyvatele Plzně nebo Centrum Černý Most pro obyvatele Liberce a Jablonce nad Nisou. Spádovost nákupních center je určena spíše na základě odborného odhadu, jelikož není dostatečně podložena daty. **Vliv na infrastrukturu je však významný,** zejména na dopravu.

3.4.4 ZÁVĚR PODKAPITOLY

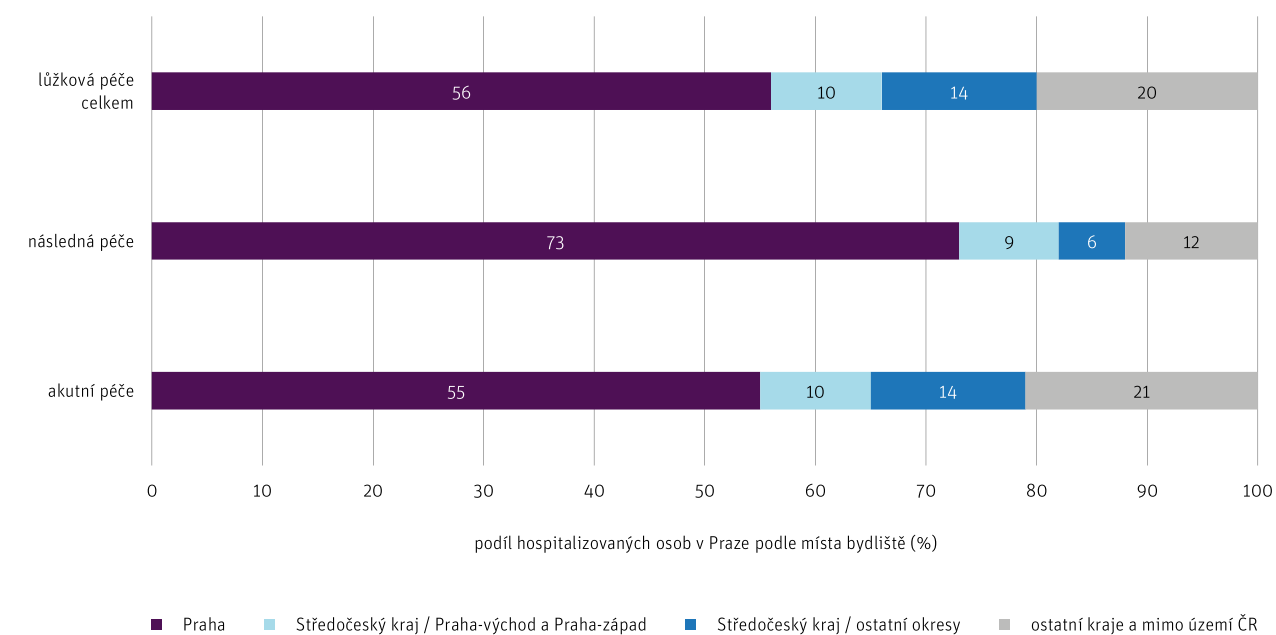
Význam Prahy v hierarchické struktuře osídlení Česka se projevuje v kvalitě a koncentraci veřejné vybavenosti a poskytovaných služeb. Jde o bohaté kulturně-společenské vyžití, kvalitní a dostupnou zdravotní péči, vysokoškolské vzdělání nebo sport. V některých ohledech je v Praze situace dokonce lepší než v okolních metropolích. Koncentrace základních i specifických služeb v Praze nadále zvyšuje význam města oproti ostatním krajským městům v Česku. I přes vysokou úroveň této vybavenosti se vyskytují problémy s její modernizací a někdy s nedostatečností v naplňování poptávky po této vybavenosti. Typickým příkladem je modernizace některých školských a sportovních zařízení.

V souvislosti s významem a kvalitou roste také spádovost za veřejnou vybavenost Prahy. Významné akce – kulturní, společenské i sportovní – lákají velké množství návštěvníků, a to nejen z Česka, ale i ze zahraničí. Přirozeně spádová je Praha pro žáky a studenty pražských škol s trvalým bydlištěm ve Středočeském kraji. Pražské vysoké školy navštěvují studenti z celé České republiky. Přirozená spádovost je také viditelná v případě zdravotnictví, kdy je největší vazba na Středočeský kraj. Specializovaná pracoviště mají spádovost celostátní. Dojíždka do Prahy tak zvyšuje i nároky na pražskou dopravní infrastrukturu a ubytování. Výraznou spádovost do Prahy lze chápat i pozitivně. Důležité pro Prahu bude udržet si lidský potenciál, který přirozeně generuje a také přitahuje.

• • •

3.4.3.4 Podíl hospitalizovaných osob v pražských zdravotnických zařízeních

IPR Praha 2020 / data: ÚZIS ČR, Národní registr hospitalizovaných 2017

4. SYNTÉZA

4.1 Shrnutí

Územně analytické podklady hl. m. Prahy (ÚAP) se zabývají územím Prahy, které je striktně vymezeno územně správní hranicí. Nicméně pro pochopení příčin a souvislostí je potřeba uvažovat v širším kontextu. Kniha sleduje územní průmět jednotlivých problematik, které mají zásadní vazby na Prahu. Snaží se zodpovědět, jaká je hranice metropolitního regionu, jak velká je spádová oblast³⁷ metropole. Vymezování metropolitního regionu zohledňuje prostorové uspořádání území (krajiny, zastavěného území aj.), socioekonomické a funkční vazby (koncentrace obyvatel, dojíždění do práce, škol a za vybaveností aj.).

S přihlédnutím k těmto aspektům vymezení lze pro metropolitní region Prahy definovat tři zásadní hranice, popisující vazbu metropole a regionu: Hranice souvisle zastavěného území zohledňuje hledisko prostorového uspořádání vystavěného prostředí, představuje území s kompaktní zástavbou. Příměstské území [10] vychází z prostorové, ale zejména funkční vazby, tvoří spádovou oblast každodenních vazeb metropole a regionu. Hranice širšího území metropolitního regionu (Pražské metropolitní oblasti) zohledňuje socioekonomické a funkční vazby, tvoří nejširší spádovou oblast metropole.

Praha má zcela jistě největší vazby na příměstskou oblast, v níž došlo k nejintenzivnějšímu nárůstu bydlení a s tím spojené každodenní dojížděky za prací, ale i do škol v Praze, což vede k přetěžování dopravní infrastruktury. Vzhledem k nekoncepčnímu nárůstu (nedotčená vybavenost, technické infrastruktury aj.) jsou tyto oblasti trvale závislé na Praze.

Kniha obsahuje dvě zásadní kapitoly – Strukturu a Infrastrukturu. Struktura představuje prostorové uspořádání krajiny a vystavěného prostředí, jejich využití a potenciál. Z hlediska vazeb metropole a regionu se jeví jako klíčové sjednotit přístup k vymezování krajiny, kterou je nutné chápat v souvislosti bez ohledu na územně administrativní hranici. Kromě několika pokusů zatím nedošlo ke sjednocení vymezování krajiny napříč zásadami územního rozvoje krajů ČR. Nejednotné pojetí se projevuje na rozhraní jednotlivých krajů. Přírodní podmínky regionu jsou charakteristické svou pestrostí a výraznou proměnlivostí na relativně malém území jako v případě Prahy. Podmínky jsou zásadně ovlivněny členitým terénem (topografií), vytvořeným zejména působením Berounky, Vltavy a jejich přítoků. Působením klimatické změny dochází k proměnám přírodních podmínek, které se zákonitě promítají do stavu místní flóry a fauny. Vzájemné vazby mezi Prahou a regionem lze sledovat i ve vývoji městského tepelného ostrova, který výrazně ovlivňuje

mikroklima města a okolní krajiny. Děje a činnosti, odehrávající se zejména na území regionu, generují klíčové vazby na Prahu. Z dlouhodobého hlediska dochází k proměně využití regionu. Koncentrace bydlení potvrzuje nejsilnější vazby příměstské oblasti a Prahy. Stejně je to i v případě areálů produkce, které jsou napojené na klíčovou dopravní infrastrukturu. Vzhledem k rozvojovému potenciálu regionu se nedá očekávat oslabení, ale spíše posílení těchto vzájemných vazeb, které mají dopad na infrastrukturu Prahy.

Druhou zásadní kapitolou je Infrastruktura, která charakterizuje toky v území. Infrastruktura je doplňující službou fungování území. Z hlediska vazeb metropole a regionu je zásadní provázat územní systém ekologické stability (ÚSES) Prahy a okolního regionu, aby bylo dosaženo maximální možné kontinuity systému a průchodnosti krajiny, zejména při přípravě staveb dopravní infrastruktury. Z hlediska evropského kontextu však neexistuje jednotný přístup k vymezování krajinné infrastruktury. Silné vazby mezi Prahou a regionem lze rozpoznat v případě dopravní infrastruktury, zejména v podobě každodenní dojížděky za prací do Prahy, čímž dochází k pravidelnému přetížení dojížděkových směrů. O eliminaci používání individuální automobilové dopravy se snaží obsluha regionu Pražskou integrovanou dopravou, ale téměř všechny radiální železniční tratě jsou dnes na hranici své kapacity. Praha svou geografickou polohou, ekonomickou pozicí i topologií sítí je předurčena jako důležitý zdroj a cíl cest. Na druhou stranu je Praha závislá na zdrojích z regionu, zejména v oblasti energetického zásobování a zásobování vodou. Roste také

spádovost za veřejnou vybaveností a službami Prahy, které vynikají kvalitou a koncentrací i spektrem poskytovaných služeb. Přirozená spádovost Prahy se projevuje v základním a zejména středním školství (dojížděka žáků s trvalým bydlištěm ve Středočeském kraji, samozřejmě v případě vysokých škol s celorepublikovou spádovostí, ale i v případě zdravotnictví. Strategický a územní rozvoj Prahy je tak potřeba koordinovat zejména se Středočeským krajem.

• • •

³⁷ — Pojem spádová oblast v textu vyjadřuje území za administrativní hranicí Prahy, které má zásadní vazby či je částečně závislé na Praze. Do pojmu nezahrnujeme hledisko správního členění (území ORP) ani systém veřejné vybavenosti, který stanovuje zařízení pro určitou spádovou oblast.

5. REJSTŘÍKY A SEZNAMY

5.1 Sledované jevy

číslo jevu	název jevu	výskyt jevu v ÚAP obce
BO09a	Vyjíždka a dojíždka do zaměstnání a škol	2.3.2 Dojíždějící z regionu a ČR
		3.4.3 Dostupnost a spádovost veřejné vybavenosti

Pozn.: — Jevy, které se na území hl. m. Prahy nevyskytují, nejsou ve výčtu uvedeny.

5.2 Související legislativa

Obecně platné předpisy a nařízení jsou uváděny v posledním platném znění ve znění pozdějších předpisů, pokud není uvedeno jinak.

Zákony

Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), zrušený ke dni 1. 9. 2012

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší

Vyhlášky

Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti

Nařízení

Nařízení č. 10/2016 Sb. hl. m. Prahy, kterým se stanovují obecné požadavky na využívání území a technické požadavky stavby v hlavním městě Praze (pražské stavební předpisy), ve znění nařízení č. 14/2018 Sb. HMP s aktualizovaným odůvodněním

Směrnice EU o ochraně volně žijících ptáků (2009/147/ES)

Směrnice EU o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (92/43/EHS)

5.3 Referenční literatura

Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy. *Územní plán hl. m. Prahy: Metropolitní plán: Koncept odůvodnění.* Třetí upravené souhrnné vydání. Praha: IPR Praha, 2018. ISBN 978-80-87931-71-4.

Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy. *Integrovaná strategie pro ITI Pražské metropolitní oblasti.* Praha: IPR Praha, 2014.

Jehlík, Jan. *Rukověť urbanismu.* Praha: Ausdruck Books, 2016. ISBN 978-80-260-9558-3.

Norberg-Schulz, Christian. *Genius loci.* Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

Ouředníček, Martin. *Atlas sociálně prostorové diferenciace České republiky.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1889-0

Novák, Jakub, Ouředníček, Martin, Špačková, Petra, (eds.). *Sub Urbs: krajina, sídla a lidé.* Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2226-4

Ouředníček, Martin, Jíchová, Jana (eds.). *Sociální prostředí Prahy: město na prahu 21. století.* Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2729-0

Ouředníček, Martin, Jíchová, Jana, Pospíšilová Lucie (eds.). *Historický atlas obyvatelstva českých zemí.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3577-4

Růžková, Jiřina, Škrabal, Josef (eds.). *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, 1. díl.* Praha: Český statistický úřad, 2006. ISBN 80-250-1310-3

Růžková, Jiřina, Škrabal, Josef (eds.). *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005, 2. díl.* Praha: Český statistický úřad, 2006. ISBN 80-250-1311-1

5.4 Citované zdroje

- Roman Koucký architektonická kancelář, s. r. o.** *Metodika a pojetí metropolitního plánu hl. m. Prahy.* Praha : IPR / Útvar rozvoje hl. m. Prahy, 2012.
- Tosics, Iván.** *The Metropolitan Challenge In European Urban Areas.* Budapest : EURA-UAA Conference, 2019.
- Dijkstra, Lewis, Poelman, Hugo, Veneri, Paolo.** The EU-OECD definition of a functional urban area. *OECD iLibrary.* [Online] listopad 2019. [Citace: 10. leden 2020.] www.oecd-ilibrary.org/urban-rural-and-regional-development/the-eu-oecd-definition-of-a-functional-urban-area_d58cb34d-en.
- European Union.** Methodological manual on territorial typologies. *Eurostat.* [Online] leden 2018. [Citace: 12. leden 2020.] www.ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-GQ-18-008.
- Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy.** *Integrovaná strategie pro ITI Pražské metropolitní oblasti.* Praha : IPR Praha, 2014.
- Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Urbánní a regionální laboratoř.** *Vymezení funkčního území Pražské metropolitní oblasti pro potřeby uplatnění integrovaných teritoriálních investic.* Praha : URRlab UK, 2014.
- Hampl, M., Gardavský, V. a Kühnl, K.** *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČR.* Praha : Univerzita Karlova, 1987.
- Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Urbánní a regionální laboratoř.** Populační vývoj v zázemí českých města jako důsledek procesu suburbanizace. *Atlas obyvatelstva.* [Online] 2013. [Citace: 08. únor 2020.] www.atlasobyvatelstva.cz.
- Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy.** *Územní plán hlavního města Prahy: Metropolitní plán: Koncept odůvodnění.* Třetí upravené souhrnné vydání. Praha : IPR Praha, 2018. ISBN 978-80-87931-71-4.
- Körner, Milan a kol.** *Praha a její metropolitní region.* 2014.
- Norberg-Schulz, Christian.** *Genius loci.* Praha : Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.
- Ministerstvo životního prostředí ČR.** Evropská úmluva o krajině. *Ministerstvo životního prostředí.* [Online] 2008. [Citace: 03. únor 2020.] www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva.
- Löw & spol., s.r.o.** Typologické členění krajin České republiky. *Urbanismus a územní rozvoj.* 2008, Sv. XI, ž.
- Culek, Martin (Ed.).** *Biogeografické členění České republiky.* Praha : Enigma, 1996.
- Hrnčiarová, Tatiana, Mackovčín, Peter a Zvára, Ivan et. al.** *Atlas krajiny České republiky.* Praha, Průhonice : MŽP ČR, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu, 2009.
- Patterson, D. T.** *Implications of global climate change for impact of weeds, insects, and plant diseases.* Místo neznámé : International Crop Science I, 1993.
- Kriticós, D. J., Alexander, N. S. a Kolomeitz, S. M.** *Predicting the potential geographic distribution of weeds in 2080.* Melbourne, Australia : Weed Science Society of Victoria, 2006.
- Varanasi, A., Prasad, P. V. a Jugulam, M.** Impact of climate change factors on weeds and herbicide efficacy. *Advances in agronomy.* 2016, 135.
- Pauli, H., a další.** Recent plant diversity changes on Europe's mountain summits. *Science.* 2012, 336.
- Klímó, E., Hager, H a Kulhavý, J.** *Spruce monocultures in central Europe: problems and prospects (Vol. 33).* Místo neznámé : European Forest Institute, 2000.
- Junk, Wolfgang J. a kol.** Current state of knowledge regarding the world's wetlands and their future under global climate change: a synthesis. *Aquatic sciences.* 2013, Sv. I, 75.
- Flousek, J., Gramsz, B. a Telenský, T.** *Ptáci Krkonoš – atlas hnízdního rozšíření 2012–2014.* Vrchlabí, Jelenia Góra : Správa KRMAP, Dyrekcia KPN, 2015.
- Koleček, Jaroslav, Adamík, Peter a Reif, Jiří.** Shifts in migration phenology under climate change: temperature vs. abundance effects in birds. *Climatic Change.* 2020.
- Ministerstvo životního prostředí ČR, Magistrát hl. m. Prahy.** Programy zlepšování kvality ovzduší 2016+. *Ministerstvo životního prostředí.* [Online] [Citace: 21. leden 2020.] [www.mzp.cz/C1257458002FODC7/cz/platne_programy_zlepsovani_kvality_2016/\\$FILE/OOO-PZKO_CZ01-20190718.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002FODC7/cz/platne_programy_zlepsovani_kvality_2016/$FILE/OOO-PZKO_CZ01-20190718.pdf).
- Ouředníček, M., Špačková, P. a Klsák, A., Nemeškal, J.** *Zóny rezidenční suburbanizace v obcích Česka 2016.* Praha : Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 2018.
- Eurostat.** *Eurostat regional yearbook 2016.* Luxembourg : autor neznámý, 2016. 978-92-79-60090-6.
- Brabec, Tomáš.** *Populační vývoj a sociální struktura Prahy v kontextu evropských měst.* Praha : IPR Praha, 2020. (Nepublikováno).
- Sýkora, Luděk.** Globalizace a její společenské a geografické důsledky. [autor knihy] P. Tomeš, J, a Daněk, P. (eds.) *Jehlička. Stát, prostor, politika: vybrané otázky politické geografie.* Praha : Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 2000.
- Musil, Jiří.** Co je urbanizace. [autor knihy] P., Maur, E., Musil, J Horská. *Zrod velkoměsta.* Urbanizace českých zemí a Evropa. Praha–Litomyšl : Paseka, 2002.
- Svoboda, Peter.** Proměny lokalizace práce v Pražském městském regionu. [autor knihy] Martin, Jíchová, Jana Ouředníček. *Sociální prostředí Prahy: město na prahu 21. století.* Praha : Academia, 2017, stránky 150–178.
- European Cities Marketing.** *The European Cities Marketing Benchmarking report 2018–2019.* 2019.
- TripAdvisor.** Popular Destinations. *Traveller's Choice 2020.* [Online] 2020. [Citace: 17. březen 2020.] www.tripadvisor.co.uk/TravelersChoice-Destinations-cPopular-g1.
- Austrian National Tourist Office.** *TourMIS.* [Online] 2020. [Citace: 17. březen 2020.] ww.tourmis.info/cgi-bin/tmintro.pl.
- JLL & WTTC.** *Destination 2030: Globa Cities' Readiness For Tourism Growth.* 2020.
- GfK.** CzechTourism. *Tracking PCR a DCR.* [Online] Power BI, 2020. [Citace: 03. březen 2020.] www.app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiNzQwOTBhM2QtMzQyMCOOYWR-LLWJiMzctZWnkNTUwNzc2ZGRiIiwidCI6ImEyYjBjN-jAylThhNzMtNDE2ZC1iNzBmLThiOWVjY2I2MWFjNyI-sImMiOjI9.
- Český statistický úřad.** *ČSÚ.* [Online] 2020. [Citace: 03. březen 2020.] www.czso.cz.
- World Travel & Tourism Council.** *City Travel & Tourism Impact 2018. Travel & Tourism.* 2018.
- NIPOS.** *Památkové objekty 2018: Výběr ze základních statistických údajů o kultuře v České republice.* 2019.
- Mareš, Josef.** Specializované mapy pro populační prognózu: suburbánní zóna Prahy. *Atlas obyvatelstva.* [Online] 2012. <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/zazemi-prahy>.
- Ražniak, Piotr, Dorocki, Sławomir a Winiarczyk-Ražniak, Anna.** *Eastern European cities as command and control centers in a time of economic crisis.* Ljubljana : Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, 2018. Sv. 58.
- Bouchal, Petr, a další.** *Chudé město Pražské? Veřejné finance Prahy v českém a mezinárodním kontextu.* Praha : IPR Praha, 2020. ISBN 978-80-88377-09-2.
- Hošek, Michael.** Zelená infrastruktura: co a proč se ztratilo v překladu? *Ochrana přírody.* 2017, 2.
- Evropský parlament a Rada EU.** *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků.* Brusel : Rada EU, 2009.
- Rada EHS.** *Směrnice Rady č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.* Brusel : Rada EHS, 1992.
- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.** *Natura 2000. AOPK ČR.* [Online] 2006. [Citace: 15. březen 2020.] www.nature.cz/natura2000-design3/hp.php.
- European Commission.** *Biodiversity Strategy.* [Online] 2019. [Citace: 10. březen 2020.] www.ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm.
- Pešout, Pavel a Hošek, Michael.** Ekologická síť v podmínkách ČR. *Ochrana přírody.* 2012, Sv. Zvláštní číslo (Ekologická síť v ČR).
- Ministerstvo místního rozvoje ČR.** *Politika architektury a stavební kultury České republiky. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.* [Online] 2020. [Citace: 10. březen 2020.] www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/koncepcie-strategie/politika-architektury-a-stavebni-kultury-ceske-1/politika-architektury-a-stavebni-kultury-ceske-rep.
- Plesník, Jan.** Celoevropská ekologická síť a zelená infrastruktura. *Ochrana přírody.* 2012, Sv. Zvláštní číslo (Ekologická síť v ČR).
- Hlaváč, Václav a Anděl, Petr.** *Metodická příručka k zajišťování průchodnosti dálničních komunikací pro volně žijící živočichy.* Havlíčkův Brod : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, středisko Havlíčkův Brod, 2001.
- Anděl, Petr, Mináriková, Tereza a Andreas, Michal.** *Ochrana průchodnosti krajiny pro velké savce.* Liberec : Evernia, 2010.
- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.** Migrační koridory pro velké savce v České republice. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.* [Online] 2010. [Citace: 10. březen 2020.] www.ochranaprirody.cz/res/archive/108/014874.pdf?seek=1373450676.
- Hnutí DUHA Olomouc.** Využívají zvířata ekodukty? Případ ze Suchdolu nad Odrou. *šelmy.cz.* [Online] 2015. [Citace: 15. březen 2020.] www.selmy.cz/clanky/vyuzivaji-zvirata-ekodukty-pripad-ze-suchdolu-nad-odrou/.
- Správa železnic.** *Identifikace úzkých hrdel, traťové úseky v celé síti.* 2019.
- Hlavní město Praha.** Usnesení Zastupitelstva HMP o vyhlášení klimatického závazku hl. m. Prahy. *portalzp.praha.eu.* [Online] 20. červen 2019. [Citace: 16. březen 2021.] http://portalzp.praha.eu/file/3009388/Priloha_c_1_k_usneseni_ZHMP_c_842_ze_dne_20_6_2019.pdf.

5.5 Zdroje dat

Doplňkové zdroje dat obrazových příloh

- **Český statistický úřad.** Statistika – Další časové řady. ČSÚ. [Online]. Praha: Krajská správa ČSÚ Praha, 2020. Dostupné z: Dostupné z: www.czso.cz/csu/xa/dalsi_casove_rady
- **JLL.** *Analýza pražského trhu nemovitostí a jeho srovnání s vybranými evropskými městy.* Praha: JLL, 2019.

Zdroje tematických podkladových dat pro obrazové přílohy

- **Hranice Prahy** | IPR Praha 2020
- **Stavové lokality** | IPR Praha 2020
- **Zastavěné území Středočeského kraje** | ÚAP SČK 2018
- **Vodní plochy** | ESRI 2018
- **Vodní plochy** | ČÚZK ZABAGED 2019
- **Vodní plochy Středočeského kraje** | ÚAP SČK 2018
- **Vodní toky ČR** | ČÚZK ZABAGED 2019
- **Hlavní vodní toky Středočeského kraje** | ČÚZK ZABAGED 2019
- **Digitální model reliéfu ČR** | NOAA.GeoPlatform 2019
- **Hranice Středočeského kraje** | ČÚZK 2020
- **Hranice krajů ČR | ČÚZK 2020**
- **Hranice ČR** | ČÚZK 2020
- **Hranice NUTS 3** | Eurostat 2019
- **Hranice ORP** | ČÚZK 2020
- **Hranice států Evropy** | Eurostat 2019
- **Hranice členských zemí EU** | Eurostat 2020
- **Města ČR** | ČÚZK 2020
- **Města EU** | Eurostat 2018

AUTORSKÝ TÝM

Garance projektu

Ing. arch. Annamária Bohuniczky (vedoucí Kanceláře územně analytických podkladů)

Mgr. Bohdan Baron (vedoucí Kanceláře prostorových dat)

Projekt management

Ing. arch. Zdeňka Havlová, Ph.D.

Koordinace knihy

RNDr. Tomáš Brabec, Ph.D. (koordinace, garant knihy za KAP)

Mgr. Martin Fejfar (koordinace, garant knihy za KZI)

Ing. Vojtěch Kuna, M.A. (koordinace, garant knihy za KSR)

RNDr. Michal Navrátil (koordinace, garant knihy za KAP)

Ing. Michal Novák (koordinace, garant knihy za KTI)

Ing. Václav Novotný, Ph.D. (koordinace, garant knihy za KDI)

Ing. arch. Markéta Stefanová (koordinace, garant knihy za ÚAP)

Odborná garance textů a analýz

RNDr. Tomáš Brabec, Ph.D. (2.3.1 / 2.3.2 / 2.3.6)

RNDr. Ivo Caha (2.1.3 / 2.1.4)

Ing. arch. Zdeňka Havlová, Ph.D. (1.1)

Mgr. Martin Fejfar (2.1.2 / 2.1.6 / 3.1)

Mgr. Jan Krtička (2.4.4)

Ing. Vojtěch Kuna, M.A. (2.4.3 / 2.4.4 / 2.4.5)

Mgr. Veronika Marianovská (2.3.5)

RNDr. Michal Navrátil (3.4.1 / 3.4.2 / 3.4.3 / 3.4.4)

Mgr. Michal Němec (2.3.3 / 3.4.2)

Ing. Michal Novák (2.1.3 / 2.1.5 / 3.3)

Ing. Václav Novotný, Ph.D. (3.2)

Ing. arch. Hana Peckelová (3.4.1 /3.4.2 / 3.4.3)

Ing. arch. Markéta Stefanová (1.1 / 1.2 / 2.2 / 2.3.6 / 2.4.1 / 2.4.5 / 4.1)

Ing. arch. Marie Smetana (2.1.6)

RNDr. Vladimír Vojtěch (2.3.4 / 2.4.2)

Ing. Jan Zalabák (3.2.1)

Konzultace

Ing. arch. Zdeňka Havlová, Ph.D.

Ing. arch. Filip Foglar

Ing. arch. Marie Smetana

Ing. Tomáš Sehnal

Mgr. Michal Žák, Ph.D.

Zpracování dat

Mgr. Bohdan Baron

Mgr. Karolina Lejsková

Ing. arch. Peter Špiesz

Grafický návrh

Táňa Martincová, M.A.

Sazba a grafická úprava obrazových příloh

Ing. arch. Zdeňka Havlová, Ph.D.

Pavla Nečasová

Ing. arch. Markéta Stefanová

Ing. arch. Peter Špiesz

Bc. Jana Watersová

Ing. arch. Alena Zmeškalová

Jazyková korektura

PhDr. Nataša Macháčová

050 ———

Metropole a region

Širší vztahy a kontext

Územně analytické podklady hl. m. Prahy pro obec
5. aktualizace, 11/2020
050 Metropole a region | Širší vztahy a kontext
uap.iprpraha.cz

Pořizovatel

Odbor územního rozvoje Magistrátu hl. m. Prahy
Jungmannova 29/35, 110 00 Praha 1
Ing. Martin Čemus (ředitel odboru)

Zpracovatel

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Vyšehradská 57/2077, 128 00 Praha 2
Mgr. Ondřej Boháč (ředitel)

Vzor citace

IPR Praha. Územně analytické podklady hl. m. Prahy pro obec:
050 Metropole a region | Širší vztahy a kontext.
Praha: IPR Praha. 2020.

Tisk TOMOS Praha a.s.
první vydání / 112 stran

© IPR Praha 2021
Vydal Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy

ISBN 978-80-88377-21-4
ISBN 978-80-88377-24-5 (online; pdf)

IPR
PRAHA

